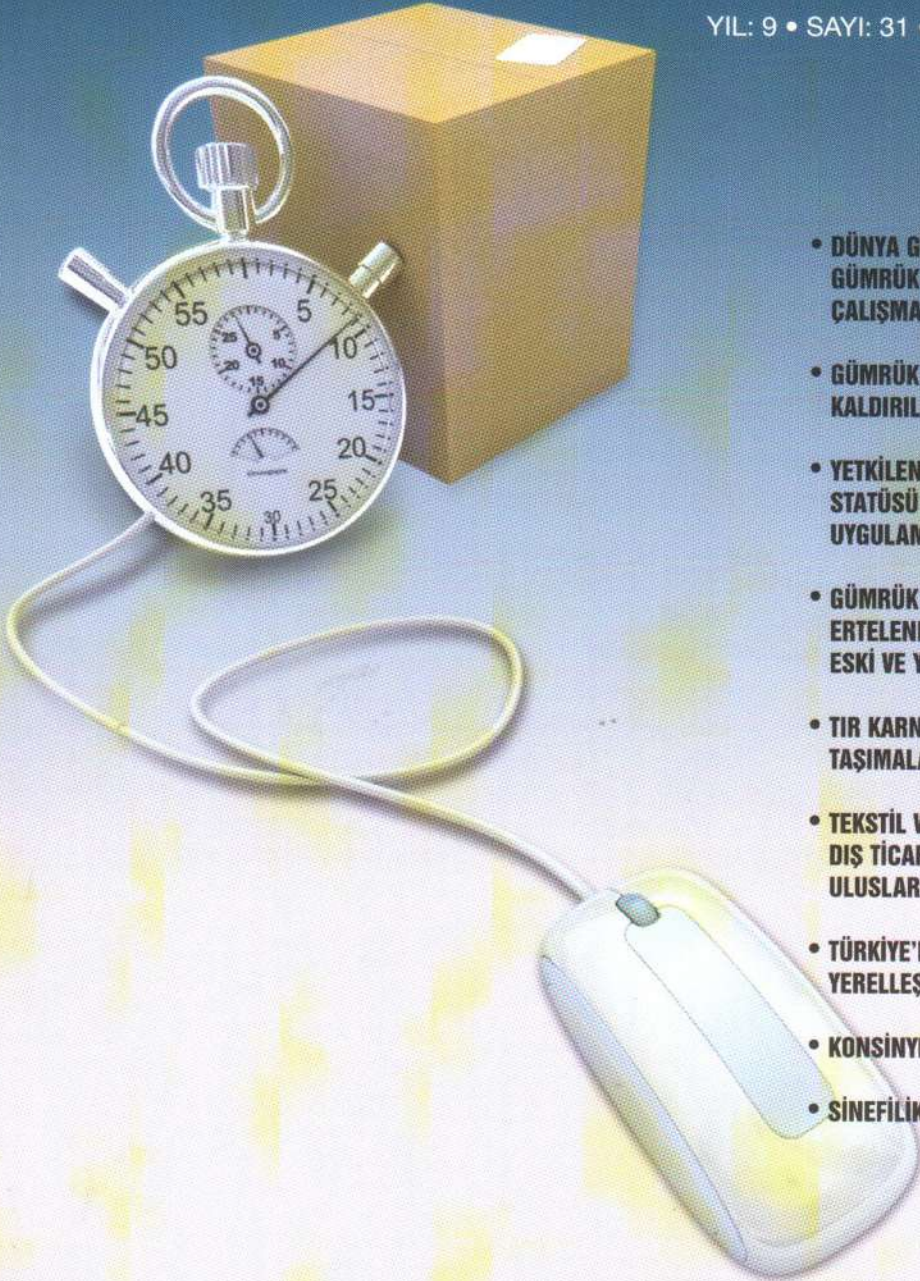

G Ü M R Ü K U Z M A N L A R I D E R N E Ğ İ

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞÜ

YIL: 9 • SAYI: 31 • Ekim - Aralık 2011

- DÜNYA GÜMRÜK ÖRGÜTÜNÜN GÜMRÜK İŞLEM SÜRELERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMASI (TRS)
- GÜMRÜK VERGİLERİNİN GERİ VERİLMESİ VE KALDIRILMASI
- YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ (AEO) STATÜSÜ VE DÜNYADAKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ
- GÜMRÜK VERGİLERİNİN ÖDENMESİNİN ERTELENMESİ: ESKİ VE YENİ UYGULAMALAR
- TIR KARNESİ KAPSAMINDA YAPILAN TAŞIMALARDA SIKÇA SORULAN SORULAR
- TEKSTİL VE KONFEKSİYON ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİNİ KISITLAYAN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER
- TÜRKİYE'DE TAŞRA İDARESİNİN YERELLEŞMESİ
- KONSİNYE İTHALAT
- SİNEFİLİK SAÇMALIKLAR

En iyisini arıyorsanız, gözünüz yukarılarda olmalı!

Gümrük sektörünün en iyisini arıyorsanız gözünüz yukarılarda olmalı. ÜGM, İhracatçı Birlikleri eBirlük projesine göre Türkiye'nin 1 numaralı ihracat gümrükleme yapan firması.* Uzun yıllardır olduğu gibi...

Bu başarının arkasında, yenilikçi düşünce ile çağa ayak uydurma, kurum içi ve sektörel eğitim çalışmaları ve ulusal ve global çaptaki referanslarımızın gücü var.

Sizin de gözünüz yükseklerde ise, ÜGM tüm artıları ile yanınızda olmaya hazır.

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞ

GÜNCEL GÜMRÜK VE DIŞ TİCARET DERGİSİ

YIL: 9

SAYI: 31

Ekim-Aralık 2011

SAHİBİ:

Gümrük Uzmanları Derneği Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
A. Kadir ÖZGEN

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:

A. Ercan İLGÜZ

YAYIN KURULU:

Işıl Emine AVCI
Sinan AKYÜZ
Adem OĞULTARHAN
Salih Hakan ŞENEL
Sibel BAVLI
Emine Sultan ÇAPAR
Emine Bilgehan DAĞKIRAN
Mehtap ARDIÇ TİREN
Ersan İlkay AYDIN
Seda SALMAN
Merve ÖZSOY

GÜMRÜK UZMANLARI DERNEĞİ

YÖNETİM KURULU:

A. Kadir ÖZGEN
A. Ercan İLGÜZ
Serdar AY
Mustafa GÖKÇEOĞLU
Osman KURT

YÖNETİM ADRESİ:

Yüksel Cad. No: 46 Kat: 4
Kızılay / ANKARA
Tel: (0 312) 306 84 44
Faks: (0 312) 311 50 47
E-posta: gud@gud.org.tr
www.gud.org.tr

ABONELİK:

Yıllık 4 adet dergi için abonelik bedeli
KDV Dahil 25.00 TL'dir.
Abonelik ve ayrıntılı bilgi taleplerinizi,
gud@gud.org.tr e-posta adresine veya
(312) 311 50 47 no'lu faks iletebilirsiniz.

ISSN: 1303-7722

Gümrükte Uzman Görüşün Tasarımı ve Basımı
Başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz. Ltd. Şti.
tarafından gerçekleştirilmiştir.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza No: 5/15
Gimat / Yenimahalle - ANKARA
Tel: 0 312 397 16 17 • Faks: 0 312 397 03 07
basaktanitim@gmail.com

Copyright © 2002-2011 Gümrük Uzmanları
Derneği Her hakkı saklıdır. Yaygın süreli yayın.
Üç Ayda bir yayınlanır.
Dergi'de yayımlanan yazılardaki görüşler
yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

2

YÖNETİM KURULU

3

EDİTÖRDEN

4

**DÜNYA GÜMRÜK ÖRGÜTÜNÜN
GÜMRÜK İŞLEM SÜRELERİNE İLİŞKİN
ÇALIŞMASI (TRS)**

Hakan DALÇIK

16

**GÜMRÜK VERGİLERİNİN GERİ VERİLMESİ
VE KALDIRILMASI**

Işıl Emine AVCI

23

**YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ (AEO)
STATÜSÜ VE DÜNYADAKİ
UYGULAMA ÖRNEKLERİ**

Damla EŞREFOĞLU

33

**GÜMRÜK VERGİLERİNİN ÖDENMESİNİN
ERTELENMESİ:
ESKİ VE YENİ UYGULAMALAR**

Mehtap ARDIÇ TİREN

41

**TIR KARNESİ KAPSAMINDA YAPILAN
TAŞIMALARDA SIKÇA SORULAN SORULAR**

Ruken MERMER

47

**TEKSTİL VE KONFEKSİYON ÜRÜNLERİ
DIŞ TİCARETİNİ KISITLAYAN
ULUSLARARASI DÜZENLEMELER**

Mustafa ŞAHİN

52

**TÜRKİYE'DE TAŞRA İDARESİNİN
YERELLEŞMESİ**

Sertaç YAPICI

61

KONSİNYE İTHALAT

Recai HERGÜN

66

SİNEFİLİK SAÇMALIKLAR

Fahrettin ÜNLÜ

70

**DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİNE
GENEL BAKIŞ DÖNEM: OCAK-ARALIK 2011**

Hakan DALÇIK

YÖNETİM KURULUNDAN

Gümrükte Uzman Görüş Dergisi'nin bir sayısıyla daha karşınızdada olmanın verdiği gurur ve mutlulukla merhabalar.

Dergimizin yayımlandığı tarihte Gümrük Uzmanları Derneği'nin 2012 yılı Olağan Genel Kurulu sonucu seçilen yeni Yönetim Kurulu göreve başlamış olacaktır. Dolayısıyla, görev dönemimizin son Gümrükte Uzman Görüş Dergisi ile huzurlarımızdayız.

Evet, iki yıl çok çabuk geçti. Gündemi yoğun ve yorucu iki yıldır. Gümrük Müsteşarlığı döneminde teşkilat yasası çalışmaları, Genel Müdürlüklerde yeniden yapılanma çalışmaları, daha sonra Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak örgütlenme ve "Kamu Görevlilerinin Mali Haklarının Düzenlenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" çalışmaları. Tüm bu çalışmaların meslek mensuplarımızın lehine sonuçlar doğurması için mücadele etmek gerçekten omuzlarımıza sorumluluk yükledi. Ama Gümrük Uzmanları Derneği'nin Yönetim Kurulu üyeliğinin onurlu bir görev olduğu bilinciyle her zaman elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştık ve bu görevi başarıyla yerine getirmiş olmanın mutluluğunu yaşamaktayız.

Bu vesile ile görev süremiz boyunca gerek derginin çıkarılmasında, gerek teşkilat yasası ve çalışma yönetmeliği ile ilgili Dernek faaliyetlerinde ve gerekse sosyal etkinlik çalışmalarında bizlere yardımcı olan, emeklerini ortaya koyan, görüşlerini paylaşan tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Görevi yeni arkadaşlarımıza devretmiş olmakla birlikte, elbette bundan sonra da Derneğimizin her türlü faaliyetinde diğer tüm Gümrük ve Ticaret Uzman ve Uzman Yardımcıları ile birlikte yeni Yönetim Kuruluna gerekli desteği vereceğiz.

Derneğimizin yeni Yönetim Kurulu üyelerine görevlerinde başarılar diliyoruz ve siz okurlarımıza da mutluluk temennilerimizi sunuyoruz.

Saygılarımızla.

A. Kadir ÖZGEN

Gümrük Uzmanları Derneği Başkanı

EDİTÖRDEN

Değerli Okurlarımız,

Gümrük ve ticaret dünyasında bilginin paylaşımına büyük önem veren dergimizin 31'inci sayısını sizlerle paylaşmanın sevinci içerisindeyiz. Bu sayımızın yayımlanmasında emeği geçen ve katkı sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Bu sayımızda; Gümrük ve Ticaret Uzmanı Hakan DALÇIK tarafından hazırlanan "Dünya Gümrük Örgütü'nün Gümrük İşlem Sürelerine İlişkin Çalışması (TRS)", Gümrük ve Ticaret Uzmanı Işıl Emine AVCI'nın "Gümrük Vergilerinin Geri Verilmesi ve Kaldırılması", Gümrük ve Ticaret Uzmanı Damla EŞREFOĞLU'nun "Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü ve Dünyadaki Uygulama Örnekleri", Gümrük ve Ticaret Uzmanı Mehtap ARDIÇ'ın "Gümrük Vergilerinin Ödenmesinin Ertelenmesi: Eski ve Yeni Uygulamalar", Gümrük ve Ticaret Uzmanı Ruken MERMER'in "TIR Karnesi Kapsamında Yapılan Taşımalarda Sıkça Sorulan Sorular", Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı Sertaç YAPICI'nın "Türkiye'de Taşra İdaresinin Yerelleşmesi", Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı Mustafa ŞAHİN'İN "Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri Dış Ticaretini Kısıtlayan Uluslararası Düzenlemeler" konulu makalelerine yer vermekteyiz.

Bu sayımızda ayrıca, Gümrük Müşaviri Recai HERGÜN "Konsinye İthalat" konusunda görüşlerini bizlerle paylaşmakta, Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı Fahrettin ÜNLÜ ise serbest konulu makale kısmında "Sinefilik Saçmalıklar" başlıklı makalesi ile yer almaktadır.

Diğer taraftan, Gümrük ve Ticaret Uzmanı Hakan DALÇIK yine 3 aylık dönemler itibarıyla dış ticaret istatistiklerini değerlendirmeye devam etmekte...

Konularında uzman tüm meslektaşlarımızı bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaşmaları için dergimize bekliyoruz.

A. Ercan İLGÜZ
Editör

DÜNYA GÜMRÜK ÖRGÜTÜNÜN GÜMRÜK İŞLEM SÜRELERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMASI (TRS)

Hakan DALÇIK

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
h.dalcik@gumrukticaret.gov.tr

Eşyanın Serbest Bırakılmasına Kadar Geçen Süre

Uluslararası eşya hareketi, sadece gümrük idarelerinin değil, diğer bazı kurumların da görev alanına girmektedir. Ticaret organları, eşyanın gümrük işlemlerinin tamamlanması süresinin daha hızlı olmasını sağlamak için gerekli önlemler ile ilgilenmektedir. Gümrük idareleri sınırda yer alan kurumlardan biri olduğu için eşyanın serbest bırakılmasındaki gecikmeler, gümrük idaresinin usul ile ilgili veya belgeye dayanan gereksinimlerine çok sıklıkla dayandırılmaktadır.

Dünya Gümrük Örgütü, temel olarak eşyanın serbest bırakılması için gerekli zamanın, yani

eşyanın varışından eşyanın teslimine kadar geçen sürenin ölçülmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaya ilişkin usuller, Dünya Gümrük Örgütü'nün hazırladığı rehberde [WCO (2002)] belirlenmiş olup, aşağıda yer almaktadır.

Söz konusu çalışmanın başlatılabilmesi için mümkün birçok yol bulunmaktadır. İdarenin kendi kararıyla, teknik yardım programı ile veya Dünya Bankası gibi dışarıdan destekle bu çalışma başlatılabilmektedir. Çalışma tek bir gümrük idaresinde başlatılabileceği gibi, bazı gümrük idarelerinde veya tüm gümrük idarelerinde gerçekleştirilebilmektedir. Hatta gümrük veya ekonomik birliklerde de yapılabilmesi mümkün

olmaktadır. Farklı gümrük idarelerinde başlatılan bu çalışmanın sonuçları, basitleştirilmiş işlemler için gerekli tespitleri tanımlamak ve sonuçta gümrük idaresinin verimliliğini artırmak için karşılaştırılabilmektedir. Gümrük işlemlerinin bilgisayar ortamında yürütüldüğü idarelerde, gümrük formalitelerinin her bir aşamasındaki sürelerin, bu sistem sayesinde hesaplanabilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, gümrük işlemlerinin tamamlanması süreci içerisinde herhangi bir sorunun yaşanması durumunda, sorun türlerinin tespit edilmesi, bu sorunların sebepleri ile sorunların önlenmesine yönelik çözüm yollarının belirlenmesidir.

Çalışmanın yürütülmesi için benimsenen yöntem aşağıda belirtildiği üzere farklı yaklaşımlar içerisinde olabilmektedir;

- Standart hale getirilmiş bir sistem sayesinde, eşyanın serbest bırakılması ile eşyanın varışı arasındaki zamanın aritmetik ortalamasını ölçmek.
- Standart hale getirilmiş sisteme dayanan eşyanın varışı ile serbest bırakılması arasındaki her bir aşama için gerekli zamanın tahmin edilmesi.
- İstatistiksel metotlara uygun olarak eşyanın serbest bırakılması için gerekli zamana ilişkin gümrük memurlarına tam olarak bilgilendirme yapılması.

Diğer taraftan, seçilen yöntem gümrük idarelerine aşağıdaki şekilde yardımcı olabilmektedir;

- Eşyanın serbest bırakılmasını etkileyen kısıtlamaları tanımlamak.
- Yürüyen işlem içerisinde sistematik anlık görüntüler elde etmek.
- Gerektiğinde diğer taraflarla işbirliği içerisinde düzeltici eylemler tasarlamak ve çözümler bulmak.
- Özellikle gümrük rejimlerinde değişiklik olduğunda standart hale getirilmiş sistem vasıtasıyla önceki çalışma ile bu çalışmada sağlanan sonuçları karşılaştırmak.

Bu çalışma, aşağıda yer alan birçok yararlı sonuca hizmet edebilmektedir;

- İdarede yapısal reform önlemleri almak
- Gümrük ve ilgili mevzuatta değişiklik yapmak
- Gümrük işlemlerini basitleştirmek ve uyumlaştırmak
- Gümrük işlemlerini modernize etmek
- Optimum kullanım için kaynakları ve personeli yeniden tahsis etmek
- İnsan kaynakları, finansal veya teknik kaynak taleplerini desteklemek
- Personeli eğitmek
- Yolsuzluğa karşı önlemler almak, Gümrük Etiğini geliştirmek için çaba göstermek
- Gümrük formalitelerinin tamamlanması sürecine katkı sağlayan diğer kamu kurumları ile yaşanan sıkıntıları çözüme kavuşturmak

Bu çalışma 3 aşamada gerçekleştirilmektedir:

Aşama 1- Hazırlık

Aşama 2- Verinin toplanması ve kaydedilmesi

Aşama 3- Verinin analizi ve sonuç

Aşama 1: Hazırlık

Çalışmanın en önemli aşamasıdır. Bu aşamada, çalışmanın kapsamı, tasarımı, yöntemleri tespit edilmektedir. Gümrük idaresinin, gümrük hariçi diğer taraflarında bu çalışmaya katılıp katılmayacağına, bu çalışmanın sadece gümrük beyannamesi işlemleri ile sınırlı olup olmadığına ve hangi aşamaları kapsayacağına karar verilmesi gerekmektedir.

Gümrük idaresi için ilk adım tüm projeden sorumlu bir çalışma grubu kurulmasıdır. Gümrük formaliteleri zincirinde yani eşyanın gelişinden gümrük sahasından çıkışına kadar geçen süreyi incelemek için gümrük müşavirleri ile diğer yükümlülerin katkısı şiddetle önerilmektedir. Çalışma grubu sadece hazırlık, planlama ve projenin yürütülmesinden değil, ilgili tüm taraflar ile kurumlar arasında iyi işbirliğinin sağlanmasından da sorumludur.

Kullanılan planlama ve yöntem, çalışmanın diğer önemli safhasını oluşturmaktadır ve aşağıdaki konuları içermektedir:

- Verinin türü (nasıl ve kimler tarafından)
- Örneklem metodları
- Verinin toplanması için form hazırlanması
- Veri girişi için rehber hazırlanması

- Çalışmanın yürütülmesinde yeknesaklığı sağlamak için bazı faaliyetlere ilişkin açıklamaların hazırlanması

- Çalışmanın hatasız yapılabilmesini sağlamak için test uygulaması yapılması

İdeal olarak çalışma, en az 7 takip eden iş günü içinde beyannameye ilişkin tüm işlemlerin dahil edilmesini ve işlem hacmini temsil edecek büyüklükte beyanname seçilmesini gerektirmektedir. Bu çalışmanın bilgisayar ortamında olması durumunda süre daha uzun olabilmektedir. Çalışma için seçilen sürenin normal işlem günlerinden biri olması, mevsimsel dalgalanmaların olduğu yani, tatillerden önce veya sonra, işlem hacminin özellikle düşük veya yüksek olma eğiliminde olduğu durumlardan kaçınılması gerekmektedir.

İdareler, tüm veri ögelerini içeren bilgisayar sistemi kullandığı durumlarda, kapsanan süre geçmiş işlemlere yönelik olabilmektedir. Analizlerin bilgisayar ortamında olduğu durumda, bu süre 1 yıla kadar genişletilebilmektedir.

Gümrük idarelerinin yapılacak çalışmanın tüm gümrük idarelerinde veya bazı başmüdürlüklerde veya bazı gümrük müdürlüklerinde olup olmayacağına karar vermeleri gerekmektedir. Başlangıç çalışması için, seçilen taşıma şekli açısından en yoğun gümrük idaresi önerilmektedir. Örneğin, birçok ülkede işlemlerin önemli bir yüzdesi bir veya iki yerden yapılmaktadır. Bu tür liman, hava-limanı ve sınır idareleri çalışma için başlangıç noktası olarak kullanılabilir.

Gümrük idaresi ülkeye giren tüm eşya cinslerini veya bazı özel eşya gruplarını çalışmaya dahil

edebilmektedir. Bu gruptan bazıları aşağıda yer almakta olup, başka kriterlerde geliştirilebilmektedir.

- Bazı rejimlere tabi eşya; vergiye tabi, vergiye tabi olmayan eşya, muaf tutulan eşya
- Farklı gümrük rejimlerinde gelen eşya; dahilde işleme, hariçte işleme, kesin ithalat
- Konteynerle veya konteynersiz taşınan eşya
- Diğer kriterler örneğin fasıl bazında, kıymet bazında

Bununla birlikte, başlangıç çalışmasında idarenin, verimliliği tam olarak değerlendirebilmesi için seçilen giriş noktaları üzerinden tüm eşyayı dahil etmesi, Dünya Gümrük Örgütüncü tavsiye edilmektedir.

Çalışmada taşıma türleri seçilirken idarenin, gümrük bölgesinin coğrafi durumunu ve hacmini dikkate alması gerekmektedir. Düşük işlem hacminde yer alan bazı taşıma türleri değerlendirme dışı tutulabilmekte ve ayrıca posta yolu gibi bazı özel durumlar ayrıca analiz edilebilmektedir. Ülkenin durumuna bağlı olarak çalışma, aynı zaman diliminde tüm taşıma türlerini (kara, hava, deniz, demiryolu) kapsayacağı gibi, arka arkaya farklı taşıma türlerini içerebilmektedir.

Sevkiyatın hacmi veya zaman kısıtlarının seçilen süre içindeki tüm işlemleri kapsamamasının mümkün olmadığı hallerde, örnekleme kullanılması gerekmektedir. Örnek büyüklüğünün bütünü tahmin edecek şekilde seçilmesi gerekmekte olup, genellikle örnek büyüklüğü ne kadar büyük olursa, bütünü o kadar temsil etmektedir.

Formun, çalışma için gerekli tüm verinin oluşturulması için tasarlanması gerekmektedir. Bu çalışmaya iştirak eden ilgili tüm kurumlarca girilen bilgiyi içeren tek bir form şeklinde veya iştirakçilerle ilgili işlemlerdeki bilgileri içeren birden fazla form şeklinde olabilmektedir. Birden fazla form kullanıldığında, verinin birlikte değerlendirilmesi arzu edilmektedir. Gümrük işlemlerinde tüm kurumlarca üzerinde anlaşılacak tek bir form kullanılması tercih edilmektedir. Bu çalışmanın ilk defa yapıldığı gümrük idarelerinde kapsamlı çalışma öncesinde basitleştirilmiş bir anketin kullanılması tavsiye edilmektedir. Basitleştirilmiş versiyonun, işlemlerin sadece anahtar elementlerini içerecek şekilde oluşturulması gerekmektedir.

Planlama, yöntem, anket formu ve rehber tamamlandığında ve veriyi toplama ve kaydetme için belirlenen personel oluşturulduğunda, test uygulamasının başlatılması gerekmektedir. Buradaki amaç, verinin öngörüldüğü şekilde toplandığının incelenmesi ile bir problem çıkması durumunda kısa süre içerisinde müdahale edilebilmesine imkan verilmesidir. Test uygulamasının yarım günde gerçekleştirilmeli gerekmektedir.

Aşama 2: Verinin Toplanması ve Kaydedilmesi

Verinin toplanması ve kaydedilmesinin önceden tasarlanan form ile yapılması ve çalışma grubunun aşağıdaki alanlara eğilmesi gerekmektedir.

Bilgisayarlı ve manuel işlem süreçlerinin tespiti gerekmektedir. Bu durum, verinin toplanmasına ilişkin metotları tanımlamak için çalışma grubuna yardımcı olacaktır.

- Verinin toplanması ve kaydedilmesinden sorumlu tarafların ve işlemlerin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Bazı veri öncelikle bilinmektedir. Örneğin gümrük müşaviri veya taşıma organizatörleri, eşyaya ve gümrüğe sunulan beyanname öncesi varış bilgilerine ilişkin genel bilgilerin çoğuna sahip bulunmaktadır. Manuel olarak bu bilgiler alındıkça formlara girilebilir. Ancak, eşyaya ilişkin beyannamenin sunulması öncesi bilgilerin gümrük müşaviri veya taşıma organizatörleri tarafından form aracılığıyla doldurulması tercih edilmektedir.
- Verinin formlara girilmesi işleminin gümrük formalitelerinin yapıldığı sırada olması halinde, bu işlemin gümrük formalitelerinde gecikmeye mahal vermemek için ayrı bir grup tarafından yapılması arzu edilmektedir.
- Hesaplamaları kolaylaştırmak için kaydedilecek zamanın 24 saat olarak kullanılması gerekmektedir.
- Varış öncesi işlemler sonunda, gümrüğe gelmeden önce eşyanın serbest bırakılması kararı alınırsa zaman "0" olarak alınması gerekmektedir. İdare, varış öncesi işlemlerin aşamalarını ayrıca ölçmeyi seçebilmektedir.

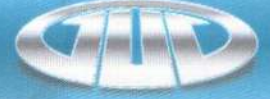
“ Veri hatalı girildiğinde veya belirlenen parametreler için farklı metotlar kullanıldığında, bu durum analiz sonuçlarını olumsuz bir biçimde etkilemektedir. ”

Aşama 3: Verinin Analizi ve Sonuçları

Veri hatalı girildiğinde veya belirlenen parametreler için farklı metotlar kullanıldığında, bu durum analiz sonuçlarını olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Temelde bilgisayarlı işlemlerin manuel işlemlerden ayrılarak verinin analiz edilmesi en iyi çözüm olmaktadır. Ayrı bir yazılımın bilgisayar siste-

mi ile entegre edildiği durumda, sistem veriyi derleyip her bir işlem için zamanı hesaplayabilmektedir. Böyle bir yazılımın sisteme entegre olmadığı durumda ise her bir işlem için zaman, tasarlanan form üzerinden oluşturulan verinin, analiz için ayrı bir bilgisayar programına girişi yapılarak hesaplanmaktadır. Verinin analiz edildiği birçok yazılım programı bulunmakta olup, bunlardan biri de SPSS'dir.

Çalışma grubunun öngörülen zaman dilimi içerisinde çalışma raporunu sonuçlandırması gerekmektedir. Bu raporun, çalışmanın amaçlarını, sonuçlarını ve gümrük sisteminin daha iyi duruma getirilebilmesine yönelik tavsiyeleri içermesi gerekmektedir. Şeffaflık ve işbirliği ruhu içerisinde, çalışma sonuçlarının, kendi işlemlerinde gerekli eylemleri teşvik etmek adına tüm katkı sağlayanlara ve ilgili taraflara hazır bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca, makul bir süre içerisinde Dünya Gümrük Örgütü sekretaryasına sonuçların ve nihai raporun iletilmesi talep edilmektedir. Raporla, kullanılan yön-

temin özetlenmesi, verinin analizi, sonuçların ve tavsiyelerin bildirilmesi istenmektedir.

Eşyanın serbest bırakılmasına kadar geçen süreye ilişkin çalışma sonuçları ülkeden ülkeye değişmesine rağmen önemli sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bunlar¹;

- Gümrük idaresi eşya akışı içerisinde tam olarak önemli bir engeli temsil etmemektedir.
- Kuruluşlar ile ticaret ve taşımanın kolaylaştırılmasında yer alan pozitif ve negatif değişkenler, çok sayıda ve genellikle iç içe geçmiş ve bağımlıdır. Düzeltme ve iyileştirme konusunda bütünsel yaklaşım benimsenmeli ve ticaret arz zinciri boyunca tüm anahtar oyuncular arasında ortaklık ve işbirliği bir ön koşul olmalıdır.
- Bazı gecikmelerden özel sektör sorumlu olabilmektedir. Bu durum çeşitli aşamalarda gerçekleşebilmekte olup, eşyanın varışından beyanname verilmesine ya da eşyanın serbest bırakılması izninden fiziksel olarak eşyanın çıkartılmasına kadar geçen süre içerisinde olabilmektedir.
- Bu çalışmanın düzenli olarak yürütülmesine veya ticaretin ölçülmesine devam edilmesi tavsiye edilmektedir.

Sonuçların daha derinlemesine bir analize konu olması veya önerilerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Gümrük idaresince yapılacak işlemlerden bazılarının aşağıda yer verilmiştir;

¹ Zhang S. (2009), "TRS a measurement of trade facilitation: the experience of Customs in the Asia Pacific Region", World Customs Journal, vol.3, number 2.

- Gümrük işlemlerinde iyileştirmeler
- Basitleştirilmiş usul uygulamalarının başlatılması ve gerektiğinde mevzuat değişiklikleri
- Gümrük işlemlerinin bilgisayarlı hale getirilmesi
- Diğer önlemler

Yapılan ilk çalışmanın sonucunda tespit edilen konuların iyileştirilmesi sonrasında, yapılan çalışmaların etkisinin değerlendirilmesi ile yeni önlemlerin belirlenmesi için yeni bir çalışma hazırlanması ve yeni çalışmanın mümkün olduğunca tüm gümrük idarelerini kapsayacak şekilde olması tavsiye edilmektedir.

Bu Çalışmayı Başarıya Götürecek Hususlar

Bu çalışma projesini başarıya ulaştırmak için gerekli unsurlar şu şekilde özetlenmiştir¹:

a. Siyasi irade ve somut mutabakatın olması gerekmektedir. Birçok paydaş gümrük idaresi dışında olduğundan, bu paydaşların yüksek düzeyde desteği kritik öneme sahiptir. Ticaret ve Taşımacılığı Kolaylaştırma Komiteleri (TTFC) kurulmuş ülkelerde, bu Komitelerin bu çalışmayı yönlendirmesi tavsiye edilmektedir. Bunun yanında, personel ve finans da dahil olmak üzere gerekli kaynakların hazır bulundurulması gerekmektedir.

b. Paydaşların bu çalışmaya ortak olması sağlanmalıdır. Paydaşların ortaklığı, özellikle veri toplama ve geliştirme tedbirlerinin uygulanması açısından, her aşamada ihtiyaç duyulmaktadır.

c. Proje yönetimi yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir. Bazı ülkelerde bu çalışmada yer alan çalışma grubu üyelerinin, proje yönetimi ve izlemede etkili becerilere sahip olmadığı gözlemlenmektedir. Bir idarede zor şartlar altında veri toplandığında, sebep yetersiz insanların göreve atanması olmaktadır.

ç. Gümrük formalitesi işlemlerinin tür ve bileşenlerinin tanımlanması kritik öneme sahiptir.

d. Gelişmekte olan ülkeler için en zorlu iş verinin toplanmasıdır. Anket tasarlanırken ve veri toplanırken her bir veri ögesi için aşağıdaki soruların açık olması gerekmektedir.

- Veri ögesinin anlamının ne olduğu,
- Verinin ne zaman toplanacağı,
- Kimin sorumlu olduğu,
- Hangi metot ve araçlarla verinin toplanacağı.

e. Sonuçlar tam anlamıyla bildirilmeli ve akılcı kullanılmalıdır. Dünya Gümrük Örgütüncelikle hazırlanan rehber, şeffaflık ve işbirliği ruhu içerisinde çalışma sonuçlarının tüm ilgili taraflara, kendi kısmı ile ilgili gerek görülen eylemleri teşvik etmek için hazır bulundurulmasına vurgu yapılmaktadır.

Bazı Ülkelerin Uygulamaları

Dünya Gümrük Örgütü, düzenli olarak eşyanın serbest bırakılmasına kadar geçen süreye ilişkin çalışmanın yapılması konusunda üye ülkeleri teşvik etmekte ve birçok üye ülke tarafından da bu yaklaşım benimsenmektedir. Dünya

Gümrük Örgütü Daimi Teknik Komiteye Mart 2011 tarihinde sunulan revize yeni rehberin ekinde 7 üye ülke olan Avustralya, Kamerun, Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda, Sırbistan ve Uganda'nın çalışmaları yer almakta olup, diğer birçok üye ülkenin de bu çalışmayı yürüttüğü rapor edilmiştir. Bu ülkeler arasında Çin, Endonezya, Ürdün, Kenya, Lesotho, Malezya, Filipinler, Ruanda, Tanzanya, Tayland ve ABD yer almaktadır.²

Japonya

Ulusal seviyede Japonya ve Güney Kore, verinin toplanması için iki farklı model uygulamıştır. Japonya ilk pilot uygulamasını 1991 yılında yapmış ve 1993 yılından beri 2 ya da 3 yılda bir bu çalışma düzenli bir şekilde yapılmaktadır. Japon Gümrük İdaresi, bir seri modernizasyon uygulamaları başlatmış, buna göre bilgisayarlı risk yönetimi, tek pencere, varış öncesi beyan ve yetkilendirilmiş yükümlü programı devreye girmiştir. Japonya ayrıca, diğer devlet kurumları ve özel sektörle de işlemleri kolaylaştırmak ve hizmetleri güncellemek için yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Bunun sonucunda, 1991 yılından 2006 yılına kadar, deniz yolu ile taşınan eşya için eşyanın serbest bırakılması için geçen süre ortalama 7 günden 2.6 güne, hava yolu ile taşınan eşya için ise 2.2 günden 0.6 güne düşmüştür. Toplamda gümrük formalitelerinde geçen süre yaklaşık 2/3 oranında azalmış ve Maliye Bakanlığı istatistiklerine göre 1 yıl için 40 milyar Japon yeni tasarruf edilebildiği görülmüştür.³

² Ireland R., Cantens T., Yasui T. (2011), "An Overview of performance measurement in customs administrations", WCO Research Paper No.13.

³ Zhang S. (2009), "TRS a measurement of trade facilitation: the experience of Customs in the Asia Pacific Region", World Customs Journal, vol.3, number 2.

Güney Kore

Güney Kore'de bu çalışmaya ilişkin Dünya Gümrük Örgütü ilkelerini izlemiştir. Ancak diğer ülkelerden farklı olarak Güney Kore de bu çalışma otomatik olarak gerçekleşmektedir. Hazırlanan sistem sayesinde ithal edilen eşyanın limana varışından eşyanın serbest bırakılmasına kadar geçen her bir işlem aşamalarındaki zaman, otomatik olarak ölçülmektedir. Diğer taraftan, Kore Gümrük idaresi 2006 yılında sistemde iyileştirmeler yapmıştır. Buna göre, zamanın daha iyi tahmin edilebilmesi için her bir aşamadaki ortalama işlem zamanının yanında standart sapma bilgisi de eklenmiş ve ayrıca sistemin ismi "müşteri-odaklı lojistik bilgi sistemi" olarak değiştirilmiştir. Lojistik firmalarca, internet aracılığıyla gümrük idaresinin portalından her bir işlem aşaması için toplam ve ortalama harcanan süre ile standart sapmalar, eşyanın işlem statüsü ve diğer istatistiki bilgiler araştırılabilmektedir. Bu sistem sayesinde, işlemler örnekleme yoluyla değil tüm gümrük işlemlerini kapsamaktadır. 2010 yılı içerisinde bu sistem aracılığıyla araştırılan olay sayısı 8 milyona ulaşmıştır. Bu sistem, lojistik şirketlerine taşıma maliyeti, depolama ücretleri ve finansal harcamaların azaltılması konusunda yardımcı olmaktadır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda, ithal eşyası için ortalama işlem süreleri 2003 yılında 9.6 günken, 2010 yılında 2.3 güne indirilmiş olup, ekonomiye etkisi 2.7 milyar Dolar civarında olmuştur.⁴

⁴ Young-Sun Y. (2011), "Korea's Client-oriented logistics information system", WCO News, June 2011, no.65, page 16.

Avustralya

Avustralya 2007 yılından itibaren bu çalışmaya uygulamaya başlamıştır. Havayolu ve deniz yolu eşyasına ilişkin 2009 yılında 24 ila 30 Eylül arasındaki gümrük işlemlerinin ölçülmesine ilişkin bir çalışma yapılmış ve bu çalışmanın sonuçları 2007 ile 2008 yıllarının aynı dönem sonuçları ile karşılaştırılmıştır. 2009 yılındaki işlem hacimleri küresel finans krizine bağlı olarak deniz yolu ile taşınan eşyada 2007 seviyesinde gerçekleşmiş, havayolunda ise 2007 ve 2008'in üzerinde olmuştur. Deniz yolu ile taşınan eşyada en ciddi iyileşme 2007 ile 2008 arasında olmuş ve 2009 yılında da bu iyileşme devam etmiştir. Eşyanın varışından serbest bırakılmasına kadar geçen süre 2007 yılında 1.3 gün iken, 2008 yılında 0.6 gün ve 2009 yılında ise 0.5 gün olarak ölçülmüştür. Havayolunda ise 2007 yılında 0.3 gün, 2008 ile 2009 yılında ise 0.2 gün olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, 2009 yılında yapılan bu çalışma, hava yolu ve özellikle dikkate değer değişikliklerin olduğu denizyolu ile taşınan eşyanın gümrük işlemlerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanması sayesinde ticareti kolaylaştırma amacıyla iyileşmeler yaşandığını göstermiştir.⁵

Kamerun

2007 yılı içerisinde Kamerun Gümrük İdaresi bir reform ve modernizasyon hareketi başlatmıştır. Bu reform hareketi işlemlerin bilgisayar ortamında yapılmasını sağlayan ASYCUDA yazılım programının uygulamaya başlamasıyla idareye her bir sevkiyat işleminin izlenmesinin yanında reformla ilgili önemli sayıda kriterleri

⁵ Australian Customs and Border Protection Service (2009), "Time Release Study 2009", www.customs.gov.au.

ölçme imkanı sağlamıştır. 2010 yılının Şubat ayında ASYCUDA yazılım programından elde edilen göstergeleri kullanarak iki liman gümrük idaresindeki gümrük memurlarının davranış ve eylemlerini kapsamlı bir şekilde ölçmek için Kamerun Gümrük İdaresince, Genel Müdür ile gümrük memurları arasında imzalanan kişisel performans sözleşmeleri sistemi başlatılmıştır. Bu sözleşmeler, 3 yıl önce başlayan performansın geliştirilmesi işlemlerinde yeni bir aşamayı temsil etmektedir. Performans ölçümleri kamu hizmeti eylemlerinin objektif ölçülmesine, finansal teşviklere veya kariyer planlaması politikalarına dayanmaktadır. Kamerun'da performans sözleşmelerinin genel hedefi, gümrük memurlarının doğru uygulamaları benimsemesinin teşvik edilmesidir. Bu çerçevede, gümrük gelirlerini iyileştirmenin ana ögesi, yanlış uygulamalarla savaşmaktır. Yolsuzluk, gümrük gelirlerinde direk olarak negatif etki, özel sektörde ise çekişme getirmektedir. Her bir amaç için hangi parametrelerin hesaba katılacağını saptamak adına kapsamlı bir gözden geçirme gerçekleştirilmiştir. Bu parametreler belirlendikten sonra performans sözleşmesinde minimum ve maksimum sınırlar tespit edilmiştir. İlk temel amaç, gümrük müşavirince beyannamenin tescilinden gümrük muayene memurunca muayene edilmesine kadar geçen sürenin ölçülmesidir. Performans sözleşmesindeki ölçüt, aynı gün incelenen beyannamelerdeki minimum sınır ile 5 veya daha fazla gün içerisinde incelenen beyannamelerdeki maksimum sınır olarak belirlenmiştir. Diğer bir amaç ise beyannamelerden toplanan ve muayene sonucu toplanan ilave tutarlara dayanarak gümrük vergi ve resim tutarlarında artış sağlamaktır. Performans sözleşmesindeki ölçüt, tahakkuk eden gümrük ver-

gi ve resim tutarlarını karşılaştırmak suretiyle muayene sonucu toplanan ilave gümrük vergi ve resim tutarlarının minimum yüzdesi olarak belirlenmiştir. Performans sözleşmesinin pilot uygulaması Douala limanında yer alan 7 gümrük idaresinden 2'sinde başlatılmıştır. Birinci idare 10 ila 11 muayene memuruna sahip olup, liman gelirlerinin % 60'ını, diğer idare ise 5 ila 7 muayene memuru ile gelirlerin %16'sını toplamaktadır. Bu idarelerde 4 aylık süre içerisinde yapılan uygulamalarda, ilk sonuçlar rüşvetin azaltılması, daha fazla gelir toplanması ve daha kısa süre içerisinde gümrük formalitelerinin tamamlanması açısından cesaret verici olmuştur.⁶

ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

Eşyanın gümrük sahasına girişinden çıkışına kadar tüm gümrük işlemlerini gerçek zamanlı olarak bilgisayar ortamında yürütmek üzere BİLGE (**B**İLGisayarlı **G**ümrük **E**tkinlikleri) adlı yazılım geliştirilmiştir.

BİLGE yazılımı Özet Beyan, Gümrük Beyannamesi (TCGB), Tarife ve Muhasebe alt sistemlerinden oluşmaktadır. BİLGE Sistemi bu alt sistemlerin birbirini tamamlaması ile oluşan entegre bir yapıya sahiptir. Veri girişi sırasında eksik veya tutarsız bilgilerin bulunması durumunda bir sonraki aşamaya geçmek mümkün olmamaktadır. Böylece, BİLGE Sistemi içerisindeki otokontrol yolu ile yanlış veya eksik beyanda bulunulması büyük ölçüde önlenmiş olmaktadır.

⁶ Cantens T., Raballand G., Bilangna S. (2010), "Reforming Customs by measuring performance: a Cameroon case study", World Customs Journal 4(2).

BİLGE yazılımının gümrük idarelerinde ilk uygulamaya başlaması Haziran 1998'de Atatürk Havalimanı Gümrük Müdürlüğünde gerçekleştirilen pilot uygulama ile olmuştur. 2000 yılından itibaren gümrük idarelerine yaygınlaştırılmış olup şu anda tüm gümrük idarelerinde BİLGE yazılımı kullanılmaktadır.

Diğer taraftan, BİLGE yazılımında yer alan bilgilere hızlı ve kolay bir şekilde ulaşımı sağlayacak olan Veri Ambarı Projesi (GÜVAS) de tamamlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. GÜVAS, Türkiye genelinde tüm gümrük idarelerinde operasyonel olarak girilen ithalat, ihracat, transit ve kaçakçılık olaylarına ilişkin bilgilerin Bakanlığımız bünyesinde merkezde oluşturulan bir veri tabanında toplanarak, karar vericilere bilginin hızlı ve sağlıklı iletilmesini sağlayan sistemdir.

Sistem, yönetsel kararların alınmasında, kaçakçılık takibatlarında, genel veya bölgesel risk analizi yapılmasında gerekli olan verileri toplamak ve değerlendirmek suretiyle, yöneticilere çok boyutlu analiz yapma olanağı sunmaktadır.

GÜVAS'ın hedefleri olarak şunlar belirlenmiştir:

- Daha etkin bir Merkezi Yönetim,
- Daha etkili bir denetim,
- Performans ölçümü,
- Dış Ticaret İstatistikleri Analizi,
- Kıymet ve Kaçakçılık Veri Bankası oluşturulması.

2009 yılının Haziran ayından itibaren Risk Yönetimi birimimizce muayene hatlarına göre ithalatta detaylı beyanın onay tarihinden mua-

yene işlemi tamamlanıp vergilerin ödendiği tarihe kadarki süre ile ihracatta yine onay tarihinden muayene işleminin tamamlandığı tarihe kadarki süreler GÜVAS'tan hesaplanarak her ay "Gümrük İşlem Süreleri" adı altında Bakanlığımız web sitesinde yayımlanmaktadır.

Bununla birlikte, GÜVAS'ta ayrı ayrı özet beyan ve detaylı beyan için belirlenen aşamalara yönelik saat üzerinden bazı hesaplamalar yapılmaktadır. Özet beyan ve detaylı beyan için GÜVAS'ta yapılan hesaplamalar Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: GÜVAS'ta yapılan hesaplamalar

ÖZET BEYAN (saat)	DETAYLI BEYAN (saat)
Tescil-Onay	Tescil-Onay
Onay-Kapanış	Onay-Gümrük Bitiş
Varış-Tescil	Onay-Kapanış
Onay-Teyit	Onay-Muayene Bitiş
Tescil-Kapanış	Muayene Bitiş-Gümrük Bitiş
	Onay-Ambar Çıkışı
	Gümrük Bitiş-Ambar Çıkış

Yapılan incelemede, hesaplamalarda bazı sıkıntıların olduğu, GÜVAS'ta (-) olarak hesaplanan bilgiler olduğu, ambar çıkışına ilişkin bilgilerin bazı beyannamelerde boş geldiği ve bazı aşamaların yer almadığı tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, aksaklıkların giderilmesi durumunda, GÜVAS'tan yararlanarak ithalatta eşyanın varışından ambardan çıkışına kadar, ihracatta ise beyannamenin tescilinden taşıtın çıkışına kadar ki sürelerin hesaplanabilmesi mümkün bulunmakta olup GÜVAS'ta yer alan ve ithalat ve ihracat işlemlerinde ölçülebilmesi

mümkün olan öğeleri gösterir bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Ancak gümrük idaresinin dışında gerçekleştirilen işlemler yani eşyanın yüklendiği veya boşaltıldığı tarih ile varsa diğer kurumlarca yapılan incelemelerin başlangıç ve bitiş tarihlerinin ve henüz bilgisayar ortamına aktarılamayan laboratuvar analizinin başlangıç ve bitiş tarihlerinin GÜVAS'tan alınması mümkün bulunmamaktadır. Ayrıca, BİLGE sisteminde yer almaması nedeniyle gözetim memurunca yapılan işlemler de GÜVAS'ta yer almamaktadır.

Tablo 2: GÜVAS'ta ithalat ve ihracat öğelerini gösterir bilgiler

İTHALAT	İHRACAT
Vanş Tarihi	TCGB Tescil tarihi
Özet Beyan Tescil Tarihi	TCGB Onay tarihi
Özet Beyan Onay tarihi	Muayene Başlangıç Tarihi
Ambar Giriş Tarihi	Muayene Bitiş Tarihi
TCGB Tescil tarihi	Özet Beyan Tescil Tarihi
TCGB Onay tarihi	Özet Beyan Onay tarihi
Muayene Başlangıç Tarihi	Taahhüt Çıkış Tarihi
Muayene Bitiş Tarihi	TCGB Kapanma tarihi
Gümrük İşlem Bitiş Tarihi	Gümrük İşlem Bitiş Tarihi
Ambar Çıkış Tarihi	
TCGB Kapanma tarihi	

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk Gümrük İdaresinin, gerek BİLGE sistemi sayesinde tüm gümrük idarelerinin bilgisayar ortamında olması gerekse GÜVAS'tan faydalanarak bu bilgilere ulaşılabilmesi nedeniyle altyapı sorunu olmadığı ve bu çerçevede performans

ölçümlerinin geçmişe yönelik olarak GÜVAS aracılığıyla Tablo 2'de yer alan tarihlere dayanarak belirlenecek her bir aşama itibarıyla yapılabilmesinin mümkün olduğu görülmektedir.

Gümrük idaresi dışındaki dış paydaşlarla ilgili olarak yükümlüden kaynaklı bazı bekleme sürelerinin tespit edilebileceği yani ithalatta eşyanın ambara giriş tarihi ile beyannamenin tescil tarihi arasındaki sürenin veya gümrük işlemlerinin tamamlandığı tarih ile eşyanın ambardan çıkış tarihi arasındaki sürenin hesaplanabileceği görülmektedir. Bununla birlikte, muayene aşamasında gerçekleştirilen işlemler sırasında gecikmelerin nereden kaynaklandığı hususunda sıkıntılar bulunmakta olup, eşyanın laboratuvar tahliline gitmesi durumunda veya başka kurumlardan belge beklenmesi ya da bu kurumlarca eşyaya ilişkin inceleme yapılmaması durumunda, GÜVAS'ta gecikmenin kaynağı muayene memuruymuş gibi gözükmektedir. Ayrıca, eşyanın yüklendiği veya boşaltıldığı tarih ile gözetim memurunca yapılan işlemler de, işlem aşamalarından biri olmasına rağmen GÜVAS'ta yer almamaktadır. Bu konuda BİLGE ve GÜVAS'ta bu ayrımların nasıl yapılabileceği ya da bu bilginin nasıl alınabileceği hususunda çalışma yapılması ihtiyacı doğmaktadır.

Diğer taraftan, performansın ölçülmesi ile ilgili olarak GÜVAS'ın yeterince kullanılmadığı, eksikliklerin üzerine gidilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca yapılacak bu tür raporlamalarda daha hızlı sonuçların alınmasının sağlanması konusunda da teknik düzeyde çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu sorunların hızla aşılması ve istenen bilgilere GÜVAS üzerinden ulaşılabilmesi adına, bir

çalışma grubunun oluşturulması ve bu çalışma grubunda Oracle konusunda uzman bilişim uzmanlarının da yer alması projenin başarısı açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma grubunca yapılacak işlemleri aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

- 1- Yapılacak çalışmaya ışık tutması açısından, Güney Kore Gümrük İdaresince hazırlanan WEB tabanlı bilgisayar programının incelenmesi,
- 2- Yol türlerine göre ve rejim bazında (mavi hat dahil) iş akışlarının çıkartılması,
- 3- Gümrük işlemleri sırasında iş akışında yer alıp GÜVAS'ta yer almayan hususlara yönelik çalışma yapılması,
- 4- BİLGE sisteminde düzenleme yapılması,
 - a) BİLGE sisteminde muayene memuru beyannamede düzeltme yaptığı zaman kabul tarihi ve tescil tarihi düzeltmenin yapıldığı tarih, referans tarihi ise ilk tescil tarihi olmaktadır. Bu da düzeltme yapılan beyannamelere ilişkin süreç hesaplamalarında yanlışlığa sebebiyet vermektedir.
 - b) İhracatta muayeneyi geriye almanın kaldırılması gerekmektedir. İhracatta muayene memuru işlemlerini tamamladıktan sonra taşıyıcının özet beyan verme aşamasında eşyanın araca sığmaması gibi nedenlerle yükümlü değişiklik talebinde bulunmaktadır. Bu durumda muayene memuru sistemden verilen yetkiyle muayenesi tamamlanmış eşyaya ilişkin beyannameyi geriye almakta ve beyannamede düzeltme yapabilmektedir. Bu durumda muayene memurunca işlemler

rin tamamlandığı tarih son düzeltme yapılan tarih olmakta ve yapılacak bir hesaplamada eşya sanki muayene memurunda beklemiş gibi görünmektedir.

- 5- GÜVAS'ta düzenleme yapılması,
 - a) GÜVAS'taki bilgilerin elden geçirilmesi.
 - b) İş süreçlerine göre hesaplamaların yapılarak, ortalama, medyan, standard sapma gibi istatistiki sonuçların çıkartılması.
 - c) Raporlama yapılması. (Başmüdürlük bazında, Gümrük bazında, Rejim bazında, Yol bazında, Türkiye geneli vb.)
 - d) Hazırlanacak sorguların GÜVAS'ta daha hızlı sonuç vermesinin sağlanması.
- 6- Paydaşların kendi sorunlarını görmeleri açısından sonuçların web sitemizde yayımlanarak paylaşılması.

KAYNAKÇA

- Australian Customs and Border Protection Service (2009)**, "Time Release Study 2009", www.customs.gov.au.
- Cantens T., Raballand G., Bilangna S. (2010)**, "Reforming Customs by measuring performance: a Cameroon case study", *World Customs Journal* 4(2).
- Ireland R., Cantens T., Yasui T. (2011)**, "An Overview of performance measurement in customs administrations", WCO Research Paper No. 13.
- WCO (2002)**, "Guide to measure the time required for the release of goods", World Customs Organization.
- Young-Sun Y. (2011)**, "Korea's Client-oriented logistics information system", *WCO News*, June 2011, no. 65, page 16.
- Zhang S. (2009)**, "TRS a measurement of trade facilitation: the experience of Customs in the Asia Pacific Region", *World Customs Journal*, vol. 3, number 2.

GÜMRÜK VERGİLERİNİN GERİ VERİLMESİ VE KALDIRILMASI

Işıl Emine AVCI

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
i.avci@gumrukticaret.gov.tr

GİRİŞ

Gümrük vergilerinin ve para cezalarının geri verilmesi veya kaldırılmasına ilişkin uygulamalar, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 201 ila 217'nci maddeleri, Gümrük Yönetmeliğinin 499 ila 511'inci maddeleri, 2009/15481 sayılı 4458 sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Kararın 117 ila 120'nci maddeleri ile 22.04.2011 tarih ve 27913 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1 Seri No.lu Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliğinin 27 ila 38'inci maddelerinde düzenlenmiştir. Bu yazıda, gümrük vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması konusundaki hükümler ile uygulamalar irdelenecek, yasal düzenle-

melerdeki eksiklikler ve uygulamada yaşanan sorunlar aktarılmaya çalışılacaktır.

YETKİLİ MERCİ VE USÛL

Gümrük Kanununun 211'inci maddesi ile kanunen ödenmemeleri gerektiği halde ödenmiş olduğu belirlenen gümrük vergilerinin geri verileceği, kanunen tahakkuk ettirilmemeleri gerektiği halde tahakkuk ettirilen gümrük vergilerinin ise kaldırılacağı hüküm altına alınmıştır. Gümrük Kanununun 3'üncü maddesinde gümrük vergileri, ilgili mevzuat uyarınca eşyaya uygulanan ithalat ya da ihracat vergilerinin tümü olarak tanımlanmıştır. Bu iki madde bir arada değerlendirildiğinde -ithalat ve ihracat vergile-

rinin tamamı gindürürük idaresi tarafından tahsil edilmese de- ithalat ve ihracat esnasında fazla veya yersiz ödenen tüm vergilerin gümrük idaresi tarafından iade edilmesi gerektiği şeklinde bir anlam ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, 07.07.2009 tarihli, 27281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5911 sayılı Kanunla, Gümrük Kanununun 210'uncu maddesine eklenen fıkraya ile Gümrük Kanunu kapsamında tatbik edilen para cezalarının geri verilmesi veya kaldırılması işlemleri de yine gümrük idaresinin görevleri arasında bulunmaktadır.

3065 sayılı KDV Kanununun 48'inci maddesi ikinci fıkrasında "İthal edilen eşya ile ilgili olarak; katma değer vergisinden müstesna olduğu halde yanlışlıkla alınan veya fazla alındığı anlaşılan Katma Değer Vergisi, indirim hakkına sahip olmayan mükelleflere, Gümrük Kanuna göre iade olunur." denilmektedir. Söz konusu hüküm, 28.02.2004 tarihli, 25387 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 91 Seri No.lu KDV Genel Tebliğinin "I-Fazla ve Yersiz Ödenen Vergilerin İndirim Hakkına Sahip Olanlara İadesi" başlıklı bölümünün 4'üncü maddesinde, gümrük idarelerince fazla veya yersiz olarak tahsil edilmiş olan verginin geri verilmesi için gümrük idaresine bir dilekçe ile başvurulacağı, talep sahibinin indirim hakkına sahip mükellef olması durumunda bir yazı ile gümrük idaresinin vergi dairesine doğrudan bildirimde bulunacağı, yükümlü-

“ Geri verilmesine karar verilen KDV, indirim hakkına sahip olmayan yükümlülere iade edilir, indirim hakkına sahip olan yükümlüler içinse, geri verme veya kaldırma başvurusu formu ile geri verme kararının onaylı birer örneği ilgili vergi dairesine gönderilir. ”

nün indirim hakkına sahip olmaması durumunda ise fazla veya yersiz ödenen KDV'nin Gümrük Kanunu hükümlerine göre iade edileceği belirtilmektedir. Bu düzenlemelere paralel olarak Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliğinde de, gümrük idaresince fazla tahsil edilen KDV için, Gümrük Yönetmeliğinin 78 no.lu ekindeki Geri Verme veya Kaldırma Başvurusu Formu ile başvurulacağı, idarece yapılan değerlendirme sonucunda KDV'nin geri verilmesine veya mahsuben geri verilmesine karar verilmesi durumunda, indirim hakkına sahip olmayan yükümlülere, vergi dairesinden alınacak belgeye istinaden iade yapılacağı, indirim hakkına sahip olan yükümlüler içinse, geri verme veya kaldırma başvurusu formu ile geri verme kararının onaylı birer örneğinin bir yazı ekinde ilgili vergi dairesine iletileceği şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Benzer şekilde, 30.07.2002 tarihli, 24831 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1 Seri No.lu ÖTV Genel Tebliğinin 16.2 no.lu bölümünde "İthalde alınmayan veya eksik alınan ÖTV ile fazla veya yersiz alınan ÖTV, Gümrük Kanunu hükümleri kapsamında işlem yapılmak suretiyle düzeltilecektir." demek suretiyle gümrük vergisinin geri verilmesi veya kaldırılması hususunda gümrük mevzuatında yapılan düzenlemelerin, fazla ve yersiz alınan ÖTV içinde geçerli olduğu belirtilmiştir.

Benzer şekilde, 30.07.2002 tarihli, 24831 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1 Seri No.lu ÖTV Genel Tebliğinin 16.2 no.lu bölümünde "İthalde alınmayan veya eksik alınan ÖTV ile fazla veya yersiz alınan ÖTV, Gümrük Kanunu hükümleri kapsamında işlem yapılmak suretiyle düzeltilecektir." demek suretiyle gümrük vergisinin geri verilmesi veya kaldırılması hususunda gümrük mevzuatında yapılan düzenlemelerin, fazla ve yersiz alınan ÖTV içinde geçerli olduğu belirtilmiştir.

1.7.1989 tarihli, 20212 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunun 15'inci maddesinde, gümrük idarelerince tahsil edilen anti-damping vergisinin ve telafi edici verginin fazla alınması durumunda geri verilmesinin, gümrük mevzuatının bu konudaki hükümlerine tabi olacağı hüküm altına alındığından, anti-damping vergisinin ve telafi edici verginin de iade işlemleri gümrük idareleri tarafından yerine getirilmektedir.

Bununla birlikte, doğrudan gümrük idaresince tahsil edilmeyip, ithalat sırasında ödendiğine dair makbuz kontrolü yapılan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunun (KKDF) fazla alınması durumunda, buna ilişkin değerlendirme ve iadeler vergi daireleri tarafından yerine getirilirken, KKDF'ye isabet eden tutarın KDV matrahına girmesi hasebiyle fazla alınan KDV'de yukarıda açıklanan şekilde iade veya mahsuba konu edilmektedir.

SÜRELER VE TEBLİĞ

Gümrük vergilerinin ve para cezalarının geri verilmesi ve kaldırılması konusundaki bu genel girişten sonra Gümrük Kanununun bu konuya ilişkin hükümlerini sırayla inceleyelim. Gümrük Kanununun 211'inci maddesi ilk fıkrası uyarın-

“ Gümrük Kanununun 211. maddesi uyarınca, fazladan ödenen veya tahakkuk ettirilen gümrük vergilerinin, buna ilişkin cezai hükümler saklı kalmak kaydıyla, talep üzerine veya resen geri verilmesi veya kaldırılması gerekmektedir. ”

ca, eşyanın kıymetinin, tarifesinin veya miktarının, muayene sonucunda yapılan tespitlerden veya beyanname ekinde yer alan belgelerde yer alan bilgilerden farklı olarak beyan edilmiş olması sebebiyle fazladan ödenen veya tahakkuk ettirilen gümrük vergilerinin, buna ilişkin cezai hükümler saklı kalmak kaydıyla, talep üzerine veya resen geri verilmesi veya kaldırılması gerekmektedir.

Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında, kanunen ödenmemeleri gereken gümrük vergilerinin, söz konusu vergilerin yükümlüye tebliğ edilmesi ve ilgilinin üç yıl içinde gümrük idaresine müracaatı üzerine geri verileceği veya kaldırılacağı belirtilmektedir. Kontrol ve denetleme sonucunda, geri verme veya kaldırma hallerinden birinin tespiti durumunda ise geri verme veya kaldırma işleminin yine 3 yıl içinde doğrudan yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Bahis konusu fıkrada geçen "...söz konusu vergilerin yükümlüye tebliğ edilmesi ve ilgilinin üç yıl içinde gümrük idaresine müracaatı..." ifadesinin muğlak olması, 3 yıllık geri verme veya kaldırma süresinin başlangıcı konusunda farklı yorumlar yapılmasına neden olmaktadır.

Normal bir ithalat işleminde gümrük vergileri beyanname üzerinde, tescili ve muayeneyi takiben tahakkuk ettirilir ve yükümlüye tebliğ edilir. Bu durumda tescil, tahakkuk ve tebliğin eş

zamanlı olarak gerçekleştiği kabul edildiğinden, vergilerin yükümlüye tebliğ tarihi aynı zamanda beyannamenin tescil tarihidir. Eşyanın tesliminden sonra yapılan kontrol ve denetlemeler sonucunda bulunan ve tahsil edilen gümrük vergileri için esas alınması gereken tebliğ tarihi, gümrüğünce çıkarılan ek tahakkuk kararının yükümlüye tebliğ edildiği tarihtir. Buna göre, beyanname üzerinde yükümlüsüne tebliğ edilen bir verginin geri verilmesi veya kaldırılması durumu ortaya çıktığında, 3 yıllık başvuru süresi beyannamenin tescilinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Yapılan ek tahakkuklar sonucunda tahsilata konu olmuş vergilerin geri verme veya kaldırma başvurusu süresinin başlangıcı ise, ek tahakkukun tebliğ tarihi olacaktır.

211'inci maddenin ikinci fıkrasının uygulamasına ilişkin başka bir yorum ise, beyannamenin tescilinden sonra vergilerin fazla alındığının tespiti durumunda, söz konusu fazlalığın ilgisine bildirilmesi gerektiği ve bu bildirim müteakiben 3 yıl içinde ilgisinin başvuruda bulunması durumunda geri verme veya kaldırma işleminin gerçekleştirilebileceği yönündedir. Keza, dahilde işleme rejimi kapsamında yapılan ihracat sırasında fazla ödenen telafi edici vergi (TEV), belge kapatma işlemi sırasında ihracatçı birlikleri tarafından tespit edilirse durum ilgili gümrük idaresine ve yükümlüye bildirilmekte, yükümlünün gümrük idaresine yapacağı başvuru neticesinde fazla alınan TEV iade edilmektedir. Bu durumda, bahsettiğimiz ilk yoruma göre geri verme başvuru süresi, TEV'in ödenmesine neden olan ihracat beyannamesinin tescil tarihi, ikinci yoruma göre ise, fazla alınan verginin ilgisine bildirim tarihi olacaktır. Bu örnek istisnai bir durum olmakta, uygulamada bir verginin fazla alındığının sonradan anlaşılması

durumunda idarenin bu fazlalığa ilişkin yeniden tebligat yapması hukuki ve idari nedenlerle mümkün bulunmamaktadır. Bununla birlikte, fazla alındığı veya tahakkuk ettirildiği anlaşılan her vergi için idarenin ilgisine bildirimde bulunması, vergilerin geri verilmesi veya kaldırılması uygulamasında tebliğ ve başvuru süresi olarak iki farklı sürenin ortaya çıkmasına ve tebliğ süresinin sınırsız bir şekilde uzamasına sebebiyet verecektir.

211'inci maddenin ikinci fıkrası hükmünün aynen alındığı 92/2913 sayılı Topluluk Gümrük Kodunun 236'ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre, ithalat ve ihracat vergileri, bu vergi tutarlarının borçluya bildirilmesinden itibaren üç yıl içinde ilgili gümrük idaresine sunulan başvuru üzerine geri verilir veya kaldırılır ve söz konusu üç yıllık süre mücbir sebep veya beklenmeyen halin ispatı durumunda uzatılır. Sözü edilen maddede geçen "vergi tutarlarının borçluya bildirilmesi" ifadesinin Kodun, gümrük vergilerinin borçluya bildirilmesine ilişkin 221'inci maddesi çerçevesinde incelenmesi sonucunda, borç bildirimine prosedüre uygun yapılacağı, beyanname yazılı tutar ile gümrük idaresi tarafından tespit edilen tutarın aynı olması durumunda bildirim yapılmayacağı ve mevzuatın imkân verdiği hallerde eşyanın serbest bırakılmasının bildirim (tebligat) yerine geçeceğinin hüküm altına alındığı görülmektedir. Topluluk Gümrük Kodu'nun 236 ve 221'inci maddelerinde geçen "gümrük borcunun borçluya bildirilmesi" ifadesinin tek bir bildirim işaret ettiği görülmektedir. Yani, fazla alındığı veya fazla tahakkuk ettirildiği sonradan idarece tespit edilen vergi tutarları için ilave bir bildirim yapılmasına gerek olmadığı bu maddelerin birlikte incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Aynı şekilde, Gümrük Kanununun gümrük vergilerinin tebliğine ilişkin 197'nci maddesinde gümrük vergilerinin tebliğ şekline ilişkin olarak 3 durum sayılmıştır. Bunlar; beyanname üzerinde tebliğat, ek tahakkukun tebliği ve hesaplanan ve beyan edilen tutarların eşit olması durumunda eşyanın tesliminin tebliğ yerine geçmesidir ki, 211'inci maddenin ikinci fıkrasında geçen "kanunen ödenmemeleri gereken gümrük vergilerinin yükümlüye tebliğ edilmesi" ifadesinde yer alan "tebliğ" 197'nci maddede tanımını bulan tebliğdir.

Bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde, 211'inci maddenin ikinci fıkrasının uygulamasına ilişkin ikinci yorumun, yani verginin fazla alındığının tespit edilmesi durumunda gümrük idaresinin ilgiliye buna ilişkin bildirimde bulunmasının, uygulamada sıkıntı yaratacağından, mezkur fıkra hükmü yazılırken kastedilen anlam olmadığı düşünülmektedir.

ÖZEL DURUMLAR

Gümrük Kanununun 212'nci ve 213'üncü maddeleri vergilerin geri verilmesinin söz konusu olabileceği spesifik durumları açıklar. Madde 212'ye göre bir beyannameye dayanılarak ödenen gümrük vergileri, mezkur beyannamenin iptali durumunda geri verilir. Burada geri verme

“ Gümrük Kanununun 212. maddesinin uygulamasında sıkça karşılaşılan sorun, beyannamesinin iptalini isteyen yükümlülerin aynı süre içinde geri verme dilekçesi vermeyi unutmaları sebebiyle, iptal edilen beyanname kapsamında tahsil edilmiş olan vergilerin geri ödenememesidir. ”

için yeter şart beyanname iptali için Kanunda öngörülen süreler içerisinde geri verme başvurusunun da yapılmasıdır. Süresi içerisinde başvuru yapılmazsa ödenmiş verginin geri verilmesi söz konusu olmaz. Bu madde kapsamında yapılacak geri verme başvurusunun süresi, denizyolu ile gelmiş ve daha önce gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmuş eşyada, özet beyanın verildiği tarihten itibaren 45 gün, diğer yolla gelen eşyada 20 gün, antrepo rejimine tabi tutulduktan sonra serbest dolaşıma sokulmak istenen eşyada

ise beyannamenin tescilinden itibaren 30 gün olarak düzenlenmiştir. Bu maddenin uygulamasında sıkça karşılaşılan sorun, beyannamesinin iptalini isteyen yükümlülerin aynı süre içinde geri verme dilekçesi vermeyi unutmaları sebebiyle, iptal edilen beyanname kapsamında tahsil edilmiş olan vergilerin geri ödenememesidir.

4458 sayılı Kanunun 213'üncü maddesi, kusurlu ve sözleşme hükümlerine aykırı ithal eşyasının alıcı tarafından reddedilmesi durumunda gümrük vergilerinin geri verilmesi şartlarını düzenler. Buna göre, kusurlu eşyanın ilk kullanım dışında (tek kullanımlık eşya hariç) kullanılmamış olması ve söz konusu ilk kullanımın eşyanın kusurlu veya sözleşme hükümlerine uygun olup olmadığının denemesi için yapılmış olması ve

eşyanın gümrük bölgesi dışına ihraç edilmiş olması gerekmektedir. Bu kapsamdaki eşyanın gümrük idaresince verilecek izin kapsamında antrepo-ya veya serbest bölgeye konulması, harici transite tabi tutulması, gümrük gözetiminde imhası, başışlanması mümkün bulunmaktadır. Gümrük Kanununun 213'üncü maddesi kapsamındaki geri verme/kaldırma başvurusunun süresi, kusurlu eşyaya ait beyannamenin tescilinden itibaren 1 yıldır.

Kanunun 214'üncü maddesinde ise, şimdiki kadar bahsedilen maddeler konusu geri verme /kaldırma hallerinin dışında kalan hallerden bahisle, bu durumların taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edileceği hüküm altına alınmıştır. Bahis konusu bu diğer haller, 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 118'inci maddesinde sayılmıştır. Uygulamada 214'üncü maddenin en çok işletildiği durum, bahis konusu BKK'nın 118/j maddesinde yer alan, tercihli tarife uygulaması kapsamında getirilen eşyaya ait menşe şahadetnamesi, dolaşım belgesi ve benzeri diğer belgelerin, eşyanın ithalinden sonra gümrük idaresine ibrazı nedeniyle ortaya çıkan geri verme durumudur. Bu madde kapsamında da başvuru süresi geri verme/kaldırmaya konu olan vergilerin yükümlüye tebliğinden, yani söz

“ Gümrük Kanununun 214. maddesi, Topluluk Gümrük Kodunun 239. maddesi ile benzemekle beraber, 239. maddede yer alan, yükümlünün kusuru ve açıklık ihmalinin olmadığı özel durumlarda vergilerin geri verileceği ve kaldırılabilirliği hükmü, 214. maddede yer almaz. ”

konusu vergileri doğuran beyannamenin tescilinden itibaren 1 yıldır.

EKSİKLİKLER

Gümrük Kanununun 214'üncü maddesi, Topluluk Gümrük Kodunun 239'uncu maddesi ile benzemekle beraber, 239'uncu maddenin birinci fıkrasında yer alan yükümlünün kusuru ve açık ihmalinin olmadığı özel durumlarda vergilerin geri verileceği ve kaldırılabilirliği hükmü, 214'üncü maddede yer almaz. Benzer şekilde, Kodun 220(2) maddesinin (b) bendinin

iki, üç ve dördüncü paragraflarında yer alan, "ihracatçı ülke idaresinin, tercihli tarife uygulanmasına ilişkin şartların yerine getirilmediğini bilmeksizin dolaşım belgesini yanlışlıkla onayladığı ve yükümlünün gümrük mevzuatının gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesinde tüm özeni gösterdiğini ispat edebildiği durumlarda tavizli vergi haddi ile normal vergi haddi arasındaki farkın ilgisizinden istenmeyeceği" hükmü, 07/07/2009 tarihli, 27281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5911 sayılı Kanun ile 4458 sayılı Gümrük Kanununun 198. maddesine dördüncü fıkra olarak eklenmiştir. Ancak, söz konusu maddede yer alan, ithalatçı gümrük idaresinin hatalı olduğu, iyi niyetli ve mevzuatın gereklerine uygun hareket etmiş olan yükümlü tarafından bu hatanın tespitinin

mümkün olmadığı durumlardan kaynaklanan gelir eksikliğinin de kaldırılması gerektiğine dair hüküm Kanunumuza alınmamıştır.

Topluluk örneğinde Kodun 220(2)(b) maddesinin genellikle, 236 ve 239'uncu maddeler ile birlikte uygulandığı görülür. Bu uygulamadan amaçlanan, hakkaniyet esası çerçevesinde profesyonel ve iyi niyetli yükümlülerin kendi ihmallerinden kaynaklanmayan hatalardan doğan vergileri ödemelerinin engellenmesidir.

İhracatçı ülke gümrük otoriteleri tarafından onaylanan menşe/dolaşım belgesinin uygun olmadığından sonradan anlaşılması veya ithalatçı gümrük idaresinin yükümlü tarafından tespit edilemeyecek bir hatası nedeniyle sonradan yapılan ek bildirimlere karşı, Topluluk ithalatçıları tarafından 220 (2)(b) ile birlikte 236 ve 239'uncu maddeler sıkça işletilmekte ve kusur ve açık ihmal bulunmaksızın, iyi niyetli ve mevzuatın gereklerine uygun olarak gerçekleştirdikleri ithalat işleminde ek tahakkuka neden olan hatanın kendilerince tespitinin mümkün olmadığı gerekçesiyle ek tahakkukun kaldırılması talep edilmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, Gümrük Kanununun 211'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen 3 yıllık geri verme süresinin başlangıcı konusundaki farklı yorumların ortadan kaldırılması için, fıkra metninin tartışmaya mahal vermeyecek şekilde yeniden yazılması gerektiği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, Kanunun 212'nci maddesi kapsamında beyannamenin iptali durumunda geri ödenmesi gereken gümrük vergilerine ilişkin olarak süresi içerisinde başvuru yapılmaması sebe-

biyle doğan hak kayıpları, söz konusu madde kapsamındaki geri verme işleminin idare tarafından resen ve beyanname iptali ile eş zamanlı olarak yapılmasına imkan verecek biçimde, 211'inci maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesindeki hükmün bir benzerinin 212'nci maddeye de eklenmesi ile önlenecektir.

Ayrıca, Topluluk Gümrük Kodunun 220(2) maddesi (b) bendi ilk paragrafı hükmü ile 239'uncu maddesi birinci fıkrası ikinci alt-paragrafında yer alan "özel durum"a ilişkin hükmün Gümrük Kanununa alınması ile birlikte, bu hükümlerin uygulanabilmesi için gerekli mekanizmanın oluşturulması, bu konudaki AB mevzuatı uyum yükümlülüklerimizin bir gereği olmakla beraber, AB'de yerleşik ithalatçıların bu konuda sahip olduğu haklara bizim ithalatçılarımızın da sahip olması açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- 3065 sayılı KDV Kanunu
- 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlemesi Hakkında Kanun
- Topluluk Gümrük Kodunu oluşturan 12 Ekim 1992 tarihli, 92/2913 sayılı Konsey Tüzüğü
- 07/10/2009 tarih ve 27369 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Karar
- 07/10/2009 tarih ve 27369 (mükerrer) sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Gümrük Yönetmeliği
- Topluluk Gümrük Kodu Uygulama Hükümlerini teşkil eden 2 Temmuz 1993 tarihli, 93/2454 sayılı Komisyon Tüzüğü
- 22/04/2011 tarihli, 27913 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliği (Seri No.1)
- 30/07/2002 tarihli, 24831 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1 Seri No.lu ÖTV Genel Tebliği
- 28/02/2004 tarihli, 25387 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 91 Seri No.lu KDV Genel Tebliği

YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ (AEO) STATÜSÜ VE DÜNYADAKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Damla EŞREFOĞLU

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
d.esrefoglu@gumrukticaret.gov.tr

Birleşik Devletler'de 11 Eylül 2001'de gerçekleşen terörist saldırılardan sonra dünya kamuoyu, refah veya gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, her toplumun küresel ticaret sistemi de dahil her açıdan terörist saldırılar ve organize suçlara karşı ne kadar kırılgan olduğunun bir kez daha farkına vardı. Bu farkındalık da uluslararası kuruluşlar tarafından sınırların ve dolayısıyla da ulusla-

“ 11 Eylül 2001'de gerçekleşen terörist saldırılardan sonra dünya kamuoyu, refah veya gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, her toplumun küresel ticaret sistemi de dahil her açıdan terörist saldırılar ve organize suçlara karşı ne kadar kırılgan olduğunun bir kez daha farkına vardı. ”

rarası ticaretin emniyet ve güvenliğinin sağlanmasında gümrük idarelerinin önemini oldukça arttırdı. Öyle ki; gümrük idarelerine emniyet ve güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak atfedilen bu yeni görev, onları sadece ithalat ve ihracatın gerçekleşmesini sağlayan yerler olma durumundan çıkarmakta ve eşyanın menşeyinden gideceği yere kadar uzanan arz zincirindeki

ticaretin tümünde etkili olan bir aktör haline getirmektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra, sınırların ve uluslararası ticaretin emniyetini sağlamak amacıyla yürütülen faaliyetlerin ticaretin kolaylaştırılması çabalarının önüne geçmemesi için de başta Birleşik Devletler olmak üzere DGÖ ve diğer uluslararası kuruluşlar, uluslararası arz zincirinin tüm aktörler ile (taşıyıcı, gümrük müşaviri, ithalatçı vs.) işbirliği yoluna gitmekte, yani uluslararası arz zincirinin güvenliğini sağlamaya yardımcı olan aktörleri adeta ödüllendirmekte, onlara yasal ticaretlerinde eşya akışını kolaylaştıracak ve bu akışın pürüzsüz bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacak imkanlar sunmaktadırlar.

C-TPAT¹ tarafından oluşturulan ve DGÖ daha sonra da AB tarafından izlenilen yetkilendirilmiş yükümlü (AEO- Authorized Economic Operators) uygulaması da yukarıda bahsettiğim işbirliği çalışmalarının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.

¹ Birleşik Devletler'in teröre karşı oluşturduğu gümrük ve ticaret ortaklığı (Customs-Trade Partnership Against Terrorism)

“ Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü, eşyanın ihraç edildiği ülkeden varacağı ülkeye kadar güvenli bir şekilde iletilmesini, başka bir deyişle uluslararası arz zincirinin güvenilirliğini sağlama amacı ile söz konusu arz zincirinde yer alan ve güvenilirlik kriterlerini (emniyet kriteri, mali yeterlik kriteri vs.) sağlayan yükümlülere arz zincirindeki işlemlerde çeşitli kolaylıklar elde etmelerini sağlayan statü olarak tanımlayabiliriz. ”

2002 yılında G8 ülkelerinin gerçekleştirdiği Kananaskis zirvesinde ilk kez ele alınan uluslararası arz zinciri güvenliği ve alınması gereken önlemler ile temelleri atılan yetkilendirilmiş yükümlü statüsü, 2005 yılında Dünya Gümrük Örgütü tarafından oluşturulan SAFE Standartlar Çerçevesi ile kurulmuş ve 2006 yılında Avrupa Birliğindeki tüzüklere ilave edilerek hukuki bir kimlik kazanmıştır.

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü, eşyanın ihraç edildiği ülkeden varacağı ülkeye kadar güvenli bir şekilde iletilmesini, başka bir deyişle uluslararası arz zincirinin güvenilirliğini sağlama amacı ile söz konusu arz zincirinde yer alan ve güvenilirlik kriterle-

rini (emniyet kriteri, mali yeterlik kriteri vs.) sağlayan yükümlülere² arz zincirindeki işlemlerde çeşitli kolaylıklar³ elde etmelerini sağlayan statü olarak tanımlayabiliriz.

² İthalatçı, ihracatçı, gümrük müşaviri, taşıyıcı, antrepo işleticisi

³ Örn., yetkilendirilmiş taşıyıcı ve araçlar gümrüklerden her transit geçişlerinde izne tabi tutulmamakta, yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip bir ihracatçı da yetkilendirilmiş bir gümrük müşaviri ve taşıyıcı ile çalıştığında da ihraç edeceği eşyasını gümrük sahasına getirmeden de ihracat beyannamesi verebilmektedir.

Gerek Revize Kyoto Anlaşmasına⁴ taraf ülkelerden biri olmamız, gerek AB'ye üyelik sürecinde mevzuatımızı Topluluk mevzuatı ile uyumlaştırmakla yükümlü olmamız, gerekse ülkemizin gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi, uyumlaştırılması ve uluslararası arz zincirinin güvenilirliğinin sağlanmasına vermiş olduğu önem sebebiyle, yetkilendirilmiş yükümlü statüsü uygulamasına ilişkin temel hükümler 2009 yılında Gümrük Kanunu ve Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle mevzuatımıza ilave edilmiş bulunmaktadır.

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünün mevzuatımıza dahil edilmesi ile birlikte gerek uluslararası arz zincirinin üyelerinde gerekse kamuoyunda söz konusu statünün ne şekilde uygulanacağı, bir yandan uluslararası ticaret kolaylaştırılırken diğer yandan yasal ticaretin uygulanmasında aksaklıklar yaşanıp yaşanmayacağı yönünde ortaya çıkabilecek çeşitli soru işaretlerinin giderilmesine yönelik olarak makalemde AB örnek ülke uygulaması ile diğer ülke uygulamalarına ilişkin özet bilgilere yer vermenin yaralı olacağını düşündüm. Aşağıda Almanya ve Japonya'daki yetkilendirilmiş yükümlü statüsü uygulamaları ile ilgili olarak söz konusu statüye başvuru şekilleri, söz konusu statünün kurulmasına yönelik olarak oluşturulan teknik ve idari altyapı, statüyü uygulayan ve kontrol eden idari yapı,

statünün ülkeye getirdikleri ile ilgili çeşitli bilgilere yer verilmektedir:

ALMANYA⁵

Almanya'nın Yetkilendirilmiş Yükümlü programı uygulamasına ihtiyaç duyma sebeplerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Alman ekonomisinin ihracat odaklı olması
- İş alemindeki uzmanlar ve bazı etkili iş adamlarının baskıları
- Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünün uluslararası ticarete firmalara sağladığı rekabet avantajı

Yetkilendirilmiş yükümlü sisteminin kurulumundan önce Almanya'da alınan hazırlık önlemleri şu şekildedir:

- Bilgi alışverişinin sağlanması ve danışma hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla ulusal bir merkez ofis kuruldu.
- Kasım 2007 itibarıyla ulusal idari yönergeler oluşturuldu.
- ATLAS⁶ ile ilişkili bir ulusal veritabanı oluşturuldu.
- Haziran ve Kasım 2007 de sırasıyla eğitim programları ve e-learning uygulamalarına başlandı.
- www.zoll.de⁷ ye sistem ile ilgili bilgiler kondu.

Yetkilendirilmiş yükümlü sisteminin uygulanmasında Almanya'nın karşılaştığı ya da karşı-

⁴ Söz konusu anlaşma gümrük rejimlerinin basitleştirilmesi ve uyumlaştırılmasına yönelik bir sözleşme olup gümrük rejim ve uygulamaları arasında uluslararası ticaret ve diğer mübadeleleri engelleyebilen farklılığı ortadan kaldırmaya çalışmak, gümrük rejim ve uygulamalarını basitleştirmek ve uyumlaştırmak ve uluslararası işbirliğini teşvik etmek suretiyle uluslararası ticaret ve mübadelelerin gelişmesine etkin bir şekilde katkıda bulunmayı arzu etmek, uluslararası ticaretin kolaylaştırılmasının önemli yararlarına gümrük kontrolünün uygun standartlarından taviz vermeksizin ulaşabileceği gibi konularda tüm gümrük idareleri ile işbirliği içinde çalışmayı amaçlamaktadır.

⁵ [www.celcaa.eu/.../Annegret%20Rohloff%20Presentati-on_AEO_Germany_CELCAA%20\(2\).ppt](http://www.celcaa.eu/.../Annegret%20Rohloff%20Presentati-on_AEO_Germany_CELCAA%20(2).ppt)

⁶ Almanya gümrük idaresinin elektronik veri tabanı

⁷ Almanya gümrük idaresinin web sayfasının adresi

laşması muhtemel zorlukları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Yetkilendirmeden önce yükümlü ile ilgili kesin ve net bilgileri içeren bir ön denetimin yapılması gerektiğinden söz konusu ön denetim sürecinin de gümrük idaresine ekstra maliyetler yüklemesi,
- Kaynak yokluğu: Yetkilendirme sürecinde ve sonrasında gerekli risk analizlerinin yapılabilmesi için söz konusu yükümlülerle ilgili verilerin tam ve doğru bir şekilde elde edilmesinde zorluklar yaşanması,
- Yüksek başvuru beklentisi: Gümrük idarelerinin karşılayabilecekleri kapasitenin üzerinde başvuru gelme olasılığı ve dolayısıyla bu durumun gümrük işlemlerinde yavaşlama gibi sıkıntılara neden olması,
- Sınırlı süre (Başvuru inceleme süresi danışma süresi dahil 300 gün).

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü Başvuru ve Denetim Süreci

Statüye Başvuru Süreci

- Yetkilendirilmiş yükümlü sertifikalarının dağıtımını merkezde olmayan gümrük idareleri tarafından yapılmakta ve B Birimleri⁸ de yetkilendirmeyi yapmaktadır.
- Söz konusu prosedürün yasal dayanağı AB politikaları ile Almanya'nın Ekim 2007'den itibaren yürürlüğe girmeye başlayan kendi ulusal idari yönergeleridir.

⁸ Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü onaylayan merkez gümrük idaresi

- Başvuru sürecinde standartlaştırılmış formlar ve veri tabanlarından yararlanılmaktadır. Veri tabanları iki tür olup, bir tanesi Ocak 2008'de uygulamaya konan ve ülkenin ulusal IT Sistemi olan ATLASAEO, ikincisi de ilk adımı Ocak 2008 de atılmış olan AB IT Sistemidir.

Başvuru sürecine idari yapının katılımını aşağıdaki şekilde gösterebiliriz:

Şekil 1: Almanya'daki Başvuru Sürecine İdari Yapının Katılımı

Statü Uygulamalarının Denetim Süreci

Bu denetimler tüm AB üye ülkeleri için belirlenmiş kriterler ve ilkeler ışığında yapılmaktadır. Bu kriterler denetimlerin nasıl yapılacağı ve yükümlülere nasıl anlatılacağı üzerinde yoğunlaşırken, ilkeler ise tüm üye ülkelerde yeknesak bir başvuru sürecinin sağlanması ile Almanya gümrük idaresinin organizasyon yapısı, işlem süreci ve yetkilerine göre spesifik özellikler arz eden unsurlardan oluşmaktadır.

Tüm Topluluk üye ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da gümrük kurallarına uyulmasının temelinde yetkilendirilmiş yükümlülerin gerçekleştirdiği işlemlerin denetlenmesinde temel alınan kriterlerin neleri içerdiğinin açıklanması ve yükümlüler tarafından iyi bir şekilde anlaşılması

ile, bu kriterlerin ne şekilde denetlenmesi gerektiği yatmaktadır. Söz konusu kriterlerden kasıt Topluluk Gümrük Kodu Uygulama Hükümlerinde bahsi geçen ciddi, tekrarlayan ihlallerin gerçekleşip gerçekleşmediği, gümrük idaresinin takdiri vb kriterlerdir. Bu kriterlerin denetiminde INZOLL, DEBBI gibi yerel veri ambarları kullanılmakta ve B, D ve F⁹ birimlerinden işlenen suçlarla ilgili edinilen bilgiler ışığında söz konusu denetimler yapılmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz yetkilendirilmiş yükümlü statüsü sisteminin bütünü ve söz konusu sta-

tüye ilişkin başvuruya yönelik olarak yapılan ön denetim süreçleri, yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü onaylayan merkez gümrük idaresi tarafından ve diğer birimlerle (denetim ve kanuni birimler vb.) işbirliği içerisinde PRÜF vb. IT sistemlerini kullanarak izlenmektedir. Bu izleme süreci özellikle yeni kurulan firmalara yönelik olarak faaliyetlerinin ilk bir yılında yoğun bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

“ Tüm Topluluk üye ülkelerinde olduğu gibi Almanya’da da gümrük kurallarına uyulmasının temelinde yetkilendirilmiş yükümlülerin gerçekleştirdiği işlemlerin denetlenmesinde temel alınan kriterlerin neleri içerdiğinin açıklanması ve yükümlüler tarafından iyi bir şekilde anlaşılması ile, bu kriterlerin ne şekilde denetlenmesi gerektiği yatmaktadır. ”

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün Almanya’ya Sağladığı Faydalar

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünün sağladığı kolaylıklardan Almanya’da uygulananları şu şekilde sıralayabiliriz:

Genel Faydalar:

- Arz zincirinde yer alan yetkilendirilmiş yükümlülerin sayısına bağlı olarak bu yükümlülere yönelik risk analizi yapılırken daha düşük risk puanı verilmesi,
- Yetkilendirilmiş yükümlünün yerel şartlara bağlı olarak daha az gümrük kontrolüne tabi tutulması,

- Yetkilendirilmiş yükümlünün fiziki muayenesinden ziyade belge üzerinde kontrole tabi tutulması,
- Yetkilendirilmiş yükümlünün gümrük kontrollerine tabi tutulması durumunda yükümlüye, öncelikli kontrole tabi tutulmayı ve kontrolün yapılacağı yeri belirlemeyi talep etme hakkı tanınması.

Güvenliğe yönelik faydalar

- Gümrük kontrollerinin yapılmasından önce yetkilendirilmiş yükümlüye bildirimde bulunulması,

⁹ B, D, F olarak nitelendirilen birimler sırasıyla yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü onaylayan merkez gümrük idaresi, denetçiler ve kanuni yaptırım birimleridir.

- Yetkilendirilmiş yükümlünün gümrük idaresine eşya/sevkiyatla ilgili daha az bilgi sunmasına imkan verilmesi.

Elektronik yöntemlerin uygulanmasına yönelik faydalar

- Yetkilendirilmiş yükümlüye ATLAS üzerinden sunulan beyanname ile bağlantılı olarak ulusal AEO veri tabanına (AEO ATLAS) ulaşma imkanının tanınması.

JAPONYA

Japon hükümeti uluslararası yasal ticareti kolaylaştırırken güvenliğinin de sağlanması amacıyla iş alemi ile yakın bir işbirliği içine girmiş ve bu amaçla kendi ülkesinde yetkilendirilmiş yükümlü programını kurmaya karar vermiştir. Söz konusu program, ithalatçı, ihracatçı, antrepo işleticileri, gümrük müşavirleri ve lojistik işleticileri (taşıyıcı ve araçlar gibi) ni kapsamaktadır.

Japonya'nın yetkilendirilmiş yükümlü programı beş ana başlık altında yürütülmektedir:

1. Yetkilendirilmiş ithalatçı programı
2. Yetkilendirilmiş ihracatçı programı
3. Yetkilendirilmiş antrepo işleticisi programı
4. Yetkilendirilmiş gümrük müşaviri programı
5. Yetkilendirilmiş lojistik işleticileri programı

Japonya'da yetkilendirilmiş yükümlü olabilmek için yükümlülerin sahip olmaları gereken nitelik ve gereksinimler, DGÖ tarafından uyarlanmış SAFE Standartlar Çerçevesi ile uyumlu olarak oluşturulmuştur. Bu standartları şu şekilde sıralayabiliriz:

Nitelikler:

1. Yükümlünün kayıtlarını kurallara uygun bir şekilde tutması
2. Yükümlünün gümrük işlemlerinde e-beyan sistemi olan NACCS¹⁰ 'yi kullanabilme imkanının bulunması
3. Yükümlünün gümrük işlemleri ile ilgili faaliyetlerini (mali güvenilirlik de dahil olmak üzere) kurallara uygun bir şekilde yürütmesi
4. Yükümlü tarafından güvenlik kriterlerini de içeren bir uyum programının oluşturulması

Gereksinimler:

1. Örgütsel oluşumun sağlanması: Uyum programı ve her bölümde yer alan uyum program birimlerini yönetmek amacıyla bir merkez ofis kurulmasını içerir.
2. Ticaret ortaklarıyla sözleşme yapılması
3. Kargo/taşıma/çevrenin güvenliğinin sağlanması: Bu koşul uygun bir kargo yönetimi ile yapılan taşımanın türünü ve rotasının kontrolünü sağlayacak bir çerçevenin kurulmasını içermektedir ve uygun kitleme araçlarının kullanımı, parmaklık ve ışıklandırma sisteminin kurulması, gözetleme için video kamera sisteminin kurulması ve periyodik olarak devriyeye çıkılması gibi önlemleri kapsar.
4. Gerekli gümrük işlemlerinin yapılması: Kargoların bir listesinin yapılması (ilgili kargonun tanımlanması, işaretlenmesi, tarifesinin ve tarife oranının ve gözetim koruma önlemlerinin)

¹⁰ Japonya eşyanın gümrüğe sunumunda kullanılan e-beyan sistemi

rinin belirlenmesi) ve bu listenin günbegün güncellenmesini kapsar.

5. Gümrüklerle istişare, iletişim ve işbirliği içinde bulunma: Uyum programının uygulanmasında herhangi hatalı bir durum veya sistemin gümrüklere rapor edilme imkânının sağlanmasını içerir.
6. Kriz yönetimi: Acil durumların bildirilmesinin sağlanması ve iyileştirici ve koruyucu önlemlerin alınmasına yönelik bir çerçeve oluşturulmasını içerir.
7. Eğitim/öğretim: Eğitim programlarının planlanması ve bu programların periyodik olarak düzenli bir şekilde uygulanmasının sağlanmasını içerir.
8. Dâhili kontrol: Uyum programının doğru bir şekilde uygulanmasının sağlanması amacıyla dahili bir denetim mekanizmasının oluşturulmasını içerir.

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü talep eden her yükümlü Japonya gümrüklerinin bölge müdürlüklerine başvurmalıdır. Başvuru sürecini aşama aşama şu şekilde belirtebiliriz:

1. Başvurudan önce gümrük idarelerine danışılması: Bu aşama zorunlu olmayıp isteyen her yükümlü bölge müdürlükleri ile gerekli bilgiyi sağlamak için iletişime geçebilmektedir.
2. Başvurunun sunulması: Başvuru sahibi başvuru formu ve onu destekleyen evrakları (uyum programı, self-kontrol tablosu, işbirliği sertifikası vb.) gümrüğe sunar.
3. Başvurunun incelenmesi: Gümrük idareleri başvuru formu ve beraberindeki evrakların

tümünü başvuru sahibinin yetkilendirilmiş yükümlü statüsünün gerektirdiği nitelik ve koşulların tümünü sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi amacıyla inceler.

4. Yerinde inceleme: Gümrük idareleri başvuru sahibinin kargo eşyasını depolama kolaylıkları ve diğer gümrük işlemlerine yönelik güvenlik önlemlerini alıp almadığını yerinde kontrol eder. (kargoların ayrılması, ışık ve kilit sistemlerinin kurulup kurulmadığını, bilgisayar sistemlerine ulaşım vs.) Gümrük idareleri, ayrıca, uyum programına uyumlu olarak gümrük işlemlerinin yürütülüp yürütülmediğini de yerinde inceler.
5. Yetkilendirme: Her bir sertifika türünün onaylanmasına tahsis edilen tüm gereksinimlerle ilgili sonuçlar tamamlandıktan sonra söz konusu statü yine bölge müdürlükleri tarafından onaylanır.

Japonya'da yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip olan bir firma, sahip olduğu yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasının türüne göre çeşitli avantajlardan yararlanacağı gibi, toplumda güvenilir ve kurallara uyan bir firma olduğu onaylanacak ve bu sayede sektörde olumlu bir prestije sahip olarak gümrük otoriteleri ile daha iyi ilişkilerde bulunma fırsatı kazanacaktır. İthalatçı/ihracatçılar için oluşturulan bu programlar yetkilendirilmiş ithalatçı ve ihracatçılara yönelik olarak daha az soruşturma ve kontrol yapılmasını sağlamaktadır. Bunların yanısıra, söz konusu statü sayesinde yetkilendirilmiş ithalatçılar, eşya limana varmadan önce beyanda bulunma ve gerekli izinleri sağlama, ilgili vergilerin teminat altına alınması veya ödenmesini beklemeden kargolarını gümrükten çekebilme; yetkilendirilmiş ihracatçılar da ihracat beyannamesi

gümrüğe gelmeden önce kargolarını gümrük sahasına bırakma gibi imkanlara sahip olmaktadır.

Yetkilendirilmiş antrepo işleticileri, normal şartlar altında kurulumu için gümrük idarelerinden izin alınması gereken antrepoları sadece gümrük idaresine bildirimde bulunarak kurma, daha az denetime tabi tutma ve aylık ödemeye tabi olan gümrük antrepolarını herhangi bir ödeme yapmaksızın kullanma gibi imkanlara sahip olmaktadır. Taşıyıcılar, araçlar, nakliye firmaları, havayolu ve diğer ulaşım firmaları gibi lojistik işleticilerinin de bu statü sayesinde gümrüklerden transit geçiş süreçleri basitleştirilmiştir. Şöyle ki, örneğin yetkilendirilmiş taşıyıcı ve araçlar gümrüklerden her transit geçişlerinde izne tabi tutulmamaktadırlar.

Bunların yanısıra, yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip olmayan bir ithalatçının ithalat beyannamesini gümrük idaresine yetkilendirilmiş bir gümrük müşaviri aracılığıyla sunması halinde, o ithalatçı yine vergiler veya bunların yerine verilen teminatları ödemedен eşyasını gümrükten çekebilmede, yetkilendirilmiş

“ Yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip olmayan bir ithalatçının ithalat beyannamesini gümrük idaresine yetkilendirilmiş bir gümrük müşaviri aracılığıyla sunması halinde, o ithalatçı yine vergiler veya bunların yerine verilen teminatları ödemedен eşyasını gümrükten çekebilmede, yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip bir ihracatçı da yetkilendirilmiş bir gümrük müşaviri ve taşıyıcı ile çalıştığında da ihrac edeceği eşyasını gümrük sahasına getirmeden de ihracat beyannamesi verebilmektedir. ”

yükümlü statüsüne sahip bir ihracatçı da yetkilendirilmiş bir gümrük müşaviri ve taşıyıcı ile çalıştığında da ihrac edeceği eşyasını gümrük sahasına getirmeden de ihracat beyannamesi verebilmektedir.

Japonya Maliye Bakanlığı Gümrük ve Tarife Dairesi yetkilendirilmiş yükümlü programının politikalarından ve işleminin planlanmasından sorumlu bulunmaktadır. Bu Daire aynı zamanda bölge müdürlüklerinde¹¹ birbirleriyle uyumlu bir uygulama olması için ülke içi rehberler geliştirmektedir. Bunun yanı sıra GTD¹² karşılıklı tanıma ve uluslararası konularla da ilgilidir.

Ülke genelindeki 9 bölge müdürlüğünün hepsi başvuru ve yetkilendirme sürecinden sorumlu ve başvuruların sonuçlandırılmasında yetkili bulunmaktadır. Yetkilendirilmiş yükümlü programlarının uygulanmasında tutarlı-

liğin sağlanması amacıyla diğer başmüdürlüklerin faaliyetlerini gözetmek için Tokyo Gümrük İdaresinde ulusal bir AEO merkezi kurulmuştur.

¹¹ Ülkemizdeki başmüdürlüklerin ikamesi olarak varsayabiliriz.

¹² Gümrük ve Tarife Dairesi

Bu durumda AEO programının operasyon şemasını aşağıdaki tabloda gösterebiliriz:

Tablo 1: Japonya'nın AEO Programının Operasyonel Şeması

Maliye Bakanlığı (Gümrük ve Tarife Dairesi)
<ul style="list-style-type: none"> - Politika oluşturma ve AEO programının faaliyetlerini planlama - AEO programının uygun bir şekilde uygulanması için AEO rehberleri hazırlama - AEO programı ile ilgili uluslararası konular ve karşılıklı tanımlarda yer alma.
9 adet Bölge Müdürlüğü
<ul style="list-style-type: none"> - Yetkilendirme süreci (başvuranların yetkilendirilmesini sağlar) - AEO ların sonradan denetimini yürütür. AEO Merkezi (Tokyo Gümrük İdaresi) - AEO Programlarının birbirine tutarlı bir şekilde işlemesi ve uygulanmasını gözetir.

Yükümlü, yetkilendirilmesinden sonra gümrük idaresi tarafından sonradan kontrole tabi tutulmaktadır. Bu süreçte gümrük idareleri, yetkilendirilmiş yükümlülerin her yıl en az bir kere yapmak zorunda oldukları dahili kontrollerin sonuçlarını, karşılıklı yapılan görüşmeleri, yerinde incelemede bulunulan tespitleri, işlemlerinde uyum programına uyulup uyulmadığının da tespiti dahil olmak üzere incelemektedirler. Kargo eşyasının depolanmasında sağlanan kolaylıklara yönelik gerekli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı da ayrıca incelenmektedir. Söz konusu sonradan kontrol sürecinde gümrük idaresi eğer belirli bir sorunla karşılaşırsa bu sorunun düzeltilmesine yönelik idari bir emir yayınlamakta ve belirli bir süre zarfında bu emir yerine getirilmezse yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü sahibinden geri almaktadır.

Şekil 2: Japonya'da Sonradan Kontrol Süreci

Sonradan kontrol sürecini aşağıdaki diyagramda şu şekilde özetleyebiliriz:

SONUÇ

Ülke uygulamalarına baktığımızda her iki ülke uygulamalarına yönelik olarak göze çarpan hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü değerlendirirken oldukça titiz davranılmakta

değerlendirme süresi 300 günü bulmakta, özellikle yeni kurulmuş ya da geçmişi fazla olmayan firmalar daha sıkı bir kontrol altında tutulmaktadır.

2. Gerek başvuru değerlendirme süreci gerekse sonradan kontrol sürecinde taşra teşkilatları ile işbirliği içerisinde hareket edilmekte, statü talebine ilişkin başvurular taşra birimlerine yapılmakta, merkezde ise yalnızca gözetme, koordinasyonu sağlama ve uluslararası işbirliği faaliyetleri (karşılıklı tanıma anlaşmalarının gerçekleştirilmesi gibi) yürütülmektedir.
3. Gerek ülkelerin birbirleri ile gerekse statü sahiplerinin gümrük idaresi ile veri alışverişini sağlayacak elektronik altyapılar kurulmadan ve bu altyapıyı gümrük işlemlerinin gerçekleştirildiği genel elektronik veri sistemi (örn. Almanya'da ATLAS, ülkemizde BİLGE) ile ilişkilendirmeden yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasına geçilmemektedir.
4. Yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması ile ilgili gerek söz konusu uygulamadan faydalanacaklar gerekse kamuoyu aydınlatılmakta, bilgi alışverişinin sağlanması ve danışma hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla eğitim programları, e-learning uygulamaları gerçekleştirilmekte, kurum internet sayfalarına konu ile ilgili aydınlatıcı bilgiler içeren bölümler konulmaktadır.
5. Yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması genel ekonomi itibarıyla ve özel (arz zinciri aktörlerine spesifik) olarak çeşitli faydalar sağlamaktadır. (İleriki sayılarda söz konusu faydalar ayrıntılı bir şekilde anlatılacaktır.)

Ülkemizde de yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasına geçildiğinde söz konusu uygulamanın gerek gümrük idaresinin iş yükünün azalması, gerek gümrükten geçişler ve gümrük işlemlerinde sürelerin kısılması, gerekse karşılıklı tanıma anlaşmaları sayesinde ihracat yapılacak ülkelerde yararlanılacak serbest geçiş hakkı ve tüm bunlar dolayısıyla eşyanın uluslar arası ticaretinde ortaya çıkabilecek maliyetlerde önemli ölçüde azalmalar olması gibi çeşitli faydalar sağlayacağı açık olmakla beraber, ülke uygulamalarının yukarıda özet bir şekilde sıralanan temel taşları göz önünde bulundurulmadan uygulamaya geçilmesi halinde sınırların güvenliği, yasal ticaretin sağlanması ve uluslar arası arenada ülkemizin prestijinin korunması gibi çok önemli alanlarda büyük zafiyetlere yol açılması muhtemel bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- EŞREFOĞLU Damla, "Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün (Authorized Economic Operators AEO) Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler ile Diğer Ülke Uygulaması, Arz Zinciri Güvenliğinin Sağlanması ve Uluslar arası Ticaretin Gelişimindeki Rolü", Gümrük Uzmanlık Tezi, 2009
- MIKURIYA Kunio, "Supply Chain Security: The Customs Community's Response", http://www.customscentre.canberra.edu.au/librarymanager/libs/17/supply_chain_security_the_customs_communitys_response.pdf
- The United States Mission to the European Union", March 272008, http://useu.usmission.gov/Dossiers/Cargo_Security/Mar2708_Trade_Partnership_Roadmap.asp
- Strategic Supply Chain Security", Journal Home, March 2009 <http://www.homelandsecurity.org/journal/Default.aspx?t=325&AspxAutoDetectCookieSupport=1>
- <http://www.cbp.gov/linkhadler>
- <http://www.mof.go.jp>
- www.cbp.gov/xp/cgov/
- <http://worldcustomsjournal.org/>
- <http://eur-lex.europa.eu/>
- <http://www.celcaa.eu/>

GÜMRÜK VERGİLERİNİN ÖDENMESİNİN ERTELENMESİ: ESKİ VE YENİ UYGULAMALAR

Mehtap ARDIÇ TİREN

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
m.ardic@gumrukticaret.gov.tr

Günümüzde uluslararası ticaretin kolaylaştırılması, gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi ve dış ticaret hacminin artırılmasına yönelik hedefler yükümlülere tanınacak finansal kolaylıkları da beraberinde getirmektedir. Böylece gümrük vergilerinin vadesi yerine daha ileri bir tarihte ödenmesine imkân sağlayan uygulamalar da çeşitlenmekte ve gümrük idarelerinin yükümlülere sağ-

“ *Gümrük vergilerinin vadesi yerine daha ileri bir tarihte ödenmesine imkân sağlayan uygulamalar da çeşitlenmekte ve gümrük idarelerinin yükümlülere sağladığı ödeme avantajları her geçen gün artmaktadır.* ”

ladığı ödeme avantajları her geçen gün artmaktadır. Bu durum vergilerin daha ileri bir tarihte ödenmesini mümkün kılan mevcut uygulamaların birbirinden geleneksel ve yeni olarak ayrıştırılarak, yeni yöntemlerin avantaj veya dezavantajlarının karşılaştırmalı olarak ortaya konulmasına imkan tanımaktadır.

Bu makalede yukarıda sözü edilen yöntemleri açıklamak üzere 6183

sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca gerçekleştirilen ve Türk vergi sistemi içerisinde geleneksel bir metod olarak tabir edilebilecek “**tecil ve taksitlendirme sistemi**” ile gümrük mevzuatındaki yerini yeni almış olan “**vergilerin ertelenmesi sistemi**” üzerinde durulacaktır.

1) Tecil ve Taksitlendirme Sistemi

Tahsil edilebilir duruma gelmiş bulunan kamu alacaklarının ödenmesinin veya cebri icra yoluyla takibinin ve tahsilinin, yetkili makam ve mercilerin icranın geciktirilmesi kararına veya vergi kanunlarının buna ilişkin hükümlerine dayanılarak belli bir süre ertelenmesi işlemini ifade etmek için Türk Vergi Hukukunda “**tecil**” kavramı kullanılmaktadır. Tecil, vergi uygulamasında, ödeme güçlüğüne düşmüş ve zor durumda bulunan bir mükellefi ferahlatmak için getirilmiş bir ödeme kolaylığıdır. Amacı ise, işletmenin devamlılığını sağlamak ve mükellefi icra, iflas gibi sert tedbirlerden koruyarak, kamu alacağının tahsilini sağlamaktır.

Tüm amme alacaklarını kapsayacak şekilde hazırlanan tecil uygulaması 6183 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir. 6183 sayılı Kanun’a göre tecil talep edebilmek için talep zamanı önemli değildir. Yükümlünün borcun ödenmesi

“*Tecil, vergi uygulamasında, ödeme güçlüğüne düşmüş ve zor durumda bulunan bir mükellefi ferahlatmak için getirilmiş bir ödeme kolaylığıdır. Amacı ise, işletmenin devamlılığını sağlamak ve mükellefi icra, iflas gibi sert tedbirlerden koruyarak, kamu alacağının tahsilini sağlamaktır.*”

gereken safhaya gelmesinden önce, henüz vadesi gelmeden, ödeme emri gönderilmeden veya ödeme emri gönderilmesinden sonra da tecil talep etmesi mümkündür.

Tecil, talep edilmesi halinde alacaklı amme idareleri veya tahsil daireleri tarafından zorunlu olarak yerine getirilmesi gereken bir işlem değildir. Borçlunun mali durumuna göre söz konusu talebin kabul veya reddedilmesi mümkündür. Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki

vayahut haczolanmış malların paraya çevrilmesi, eğer amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca; amme alacağı 36 ayı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir.

Yapılan bir tecil ve taksitlendirme başvurusunun kabul edilebilmesi için aşağıdaki unsurların bulunması gerekir:

1) Yazılı başvuru: Tecil talep formunun doğru bir şekilde doldurulması ve yetkili makama intikal ettirilmesi gerekir.

2) Teminat gösterme: 50.000 TL ve altı tutarlardaki amme borcu için teminat gösterilmesi zorunlu olmamakla birlikte, bu tutarı aşan mik-

tarlardaki başvurular için aradaki farkın yarısı kadar teminat istenilmektedir. Örneğin 70.000 TL tutarındaki bir borç için $(70.000-50.000)/2=10.000$ TL tutarında teminat gösterilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, tecil başvurularında gösterilen teminatın aynı zamanda tahsilat zamanaşımını kesen nedenlerden biri olması nedeniyle, teminat gösterilen durumlarda taksitlerin ödenmediği hallerde, teminattan arta kalan kısma yönelik takibatlarda zamanaşımı süresi en baştan başlatılarak uygulanmalıdır.

3) Çok zor durum tespiti: Tecil ve taksitlendirme talebinde bulunan borçluların “çok zor durumda” olup olmadıklarının tespitinde; likidite oranına bakılarak, bu oranın 1’den küçük olması halinde talep kabul edilecektir.

$$\text{Likidite Oranı} = \frac{\text{Kasa + Banka+Kısa Vadeli Alacaklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Likidite oranı kısa vadeli kaynakların, kısa vadeli borçlara oranıdır ve firmanın kısa süreli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve kısa vadeli kaynakların kısa vadeli borçları karşılayabilmede yeterli olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Bu oranın 1 veya 1’den büyük olması 1 yıl içerisinde muaccel olacak borçları ödeyebilecek miktarda kaynağa sahip olduğunu gösterir. Bu oranın 1’den küçük olması ise; eldeki nakit ile 1 yıl içinde nakde dönüşecek diğer kaynakların, 1 yıl içerisinde muaccel olacak borçlara yetmeyeceği anlamına gelir. Bu oran ne kadar düşük çıkarsa, firmanın o kadar çok zor durumda olduğu anlaşılır.

4) Tecil faizi ödenmesi: Vergilerin ertelenerek zamanında ödenmemesi sonucu devlet alacağını elde tutan mükellefler, bu alacağı başka şekillerde kullanmak suretiyle maddi bir kazanç sağlamakta, Devlet ise, vergi gelirlerinin bir bölümünden yoksun kalmakta, bunun sonucu olarak da harcamalarını kısmakta ya da borçlanmaktadır. İşte aradaki bu orantısızlığı telafi etmek amacıyla “tecil faizi” alınmaktadır. Tecil faizi hesaplamalarında, gümrük vergileri, gecikme zammı oranında faiz ve/veya gecikme zammı ile para cezalarının toplamı esas alınmaktadır. Taksit tutarları ile hesaplanan tecil faizlerinin tam olarak ödenmemesi, tecilin ihlal nedenidir.

Tecil faizi oranı yıllık olarak belirlenmektedir ve 21/10/2010 tarihinden itibaren %12 olarak uygulanmaktadır. Tecil faizi; basit faiz usulü uygulanarak ve müracaat tarihinden ödeme tarihine (bu tarihler dâhil) kadar geçen günler için, ödenecek taksit tutarları üzerinden hesaplanır. Amme borçlusunun, vade tarihinden önce ya da vade tarihinde yaptığı müracaatlar üzerine tecil edilen amme alacaklarına uygulanacak tecil faizinin hesaplanmasında ise, vade gününe faiz alınması söz konusu olamayacağından, vade gününü takip eden tarih esas alınır. Ancak süresinde ödenmeyen borç varsa, öncelikle bu borca ilişkin olarak tecil talep tarihine kadar (talep tarihi hariç) geçen süre için gecikme zammı hesaplanır. Ayrıca tecil edilecek toplam borç hesaplanırken anaparaya gecikme zammı da eklenir.

5) Değerlendirme: Tecilin yapılması sırasında amme alacağının tecil dolayısıyla tehlikeye girip girmeyeceğinin yanı sıra talebin reddedilmesi halinde, icra takibine başlanması ya da takibin devamı halinde borçlunun gelir kaynaklarının

ortadan kalkmasına ya da faaliyetlerinin devamının engellenmesine sebebiyet verilip verilmediğinin de bir ölçü olarak göz önünde bulundurulması gerekir. Ayrıca, tecil taleplerinin değerlendirilmesi sırasında borç ödemede iyi niyet sahibi olma şartına da dikkat edilmeli, gerçekçi olmayan başvurular kabul edilmemelidir.

Buraya kadar tecil ve taksitlendirme uygulaması

hakkında anlatılanlar, 6183 sayılı Kanun uyarınca tecil ve taksitlendirme yetkisine sahip tüm amme idareleri için geçerli ortak hükümlerdir. Diğer taraftan 6183 sayılı Kanun tecile ilişkin olarak bazı hususlarda düzenleme yapma yetkisini amme idarelerine bıraktığından, kurumlar arasında tecil ve taksitlendirme uygulamasına ilişkin farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. 6183 sayılı Kanun uyarınca tecil yetkisini kullanacak ve bu yetkiyi devredecek makamların aşağıdaki konularda belirleme yapma yetkisi bulunmaktadır:

- Tecil edilecek amme alacaklarını tür ve tutar olarak belirlemek.
- Amme borçlusunun faaliyetine devam edip etmediğini esas alarak tecil edilecek alacakları tespit etmek.
- Taksit zamanlarını ve diğer şartları tayin etmek.

“ 6183 sayılı Kanun tecile ilişkin olarak bazı hususlarda düzenleme yapma yetkisini amme idarelerine bıraktığından, kurumlar arasında tecil ve taksitlendirme uygulamasına ilişkin farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. ”

Yetkili makamlara tanınan bu serbestlikler nedeniyle oluşan kurumlar arası farklılıklardan en dikkat çekenleri; “yetkinin devredildiği makamlar ve bunların üst limitleri”, “tecil süresi ve taksitlendirme sayısı” ile “tecile konu olabilecek kamu alacağı türleri”dir.

Bu kapsamda Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın uygulamaları karşılaştırıldığında, iki kurum ara-

sında aşağıdaki hususlarda farklılık bulunduğu görülmektedir:

1) 6183 sayılı Kanun'a göre asli veya ferî, tüm kamu alacaklarının tecil kapsamına girmesi mümkündür. Ancak bu Kanun'un amme idarelerine verdiği yetkiyi kullanan Maliye Bakanlığı, çıkarmış olduğu iç genelgelerle tecilin kapsamını daraltmıştır. Örneğin, 2008/3 sayılı Tahsilat İç Genelgesi ile katma değer vergisi, geçici vergi, özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, ikmalen tarhiyata konu harçlar dışındaki harçlar, fonlar, ecimil, eğitime katkı payı ve eğitime katkı payına ait gecikme zammı ile sınırlı süreli uygulama süresine sahip ek vergilerin tecil kapsamında bulunmadığını belirtmiştir.

06/01/2009 tarihli ve 27102 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Seri No.lu (Tecil ve Taksitlendirme) Gümrük Genel Tebliği uyarınca ise, gümrük idarelerince takip ve tahsil edilen amme

alacaklarından 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda sayılan kaçakçılık fiillerden (suç ve kabahatler) doğan vergi ve para cezaları hariç, geriye kalan tüm alacakların tecil ve taksitlendirilmesi mümkündür.

2) Maliye Bakanlığı'nca yapılacak tecil işlemlerinde yetki, amme alacağının tutarına göre, iller ve konuları itibarıyla sınıflandırılan vergi dairesi başkanlıkları arasında dağıtılmıştır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda tecil ve taksitlendirme iznini verecek yetkili makam ise, taksitlendirilmesi talep edilen amme alacağının miktarına göre değişmektedir.

Buna göre taksitlendirilmesi talep edilen tutarlar itibarıyla yetkili makamlar aşağıdaki tabloda ki gibidir.

TECİL VE TAKSİTLENDİRME YETKİSİ	
TECİL TALEBİ (TL)	YETKİLİ MAKAM
$T \leq 100.000$	Gümrük Müdürleri
$100.000 < T \leq 500.000$	Gümrük ve Muhafaza Başmüdürleri
$500.000 < T \leq 750.000$	Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürü
$750.000 < T \leq 1.000.000$	Müsteşar
$T > 1.000.000$	Bakan

3) 6183 sayılı Kanun ile borçların 36 aya kadar ertelenebileceği belirlenmiş ve kamu idarelerine bu limit dahilinde tecil süresi belirlenmesi konusunda inisiyatif tanınmıştır. Maliye Bakan-

“Ancak bu limitleri aşmamak üzere belirlenecek tecil ve taksitlendirme sürelerinde; kaç aylık ertelemeye izin verileceği hakkında “objektif kriterler” bulunmamaktadır.”

lığı uygulamasında, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 01/07/2010 tarihli ve 2008/3 sayılı İç Genelgesi uyarınca vergi alacağını tecile yetkili makamlarca, tecil yetkilerini kullanırken likidite oranına göre tespit edilen çok zor durum derecesine uygun olarak tecil süreleri belirlenmektedir. Bu uygulamaya göre;

- Likidite oranı ≥ 1 ise: Borç tecil edilmemektedir.
- $0,5 < \text{Likidite oranı} < 1$ ise: Borç 12 aya kadar tecil edilebilmektedir.
- Likidite oranı $\leq 0,5$ ise: Borç 24 aya kadar tecil edilebilmektedir.

Ancak, 22/04/2011 tarihli ve 1 Seri No.lu Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliği'nde tecil süresi konusunda böyle bir ayrıma gidilmeyecek, yalnızca likidite oranının 1'in altında olması halinde borcun tecil edilebileceği belirtilmiş ve gümrük idarelerince azami 36 aya kadar tecil ve taksitlendirme yapılabilmesine müsaade edilmiştir. Ancak bu limitleri aşmamak üzere belirlenecek tecil ve taksitlendirme sürelerinde, kaç aylık ertelemeye izin verileceği hakkında “objektif kriterler” bulunmamaktadır. Örneğin hangi durumlarda 1 yıl, hangi durumlarda 2 yıl, hangi durumlarda 3 yıl tecil yapılacağına dair bir çerçeve çizilmemiştir.

Oysaki firmaların çok zor durum halleri birbirinden farklı ağırlıkta olacağından, bunlara iliş-

kin farklı tecil sürelerinin belirlenmesi daha adil bir uygulama olacaktır. Bu nedenle tecil sürelerinin objektif kriterlere bağlanılmasını teminen 1 Seri No.lu Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliği'nin ilgili maddelerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Maliye Bakanlığı'nın uygulamasında olduğu üzere likidite oranları 0,5'in altında olan firmalara uygulanacak tecil süresinin, 0,5 ile 1 arasında olanlara kıyasla daha uzun olacak şekilde tecil yapılması imkânı sağlanabilir. Böylece, hem tecil ve taksitlendirmede daha şeffaf kararlar alınması sağlanacak, hem de mali durumu nispeten daha iyi olan firmalara uzun süreli tecil imkânı sağlanmasının önüne geçilecektir.

II) Gümrük Kanunu'nda Yer Alan Erteleme Sistemleri

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 198 inci maddesi ile de borçluya sınırlı kolaylık sağlayan bir erteleme uygulamasına yer verilmiştir. Bu uygulamada, yapılan kontrol ve denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen gümrük vergileri, ödeme süresinin bitmesinden önce ilgilinin yazılı istemde bulunması ve teminat alınması şartıyla ödeme süresi otuz gün daha uzatılabilmektedir. Süre uzatımının beyan-

“ Firmaların çok zor durum halleri birbirinden farklı ağırlıkta olacağından, bunlara ilişkin farklı tecil sürelerinin belirlenmesi daha adil bir uygulama olacaktır. Bu nedenle tecil sürelerinin objektif kriterlere bağlanılmasını teminen 1 Seri No.lu Tahsilat İşlemleri Gümrük Genel Tebliği'nin ilgili maddelerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. ”

name kapsamı eşyanın her bir kalemi için ayrı ayrı yapılması da mümkündür. Uzatılan süre için 6183 sayılı Kanuna göre tecil faizi alınmaktadır.

Söz konusu erteleme kolaylığı “tecil taksitlendirme” uygulamasına göre çok daha sınırlı bir uygulamadır. Çünkü ödeme süresi geçtikten sonra bu kolaylıktan faydalanılması mümkün değildir. Ayrıca erteleme süresinin 1 ay ile sınırlı olması ve taksitlendirmeye gidilememesi nedeniyle, yükümlüye tecil taksitlendirme sistemi kadar uzun bir erteleme imkânı tanımamaktadır.

Gümrük Kanunu'nda vergilerin ödenmesinin dolaylı olarak ertelenmesine imkân tanıyan bir diğer uygulama ise “basitleştirilmiş usulde vergi tahakkukunun ertelenmesi” olup Kanun'un 196 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemenin yaygınlaştırılmış bir uygulaması henüz bulunmamakla birlikte, kayıt yoluyla rejime giriş usulünün uygulamaya geçirilmesi ve buna ilişkin ayrıntılı mevzuatın düzenlenmesi ile söz konusu erteleme müessesesi de yaygınlık kazanacaktır.

Bu uygulamada ise, gerekli teminatın sağlanması şartıyla, belirli aralıklarla ve aynı kişiye teslim edilen aynı cins eşyanın gümrük vergileri

otuz günü geçmeyecek şekilde belirlenecek bir süre içinde tahakkuk ettirilmekte ve bu bir ay içinde basitleştirilmiş usule göre gerçekleştirilen ithalatlara ilişkin olarak izleyen ayın ilk 3 günü içinde bir tamamlayıcı beyan verilmektedir.

Söz konusu uygulama her ithalat işlemi için ayrı ayrı vergi tahakkuku çıkarmak yerine, belirli bir süre sonunda o firmaya ait ithalatların toplu olarak tahakkukunun çıkarılması yöntemiyle çalışmaktadır. Şöyle ki; ayın 1'i ila

30'u arasında gerçekleştirilen ithalatlara ilişkin tahakkuk, izleyen ayın ilk 3 günü içinde verilecek tamamlayıcı beyanla çıkarılacak ve yükümlüsüne tebliğ edilecektir. Gümrük vergilerine ilişkin ödeme süresi tebligat tarihinden itibaren 15 gün olduğundan, 15 günlük bu süre tahakkukların çıkarılmasından itibaren başlatılarak vergilerin bu süre içerisinde ödenmesi sağlanacaktır. Böylece bir takvim ayının ilk günü yapılan ithalattan kaynaklanan vergilerin ödenmesi, bu tarihten itibaren 45 ila 48 gün arasında geciktirilmiş olmaktadır. Ayın son günü yapılan ithalatlara ilişkin vergi ödemesinin ise 15 gün sonra gerçekleştirileceği göz önünde de bulundurulursa; bu uygulama ile vergilerin ödenmesinin ortalama 30 gün süreyle ertelenebildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda anlatılan bu yeni metodun Türk Vergi Hukukundaki yeri daha eski olan tecil taksitlendirme sisteminden bazı farklılıkları

“*Söz konusu uygulama her ithalat işlemi için ayrı ayrı vergi tahakkuku çıkarmak yerine, belirli bir süre sonunda o firmaya ait ithalatların toplu olarak tahakkukunun çıkarılması yöntemiyle çalışmaktadır.*”

bulunmaktadır. “Vergi tahakkukunun ertelenmesi”ndeki amaç toplu tahakkuk yapılarak işlemleri hızlandırmak veya ödemeyi askıya almak iken, “tecil”in amacı ödeme zorluğu çeken firmalara kolaylık sağlamak ve alacağın tehlikeye girmesini engellemektir. Ayrıca “vergi tahakkukunun ertelenmesi” belirli kriterleri sağlayan yükümlülere

uygulanırken, “tecil” çok zor durum halindeki tüm yükümlülere uygulanmaktadır. En önemlisi ise vergi tahakkukunun ertelenmesi sayesinde vade faizsiz olarak uzatılabilmekteyken, “tecil ve taksitlendirme” sisteminde bu erteleme için tecil faizi alınmaktadır.

Diğer taraftan, vergi tahakkukunun geciktirilmesi yoluyla ödemelerin ertelenmesi uygulaması Kyoto Sözleşmesi hükümlerine de uyum sağlanılmaktadır. İlk olarak 1974 yılında “Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesi ve Ahenkleştirilmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” adıyla yürürlüğe giren ve daha sonra uluslararası ticarette meydana gelen yeni gelişmeler ışığında 1999 yılında Dünya Gümrük Örgütü tarafından yeni koşullar dikkate alınarak revize edilen ve Anayasa'nın 90 ıncı maddesi uyarınca kanun hükmünde olan Kyoto Sözleşmesi'nde de vergilerin ertelenmesi uygulamasına yer verilmiştir. Kyoto Sözleşmesi'ne göre, vergi ve resimlerin ödenmesinin ertelenmesine imkan sağlanması

halinde ulusal mevzuatlar bu kolaylığa ilişkin şartları düzenlerler, ertelenmiş ödemede mümkün olduğu ölçüde faiz işletilmez ve vergi ve resimlerinin ertelenmiş ödeme süresi en az 14 gündür. Dolayısıyla Gümrük Kanunu'nun 198 inci maddesiyle getirilen bu yeni erteleme uygulamasıyla Kyoto Sözleşmesi'ne uyumlu yöntemlerin de geliştirilmeye başlanıldığı söylenebilir.

SONUÇ

Dış ticaret firmalarına bir takım finansal kolaylıklar sağlayarak devamlılıklarını sağlamak ve gümrük işlemlerinin daha hızlı ve etkin hale getirmek amacıyla her geçen gün çeşitlenerek yenilenen vergilerin ertelenmesi sistemi günümüzde değişik uygulamalar üzerinden işletilmektedir.

“ Kyoto Sözleşmesi'ne göre, vergi ve resimlerin ödenmesinin ertelenmesine imkan sağlanması halinde ulusal mevzuatlar bu kolaylığa ilişkin şartları düzenlerler, ertelenmiş ödemede mümkün olduğu ölçüde faiz işletilmez ve vergi ve resimlerinin ertelenmiş ödeme süresi en az 14 gündür. ”

Bunlardan daha eski bir uygulama olan ve 6183 sayılı Kanun uyarınca yürütülen “tecil ve taksitlendirme” uygulaması hala büyük bir kolaylık olarak varlığını sürdürmekteyken, diğer taraftan Gümrük Kanunu'nun 198 inci maddesiyle getirilen 30 günlük “vergilerin ertelenmesi” ile 196'ncı maddesinde yer alan ancak henüz uygulaması bulunmayan “vergi tahakkukunun ertelenmesi” uygulaması yükümlüler açısından finansal kolaylık yaratacak diğer önem-

li uygulamalar olarak mevzuattaki yerlerini almaktadırlar.

Bahsi geçen eski ve yeni uygulamaların kısa bir özeti ile bunların birbirleriyle karşılaştırması ise aşağıdaki tablo yardımıyla yapılabilir:

	KARŞILAŞTIRMA		
	Tecil ve Taksitlendirme Sistemi	Vergilerin Ertelenmesi Sistemi	Vergi Tahakkukunun Ertelenmesi Sistemi
	(6183 sayılı Kanun Md.48)	(Gümrük Kanunu Md.198)	(Gümrük Kanunu Md. 196)
Süre	36 ay	30 gün	Ortalama 30 gün
Faiz	Tecil faizi var	Tecil faizi var	Faiz yok
Teminat	50.000 tl üstü için var	Var	Var
Başvuru Zamanı	Vadeden önce veya sonra	Vadeden önce	-----
Kim	Çok zor durumdaki yükümlüler	Tüm yükümlüler	Onaylanmış kişiler
Amaç	Vergi ödemesinin geciktirilmesi	Vergi ödemesinin geciktirilmesi	İşlemlerin hızlandırılması ve vergi ödemesinin geciktirilmesi

TIR KARNESİ KAPSAMINDA YAPILAN TAŞIMALARDA SIKÇA SORULAN SORULAR

Ruken MERMER

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
r.mermer@gumrukticaret.gov.tr

TIR Sistemi

Dünya çapındaki en kapsamlı gümrük karayolu transit sistemi, 1975 tarihli Uluslararası TIR Sözleşmesine dayanan TIR sistemidir. TIR sistemi, eşyanın bir hareket gümrük idaresinden, bir varış gümrük idaresine gerekli sayıda ülke üzerinden, arada sınır kontrolüne tabi olmadan, karayoluyla uluslararası olarak taşınmasını sağlamaktadır. Anılan Sözleşme, ülkemizde 31/03/1985 tarihli ve 18711 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 16/01/1985 tarihli ve 85/8993 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

TIR Sözleşmesi ilk olarak sadece Avrupa taşımalarına yönelik olarak düzenlenmiş olmasına

rağmen, kapsamı zamanla dünyadaki diğer bölgeler, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Latin Amerika'yı (Uruguay ve Şili) da içine alacak şekilde genişlemiştir. Bugün sistem, dünya çapında uygulanan tek transit sistemi olup, akit taraf sayısı 68, sistemi uygulayan ülke sayısı ise 57'dir.

Türkiye 1966 yılından bu yana kesintisiz olarak TIR sistemini uygulamaktadır. Aralık 2011 itibarıyla ülkemizde TIR karnesi kapsamında karayolu ile eşya taşımacılığı yapan 1.418 nakliye firması vardır. 2010 yılında TOBB tarafından Türk nakliye firmalarına 656.440 adet TIR karnesi verilmiştir. Uluslararası kefil kuruluş IRU (Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Birliği) tara-

findan basılan TIR karnelerinin yaklaşık %25'i ülkemiz nakliyecileri tarafından kullanılmaktadır.

Ülkemiz TIR sisteminin en büyük ortağı olduğundan, TIR karnesi kapsamında yapılan taşımalarda değişik sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu yazıda karne kapsamı taşımalarda sıkça sorulan sorulara ve yanıtlarına yer verilmiştir.

“ **Türkiye TIR sisteminin en büyük uygulayıcısıdır. Uluslararası kefil kuruluş IRU tarafından basılan TIR karnelerinin yaklaşık % 25'i ülkemiz nakliyecileri tarafından kullanılmaktadır.** ”

adedi ve ağırlığını gösterir yükleme listesi, fatura vb. belgeler TIR karnesinin varış gümrük idaresine kadar kullanılacak tüm yapraklarına iliştilmelidir.

Asıl faturanın ibraz edilemediği durumlarda, asıl faturanın on beş gün içerisinde ibraz edileceğine dair taahhütname alınarak, faks fatura veya proforma fatura ile işlem yapılmasına izin verilir.

1- TIR karnesi

kapsamında yapılan taşımalarda neden fatura ibrazı istenmektedir?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun bilgi ve belge talebine ilişkin 11'inci maddesi hükmü saklı kalmak kaydıyla, TIR karnesinin eşya tanımının yazılı olduğu 10 No.lu kutusunda, eşyanın tam tespitini mümkün kılacak bir tanımın yapıldığı hallerde TIR karnesine fatura eklenmesi zorunlu değildir.

Ancak karnenin 10 No.lu kutusu doldurulurken, gıda maddesi, tekstil eşyası, fatura muhteviyatı eşya, elektronik eşya vb. belirsiz tanımlara sıklıkla yer verilmektedir. Eşyanın tam tespitini mümkün kılacak bir tanımın yapılmadığı durumlarda TIR karnesine fatura eklenmesi zorunludur.

TIR karnesi muhteviyatı eşya listesinin 10 No.lu kutuya sığmayacak kadar uzun olması halinde, karne muhteviyatı eşyanın tamamının cinsi, kap

2- TIR karnesinde yazılı varış ülkesi ile CMR, fatura vb. eklerde görünen alıcı ülke farklı ise ne tür bir işlem yapılması gerekir?

Karayolu Taşıma Yönetmeliği hükmü uyarınca *üçüncü ülke taşıması*, yolcu ve eşyanın bindirme, indirme, yükleme, boşaltma noktalarının taşıtın kayıtlı olduğu ülkenin dışındaki ülkeler arasında yapılan taşımaları ifade etmektedir. TIR karnesinde yazılı varış ülkesi ile CMR, fatura vb. belgelerde yazılı adresin farklı bir ülke olması durumunda, bu tür taşımalar *üçüncü ülke taşıması* olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, ülkemize/ülkemizden uluslararası taşıma yapan taşıtların, eşyanın yüklendiği ülke ve boşaltma yapılacak ülke bilgilerinin TIR karnesi, CMR, fatura vb. belgelerinde kontrol edilerek işlem yapılması ve sınır kapılarımıza gelen yabancı plakalı taşıtların taşıdıkları eşyaya ait belgelerinin ikili ve çok taraflı anlaşmalarla belirlenen geçiş türlerine uygun olduğunun tespit edilmesi sonrasında geçişlerinin sağlanması, aksi halde

taşımaya uygun geçiş izni bulunmayan yabancı plakalı taşıtların ülkemize giriş/çıkışlarına izin verilmemesi gerekmektedir. Örneğin TIR karnesi üzerinde varış ülkesi Moldova yazan, fatura ve CMR'nin incelenmesinde alıcı ülkenin Rusya olduğu anlaşılan bir taşımada, üçüncü ülke geçiş belgesi ibrazı şarttır.

3- Memur refakati hangi durumlarda uygulanmaktadır?

Taşınan eşyanın gümrük vergileri toplamı TIR Sözleşmesine göre tespit edilen azami teminat tutarının (ülkemiz için 50.000 USD) altında ise hiçbir şekilde memur refakati verilmez. Ancak gümrük vergileri toplamının teminat tutarını aşması koşuluyla; kaçakçılık yapılacağına dair ihbar, istihbarat, kuvvetli şüphe bulunması veya gerek taşınan eşya, gerekse taşıyıcı hakkında gümrük idarelerinde risk verilerinin mevcut olması hallerinde;

- Öncelikle Araç Takip Sisteminden (ATS) yararlanılması yoluna gidilir. ATS cihazının bulunması halinde hiçbir şekilde memur refakati verilemez.
- İlgili gümrük muhafaza idaresinde ATS cihazının bulunmaması durumunda memur refakati verilebilir.

4- TIR karnesi hamili, araç şoförünün işlediği suçtan dolayı neden sorumlu tutulmaktadır?

“TIR karnesi hamili” deyiminden; TIR Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerine uygun olarak kendisine TIR karnesi verilen ve hareket gümrük idaresinde eşyayı TIR rejimine tabi tutma isteğini belirten bir TIR karnesi formunda adına beyanda bulunulan kişi anlaşılır.

1975 tarihli TIR Sözleşmesi hükümleri gereğince, TIR karnesi hamili, karayolu taşıtının, taşıt dizisinin veya konteynerin yükü ve bu yüke ilişkin TIR karnesi ile birlikte hareket gümrük idaresine, yol boyu gümrük idaresine ve varış gümrük idaresine sunulmasından ve TIR Sözleşmesi'nin diğer ilgili hükümlerine tam olarak uyulmasından sorumludur.

Ayrıca, karne hamili gümrük idaresine karşı;

- Gümrük mevzuatı hükümlerine,
- Ulaştırmaya ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerine,
- Türk Ticaret Kanunu hükümlerine,

uyumla görevli ve sorumludur.

Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Mukavele Sözleşmesi'nin (CMR Sözleşmesi) 3'üncü maddesi;

“Bu Sözleşmenin uygulanması bakımından taşıyıcı, çalıştırdığı kişilerin ve taşımanın yapılması için hizmetlerinden yararlandığı diğer kimselelerin görevleri sırasında hareket ve ihmallerinden sanki bu hareket ve ihmalleri kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.”

Aynı Sözleşme'nin 17'nci maddesi ise;

“1. Taşıyıcı, yükü teslim aldığı andan, teslim edinceye kadar, bunların kısmen veya tamamen kaybından ve doğacak hasardan sorumludur...”

3. Taşıyıcı taşımayı yapmak için kullandığı kusurlu taşıtları, bu taşıtı kiraladığı kişinin veya vekilinin yahut çalışanlarının hata ve/veya ihmallerinden dolayı sorumludur.” hükümlerini amirdir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu;

“Madde 18- Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır.”

“Madde 876- (1) Zıya, hasar ve gecikme, taşıyıcının en yüksek özeni göstermesine rağmen kaçınamayacağı ve sonuçlarını önleyemeyeceği sebeplerden meydana gelmişse, taşıyıcı sorumluluktan kurtulur.”

“Madde 877- (1) Taşıyıcı, taşıma aracındaki arızaya, taşıtı kiraladığı kişinin, onun temsilcilerinin veya çalışanlarının kusuruna dayanarak sorumluluktan kurtulamaz.”

“Madde 879- (1) Taşıyıcı;

a) Kendi adamlarının,

b) Taşımanın yerine getirilmesi için yararlandığı kişilerin,

görevlerini yerine getirmeleri sırasındaki fiil ve ihmallerinden, kendi fiil ve ihmali gibi sorumludur.” hükümlerini amirdir.

TIR Sözleşmesi altında karayolu taşımacılığı yapacak firmaların kefil kuruluş TOBB'a verecekleri taahhütnamede, taahhütnameyi imzalayan TIR karnesi hamili, temsilcilerinin, hizmetinde çalışan kişilerin ve taşımanın yapılması için hizmetinden yararlandığı diğer kişilerin görevlerini yerine getirirken yaptıkları davranış ve ihmallerden kendisininmiş gibi sorumlu olacağını taahhüt eder.

Yukarıda sayılan hükümler gereğince, TIR karnesi hamili temsilcisinin, taşımanın yerine getirilmesi için yararlandığı kişilerin (kiralık araç çalıştırma vb.) ve şoförün kusurlarından ve

eylemlerinden sorumludur. Yapılan usulsüzlüğe ilişkin herhangi bir bilgisi olmasa dahi sorumluluktan kurtulamaz. Bu durum TIR karnesi hamiline müeyyide uygulanmasına engel olmaz.

5- TIR sisteminden geçici süreyle ihraç edilmiş bir firmanın, ihraç tarihi öncesinde başlayan bir taşıması varsa ve ihraç başlangıç tarihi öncesinde bu taşıma bitirilememişse ne tür bir işlem yapılması gerekir?

Geçici ihraç kararı nedeniyle, ihracın başladığı tarihte ilgili programa veri girişi yapılmakta ve ihraç süresi boyunca firmanın TIR karnesi kapsamında taşıma yapması engellenmektedir. İhraç tarihi öncesinde başlayan ve bitirilemeyen taşımalar için, ihraç tarihi sonrasında, gümrük idarelerince TIR Transit Takip Programında Volet-2 veri girişi yapılması mümkün değildir. Bu durumda, TIR karnesi kapsamında yapılan taşımanın manuel olarak sonlandırılması gerekmektedir. Sonlandırma işleminde, karne ve eki belgelerde beyan edilen eşya ile araçta bulunan eşyaların karşılaştırılarak tam tespiti-nin yapılması ve Volet-2 sayfası üzerine gerekli meşruhatların düşülerek ekleriyle birlikte TIR Transit Takip Programına veri girişi yapılmak üzere Gümrükler Genel Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Böylece TIR karnesinin ilgili programda artan giriş vermesinin önüne geçilecektir.

Ayrıca, TIR sisteminden ihraç süresi boyunca sınır kapılarında (Türkiye'ye giriş) veya iç gümrüklerde (yükleme), ithalat, transit, ihracat vb. rejim ayrımı gözetmeksizin, hiçbir şekilde TIR karnesi açılması söz konusu değildir ve Volet-1 sayfasına işlem yapılmayacaktır. Aynı durum, parsiyel yüklemelerde yapılan Volet-1 işleme-

rini de kapsamaktadır. Bu tür durumlarda, ilgili firmanın talep etmesi halinde, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun transit rejimine ilişkin hükümleri kapsamında aracın çıkış veya varış gümrük idaresine sevki sağlanabilecektir.

6- TIR karnesi hamili ve römorka ait taşıt onay belgesi sahibinin farklı olduğu taşımalarda TOBB'un kefaleti söz konusu mudur?

1975 tarihli TIR Sözleşmesine taraf diğer ülke taşıyıcılarının ülkemiz sınırları içerisinde, TIR karnesi himayesinde yaptıkları taşımalarda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) kefildir. Ayrıca kiralık römorklar kullanılarak yapılan ve TIR karnesinin çekicinin kayıtlı bulunduğu firma adına düzenlenmiş olduğu taşımalarda, TOBB ve IRU tarafından sunulan kefalet geçerlidir.

7- TIR karnesi kapsamında yurt dışı edilen eşya varış ülkesine ulaşmadan, ilgili TIR karnesi kullanılmaksızın, TIR aracının mührü açılmaksızın, eşyanın ayniyeti korunarak, çeşitli nedenlerle (geçiş belgesi, eşyaya ilişkin sertifika eksikliği vb.) geri gönderilirse ve TIR karnesi hamilince geri gelen eşyanın aynı TIR karnesi ile mahreç gümrüğüne sevki talep ediliyorsa nasıl işlem yapılması gerekir?

31/12/2010 tarihli ve 27802 (5. Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Gümrük Genel Tebliği'nin (TIR İşlemleri) (Seri No: 1) 19'uncu maddesinin ikinci fıkrası, "TIR karnesi tek bir yolculuk için geçerlidir." hükmünü amirdir. İlgili hüküm gereğince, Türkiye gümrük bölgesinden yurt dışı edilen eşyanın her ne sebeple olursa olsun geri gönderilmesi halinde, yurt dışına

sevk işleminde kullanılan TIR karnesi ile Türkiye gümrük bölgesine tekrar giriş yapması mümkün bulunmamaktadır.

8- Ağır veya havaleli eşya, TIR karnesi kapsamında nasıl taşınmaktadır?

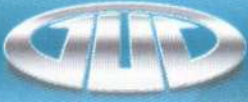
Ağır veya havaleli eşya; ağırlıkları, boyutları veya nitelikleri bakımından, kapalı bir karayolu taşıtı veya kapalı konteyner ile taşınamayan, yükün özelliği itibarıyla gümrük idaresi tarafından, taşıma için kolayca bölünmesine imkân olmadığı kanaatine varılan, yüklü durumdaki ölçü ve ağırlıkları, 1 seri nolu Gümrük Genel Tebliği (TIR İşlemleri) EK-1'deki ölçü ve ağırlıklardan en az birine uymayan, dolayısıyla karayolunda taşınması, özel yük taşıma izin belgesi ile mümkün olan her türlü eşyayı ifade etmektedir.

Bilindiği üzere, TIR karnesi himayesinde uluslararası taşımacılık, TIR Sözleşmesinde öngörülen şartlara uygun olarak yapılmış taşıtlar ve/veya konteynerler ile yapılır. TIR Sözleşmesinde öngörülen şartlara uygun olarak yapılmış;

- Taşıtlar için, taşıt onay belgesi,
- Konteynerler için, konteyner onay plakası,

düzenlenir. Ancak çekiciler ile ağır veya havaleli eşya taşıyan taşıtlar için taşıt onay belgesi aranmaz.

Ağır veya havaleli eşya taşınması için, kefil kuruluş TOBB'dan kapağı ve bütün yaprakları üzerinde büyük harflerle İngilizce olarak "HEAVY OR BULKY GOODS" veya Fransızca olarak "MARCHANDISES PONDÉREUSES OU VOLUMINEUSES" ibaresinin bulunduğu TIR karnesi alınmalıdır. Normal eşya ile ağır veya havaleli eşyanın tek bir TIR taşıması kapsamında taşınması durumunda, normal eşya ile ağır

veya havaleli eşya için ayrı TIR karnesi düzenlenmesi gerekir. Ayrıca ağır veya havaleli eşya taşınmasında kullanılacak taşıtlar için Karayolları Genel Müdürlüğünden «özel yük taşıma izin belgesi» alınması gereklidir.

9- Geçerlilik süresi biten TIR karneleri için gerekli işlemler nelerdir?

TIR karnesinin geçerlilik süresini kefil kuruluş TOBB tespit eder. Yerli taşıyıcıya verilen TIR karneleri 60 gün, yabancı taşıyıcıya verilenler 10 gün geçerlidir. Karnenin geçerlilik tarihi hiçbir koşulda değiştirilemez veya uzatılamaz.

Geçerlilik süresi biten TIR karneleri gümrük idarelerince kabul edilmez. Ancak, geçerlilik süresinin bitiş tarihinde veya bu tarihten önce hareket gümrük idaresi tarafından kabul edilen TIR karnesi, TIR taşıması sonlandırılıncaya kadar geçerli kabul edilir.

Geçerlilik süresi biten bir TIR karnesinin hareket gümrük idaresi tarafından sehven kabul edilerek eşyanın sevk edilmesi ve bu durumun diğer bir hareket gümrük idaresi, giriş, varış veya çıkış gümrük idaresi tarafından tespit edilmesi halinde, durumu tespit eden gümrük idaresi tarafından TIR karnesi sonlandırılır.

10- Güzergâh katetme süresi aşılsa nasıl işlem yapılmaktadır?

Bilindiği üzere, giriş veya hareket gümrük idaresi tarafından, işlemleri tamamlanıp varış veya çıkış gümrük idaresine sevk edilecek taşıtın güzergâh katetme süresi mevsim ve yol şartlarına göre en uzun mesafe için;

a) Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında azami 144,

b) Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında azami 192,

saate kadar belirlenir. Kaçakçılık yapılacağına dair ihbar, istihbarat, kuvvetli şüphe bulunması, gerek taşınan eşya, gerekse taşıyıcı hakkında gümrük idarelerinde risk verilerinin mevcut olması veya ATS cihazının takılması durumunda güzergâh katetme süresi olarak mümkün olan en kısa süre verilir.

Güzergâh katetme süresini geçtikten sonra varış veya çıkış gümrük idaresine gelen taşıt için 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 241'inci maddesinin ilgili fıkraları uyarınca para cezası uygulanır. Ayrıca, bu taşıtlar fiziki kontrole tabi tutulur.

Ancak, giriş veya hareket gümrük idaresince verilen güzergâh katetme süresinin, güvenlik, arıza, kaza, yol yapımı, yol kapanması, hastalanma veya araç şoförünün emniyeti suistimal suçu işlemesi veya başka bir nedenle geçirilmesi halinde, ilgililerin en yakın Emniyet, Jandarma, Gümrük veya Sağlık birimleri ile araç tamir ve bakımı ile ilgili yetkili servisler gibi ilgili mercilerden alacakları belgelerle bu durumlarını belgelendirmeleri halinde veya herkesçe bilinen olağanüstü hallerde (doğal afet vb.) belge aranmaksızın 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 241'inci maddesinde öngörülen para cezası uygulanmaz.

KAYNAKÇA

1975 tarihli Uluslararası TIR Sözleşmesi
4458 sayılı Gümrük Kanunu
Gümrük Genel Tebliği (TIR İşlemleri) (Seri No: 1)
www.gumruk.gov.tr
www.tobb.org.tr
www.und.org.tr

TEKSTİL VE KONFEKSİYON ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİNİ KISITLAYAN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

Mustafa ŞAHİN

Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı
mustsahin@gumrukticaret.gov.tr

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için yarattığı katma değer, ihracat sayesinde ekonomiye sağladığı döviz girdisi ve istihdama yaptığı büyük katkı sebebiyle ekonomik kalkınma açısından lokomotif sektör olma özelliğini göstermiştir.

Gelişmekte olan ülkeler tekstil ve konfeksiyon ürünleri ticaretinde ucuz işgücü avantajları sayesinde rekabet üstünlüğü sağlamış ve gelişmiş ülke ekonomilerini tehdit eder hale gelmişlerdir. Gelişmiş ülkeler de bu tehdit karşısında yerli üreticilerinin yoğun rekabetten büyük zararlar görmesini engellemek amacıyla koruma önlemlerini devreye sokmuşlardır.

Gelişmiş ülkeler, ekonomik kalkınmanın ileri aşamalarına geçmiş olmalarına rağmen tekstil ve hazır giyim sanayinden, özellikle tekstil sanayinden vazgeçmemişler, gelişmekte olan ülkelerle rekabet edebilmek için gerekli tedbirleri alarak artan uluslar arası rekabete karşı kendi sanayicilerini korumuşlardır. Gelişmiş ülkeler emeğin ve dolayısı ile maliyetin daha ucuz olduğu gelişmekte olan ülkelere yapılan ithalatın yerli sanayilerine zarar verdiği ve piyasa bozucu etkisi bulunduğu tezini savunarak gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarına önceleri tek taraflı kısıtlama getirmişler, daha sonra gelişmekte olan ülkeleri iki taraflı gönüllü ihracat kısıtlama anlaşmaları yapmaya mecbur etmişlerdir.

Bir başka deyişle gelişmiş ülkeler dış ticarete korunma araçlarından olan gümrük vergilerini düşürerek ve kotaları kaldırarak dünya ticaret hacmini artırmayı ve ticarete daha liberal bir ortam oluşturmayı amaçlayan GATT kurallarını tekstil ve hazır giyim ticaretine uygulamaktan kaçınmışlar, bu sektörlerin farklı bir ticaret rejimi ile yönetilmesinin yollarını aramışlardır.¹

Böylece gelişmiş ülkeler kendi tekstil ve konfeksiyon sektörlerini, bir dizi uluslararası düzenleme ile 50 yıla yakın bir süre GATT kuralları dışında tutarak, GEÇİCİ olarak korumuşlardır. 60'lı yıllarda başlayan bu koruma süreci 2005 yılında kotaların kaldırılmasına kadar devam etmiştir.

1. Çok Elyafıllar Anlaşması

(Multi Fiber Agreement - MFA) ve Öncesi

1974 yılında Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşmasının imzalanmasına kadar olan dönem tekstil ürünleri dış ticaretinin miktar kısıtlamalarına tabi tutularak serbest ticaretin büyük ölçüde sınırlandırıldığı bir dönem olmuştur.

Miktar kısıtlamalarının başlangıç tarihi olarak ABD'nin Japonya ile pamuklu tekstil ihracatlarında 5 yıllık bir gönüllü ihracat kısıtlaması uygulanması konusunda anlaşığı 1957 senesi alınabilir. Japonya ihracatlarına getirilen bu kısıtlama ile birlikte gelişmekte olan ülkelerin ABD'ye olan ihracatlarında büyük artışlar yaşanmış

Tablo: Tekstil İle İlgili Uluslararası Düzenlemelerin Kronolojisi

TARİH	OLAY
1957 Ocak	ABD ile Japonya arasında Japon menşeli bazı tekstil ürünleri ihracatının sınırlandırılmasına dair 5 yıllık anlaşma
1961 Temmuz	Kısa Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesi
1962 Şubat	Uzun Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesi (5 yıl süreli)
1967 Nisan	Uzun Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesi 3 yıl uzatıldı
1970 Ekim	Uzun Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesi 3 yıl daha uzatıldı
1973 Aralık	Çok Elyafıllar Anlaşması 1 Ocak 1974'te yürürlüğe girdi (4 yıl süreli)
1977 Aralık	Çok Elyafıllar Anlaşması 4 yıl uzatıldı
1981 Aralık	Çok Elyafıllar Anlaşması 5 yıl uzatıldı
1986 Temmuz	Çok Elyafıllar Anlaşması 5 yıl uzatıldı
1991 Temmuz	Çok Elyafıllar Anlaşması Uruguay Round görüşmeleri sonuçlanana kadar uzatıldı
1994 Nisan	Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması imzalandı
2005 Ocak	Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması kapsamı miktar kısıtlamaları kalktı
2005 Haziran	AB ile Çin arasında Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında miktar kısıtlaması uygulanması konusunda anlaşma imzalandı.
2005 Kasım	ABD ile Çin arasında Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında miktar kısıtlaması uygulanması konusunda mutabakat metni imzalandı.
2008 Ocak	AB ile Çin arasındaki anlaşma sona erdi
2009 Ocak	ABD ile Çin arasındaki anlaşma sona erdi

¹ Dr. Neşe KANOĞLU, Ç. Emrah ÖNGÜT, "Dünyada ve Türkiye'de Tekstil-Hazır Giyim Sektörleri ve Türkiye'nin Rekabet Gücü", DPT, Ankara, Mart 2003, s.34

ve ABD geliştirmekte olan ülkelere, pamuklu tekstil ihracatlarında miktar kısıtlamaları getiren Kısa Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesinin imzalanması konusunda baskı yapmıştır.²

1961 yılında pamuklu ürünleri kapsayan bazı kısıtlayıcı önlemler içeren Kısa Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesi (The Short Term Cotton Arrangement - STA) imzalanmış

ve bu anlaşma yerini bir yıl sonra, 1962 yılında Uzun Dönemli Pamuklu Tekstil Sözleşmesine (Long Term Agreement Regarding International Trade in Cotton Textiles - LTA) bırakmıştır. LTA, 1974 yılına kadar defalarca kez yenilenecek şekilde sürdürülmüştür.

1974 yılında Uzun Dönemli Pamuk Sözleşmesi pamuklu ürünler dışında, yünlü ürünler ve kimyasal liflerden elde edilen ürünleri de kapsayacak şekilde genişletilerek Çok Elyaflılar Anlaşması (MFA) adı altında yeni bir düzenlemeye dönüştürüldü.

Serbest ticaretin en büyük savunucuları olan ülkeler işte bu anlaşmalara dayanarak tekstil ürünlerinin serbest ticaretine kısıtlamalar getirmişlerdir. Böylece uluslararası tekstil ürünleri ticareti, 1947 yılında imzalanarak 1 Ocak 1948

² Prof.Dr. Erol TAYMAZ, "Competitiveness of the Turkish Textile and Clothing Industries", ODTÜ, 2002, s.4 www.inovasyon.org/yazardetay.asp?YazarID=6

“ MFA ile “En çok kayırılan ülke” kuralı ihlal edilmiş oldu. Korumacılık aracı olarak gümrük vergileri yerine miktar kısıtlamaları uygulamaları yaygınlaştı ve geliştirmekte olan ülkeler aleyhine bir ayrımcılık ortaya çıktı. ”

yılında yürürlüğe giren ve amacı ithalat vergilerini azaltmak, uluslararası ticaretin önündeki engelleri kaldırmak ve ticarete ayrımcı uygulamalara son vermek olan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması (GATT) hükümlerinin dışına taşınmıştır.

MFA ile “En çok kayırılan ülke” kuralı ihlal edilmiş oldu. Korumacılık aracı olarak gümrük vergileri yerine miktar kısıtlamaları

uygulamaları yaygınlaştı ve geliştirmekte olan ülkeler aleyhine bir ayrımcılık ortaya çıktı.³

4 yıllık bir dönem için uygulamaya konulan MFA, geliştirmekte olan ülkelerin itirazlarına rağmen uygulanmaya devam etmiş ve sonuncusu 1991 yılında olmak üzere 4 kez gözden geçirildikten sonra, nihayet 1994 yılında sona ermiştir. Böylece tekstil ve konfeksiyon ticaretinin GATT kurallarına uyumlulaştırılması uzun bir süre ertelenmiş oldu.

Ancak MFA'nın sona ermesi geliştirmekte olan ülkelerin tekstil ürünleri ihracatlarına uygulanan kotaların sonu anlamına gelmiyordu. Bunun yerine MFA'yı 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasıyla yürürlüğe giren Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması takip etti.⁴

³ Hildegunn Kyvik NORDAS, "The Global Textile and Clothing Industry post The Agreement on Textiles and Clothing", WTO Publications Discussion Paper No:5, Geneva, Switzerland, 2004, s.13-14

⁴ "Hildegunn Kyvik NORDAS, a.g.e, s.13-14

2. Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması⁵ (Agreement on Textiles and Clothing - ATC)

Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması 15.04.1994 tarihinde DTÖ kuruluş anlaşması (GATT 1994 Anlaşması) ekinde yer alarak üye ülkeler tarafından kabul edilmiş ve 01.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

MFA ve ATC ile tekstil ve konfeksiyon ürünleri GATT'ın temel hükümlerinden müstesna tutulmuştur. GATT üye ülkelerin belirli ülkelere ticari kısıtlamalar uygulamasını ve DTÖ tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde yürürlüğe konulan anti-damping ve anti-sübvansiyon vergileri hariç vergi koymasını men etmekteydi. Ayrıca GATT kurallarına göre miktar kısıtlaması da uygulanamamaktaydı. Bu kurallara rağmen gelişmekte olan ülkelere gelen tekstil ve konfeksiyon ürünlerine yıllarca kısıtlamalar getirildi ve bu anomali uluslararası tekstil ve konfeksiyon ticaretine büyük tahrifat yaptı.⁶

ATC, MFA'nın genişletilmiş bir şekli değil, aksine MFA'dan, uluslararası tekstil ve konfeksiyon ticaretinin, GATT normlarına entegrasyonu aşaması arasında bir geçiş sistemidir. ATC'nin 2. maddesine göre 10 yıllık bir geçiş dönemi sonucunda miktar kısıtlamalarının 4 adımda kademeli bir şekilde azaltılarak sonuçta tüm miktar kısıtlamalarının kaldırılması ve GATT 1994'e tam entegrasyonun sağlanması öngörülmüştür.

Tablo: ATC'ye Göre Tekstil ve Konfeksiyon Ticaretinin GATT94'e Entegrasyonu

Dönemler	Entegre Edilen Minimum Hacim	Entegre Edilen Toplam Hacim
1. Dönem (01.01.1995)	16	16
2. Dönem (01.01.1998)	17	33
3. Dönem (01.01.2002)	18	51
4. Dönem (01.01.2005)	49	100

ATC anlaşması ile birlikte, bahsi geçen geçiş sürecinde anlaşma hükümlerinin uygulanmasını yönetmek ve denetlemek görevlerini yüklenen ve üye ülkelerin temsilcilerinden oluşan Tekstil İzleme Organı (Textile Monitoring Body - TMB) kuruldu.

ATC'nin 6. maddesinde üye ülkelerin geçiş döneminde henüz GATT 1994'e entegre edilmemiş olan bir eşyanın ithalatından yerli sanayilerinin ciddi bir zarar veya zarar tehdidiyle karşılaşması durumunda 3 yıldan fazla olmak kaydıyla geçici korunma önlemine başvurabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Ancak yine aynı maddeye göre böyle bir geçici korunma önlemine başvurulmadan önce Tekstil İzleme Organı çerçevesinde taraf ülkelerin bir araya gelerek danışmalarda bulunmaları, müzakereler yapmaları, bu müzakereler sonucunda çözüm bulunamaması durumunda geçici korunma önleminin uygulanması zorunluluğu getirilmiştir.

DTÖ Anlaşmaları içerisinde kendi kendisini ortadan kaldırma mekanizması içeren tek anlaşma olan ATC'nin 2005 yılında yürürlükten kalkması ile 1960'lardan beri tekstil ticaretine hâkim olan miktar kısıtlamaları da nihayet ortadan kalkmış oldu.

⁵ Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması, www.wto.org/english/docs_e/legal_e/16-tex_e.htm (01/12/2011)

⁶ "Training Module on Trade in Textiles and Clothing The Post-ATC Context", United Nations Publication, New York and Geneva, 2008, s.3

3. Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması Sonrası

2005 yılında ATC'nin yürürlükten kalkacak olmasının meydana getirdiği endişelerden yola çıkılarak, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB), Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD), Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası, Amerikan Tekstil Üreticileri Enstitüsü (ATMI) ve Amerikan Üreticileri Ticari Eylem Koalisyonu (AMTAC) bir araya gelerek 4 Mart 2004 tarihinde, miktar kısıtlamalarının 31.12.2007 tarihine kadar sürdürülmesini talep eden, İstanbul Deklarasyonunu imzaladılar.

Ancak daha sonra Brüksel'de yapılan bir toplantıda bir araya gelen toplam 52 ülkeden tekstil ve konfeksiyon örgütlerinin de imzalarıyla genişleyen İstanbul Deklarasyonu sonucunda yapılan girişimler, DTÖ tarafından kabul görmedi.

Deklarasyonun sonuçsuz kalmasının temel sebebi ATC'nin, anlaşmanın uzatılmayacağına dair kesin hüküm içeren, 9. maddesi olmuştu. Çünkü aksi durumda DTÖ sistemine olan güvenin zedeleneyeceği ve DTÖ anlaşmalarının tartışılır hale geleceği düşünülüyordu.

ATC anlaşmasının yürürlükten kalkmasının getireceği endişelerin başında hiç şüphesiz Çin tehdidi gelmekteydi. 2001 yılında DTÖ tarafından Çin'in üyelik başvurusunun onaylanarak kabul edilmesi ile birlikte, dünya ticaretinde önemli değişiklikler olacağı biliniyordu.

Çin'in DTÖ'ye Katılım Protokolününün 16. maddesi ve Çalışma Grubu Raporununun 242'nci paragrafı Çin menşeli ATC kapsamındaki tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatındaki artışın pazar bozucu etkisi olması durumunda, 31

Aralık 2008 tarihine kadar, korunma önlemi alınabileceğini hükme bağlamıştı.⁷

ATC'nin 2005 yılında sona ermesiyle birlikte Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin dünya piyasalarında çok hızlı ihracat artışları göstermesi ve bu hızlı ihracat artışının pazar bozucu etkileri olması sebebiyle AB ve ABD, söz konusu hükme dayanarak bazı ürün gruplarında Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünlerine miktar kısıtlamaları uygulamaya başladılar.

Bu kapsamda AB ile Çin 10 Haziran 2005 tarihinde, Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında 10 ürün kategorisinde 31 Aralık 2007 yılına kadar miktar kısıtlaması uygulanması konusunda anlaşmaya vardılar. ATC kapsamında toplam 142 kategoriden 35 ürün kategorisinde miktar kısıtlamaları uygulanmaktaydı.

AB-Çin tekstil anlaşmasını takiben ABD ve Çin arasında da 8 Kasım 2005 tarihinde bir mutabakat metni imzalandı. Bu mutabakat metnine göre ATC kapsamında Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatına 82 ürün kategorisinde uygulanan kotalar, 34 ürün kategorisinde 31 Aralık 2008 tarihine kadar yeniden uygulamaya konuldu.

Nihayet Ocak 2009 itibarıyla bu yazımızda bahsi geçen, tekstil ve konfeksiyon ürünleri dış ticaretini kısıtlayan uluslararası düzenlemelerin ortadan kalkmış olmasıyla birlikte 1960'li yıllardan beri çeşitli düzenlemelerle GATT kuralları dışında tutulan tekstil ve konfeksiyon ürünleri ticareti GATT kurallarına tam olarak entegre olmuştur.

⁷ Protocol of Accession www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm

TÜRKİYE'DE TAŞRA İDARESİNİN YERELLEŞMESİ

Sertaç YAPICI

Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı
s.yapici@gumrukticaret.gov.tr

Dünyadaki teorik ve reel değişimler sonucunda kamu yönetiminin toplumsal rolü ve işlevleri de değişime uğramaktadır. Birçok ülkede 1980'li yıllardan beri, kamu yönetimi alanında gerek yapı gerekse işleyiş bakımından köklü değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimleri izleyen yıllarda küreselleşme ve bunun doğal alt bileşenlerinden biri olan ulusal piyasaların birbirine eklenmesi sonucu kamu yönetiminde yeniden yapılanma

“ Birçok ülkede
1980'li
yıllardan beri, kamu
yönetimi alanında
gerek yapı gerekse
işleyiş bakımından
köklü değişiklikler
yaşanmaya
başlamıştır. ”

tüm dünyada temel tartışma konuları arasında yer almıştır. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma sadece şekilsel olarak yapı ve işleyişin değiştirilmesi ile sınırlı kalmamış, kamu sektörüne ilişkin temel paradigmanın sorgulanması, bu paradigmanın yeni oluşan küresel piyasa düzenine göre yeniden kurulması ve tüm bu sürecin sonunda kamuya atfedilen yeni görevleri yerine getirebilecek hiyerarşik

ve kurumsal değişikliklerin yapılması boyutuna ulaşmıştır.

Kamu kesimine ilişkin temel paradigmanın değiştirilmesi; kamu hizmetine ilişkin temel değerlerin ve anlayışın köklü bir biçimde değiştirilmesi sonucu kamu sektörünün görev tanımının içeriğinin yeniden tanımlanmasını ifade eder. Ve izleyen süreçte kamu yönetiminin örgütsel ve hiyerarşik yapısı radikal bir biçimde değişir.

1980'li yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'nde ve İngiltere'de yaşanan iktidar değişimiyle birlikte uygulamaya konulan liberal politikalar nedeniyle bu ülkeler, dev-

letin küçültülmesi ve kamu hizmetlerinin piyasa eksenine oturtulması ana düşüncesinden yola çıkarak daha çok düzenleme dışı bırakma ve özelleştirme yoluyla piyasa ekonomisinin kendi mantığı ve dinamizmi içinde işletilmesini sağlama çabası içerisine girmiştir. Devletin ekonomiden elini çekmesi, sosyal işlevlerinden arınması, toplam kamu harcamalarının kısılması, geleneksel devlet işlevlerini yerine getirirken etkinlik ve verimlilik anlayışının egemen kılınması için kamu yönetiminin özel kesim işletmelerine benzetilmesi temel hedef olarak belirlenmiştir. Amaç, özelleştirmelerden geriye kalan devleti halen taşımakta olduğu hantal niteliğinden kurtarmaktır. Çünkü teknolojik gelişme ve küreselleşmenin etkisiyle birlikte sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesi, sanayi toplumunun

“ *Devletin ekonomiden elini çekmesi, sosyal işlevlerinden arınması, toplam kamu harcamalarının kısılması, geleneksel devlet işlevlerini yerine getirirken etkinlik ve verimlilik anlayışının egemen kılınması için kamu yönetiminin özel kesim işletmelerine benzetilmesi temel hedef olarak belirlenmiştir.* ”

hızına göre yapılandırılmış olan bürokratik örgüt ve yönetim anlayışının yeniçağda insanların beklentilerine yanıt vermesi mümkün değildir. Bu bağlamda sanayi toplumuna hizmet veren kamu kesimi örgüt yapısını oluşturan bürokratik yönetim yapısının bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yapısal bir değişime uğramalıdır.

Liberal düşüncenin ürünü olan yeni kamu yönetimi anlayışının uygulanması ise, toplumsal demokrasinin

niteliğinde de köklü bir değişime yol açmıştır. Bu dönüşüm temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru yaşanmaktadır. Bu süreçte ise halkın yönetime doğrudan katılımı ön plana çıkmaktadır. Bunu sağlayabilmek için ise; kamusal örgütlenmenin, katılımı mümkün kılacak ölçüde küçük parçalara ayrılması, yerleştirilmesi gerekmektedir. Ancak, son yıllarda doğrudan katılımın gündeme gelmesiyle bu yönetim anlayışı da yönetim ahlakı, saydamlık, denetlenebilirlik gibi öğeleri de kapsayacak şekilde değişime uğramıştır.

Görüldüğü üzere küreselleşme ve liberal politikalar eşliğinde başlayan kamu yönetimi reform süreci kamu yönetiminin doğrudan katılımı sağlayacak şekilde değişmesi ve yerelleşmesi sürecine dönüşmüştür.

Ülkemizde de kamu yönetiminde yeniden yapılanma çabaları, uzun bir geçmişe sahiptir. 1930'lu yıllarda başlayan bu yöndeki çalışmalar, 1950'li yıllarda devam etmiş, 1960 sonrası "Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi" başta olmak üzere çeşitli çabalar ile sürdürülmüş, 1988 yılında VI. Plan hazırlıkları kapsamında, ilk kez AB'ye uyumu ve vatandaş odaklı olmayı gündeme getiren Kamu Yönetimi Araştırması(KAYA) projesi ile belirli bir olgunluğa ulaşmıştır. Çeşitli planlarda ve programlarda olduğu gibi 2001-2005 dönemini kapsayan VIII. Plan kapsamında da yönetimde yeniden yapılanma ihtiyacı dile getirilmiş ve bu amaçla özel ihtisas komisyonlarınca çalışmalar yapılmıştır.

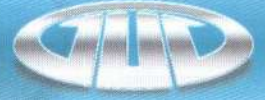
Uluslararası sistemlerin en önemli aktörleri olan birlikler üyesi olan veya olmak isteyen ülkelere bir takım reformları yerine getirmeleri konusunda yaptırımlar getirmekte ve devletleri yeniden yapılanmaya zorlamaktadır. Bu doğrultuda kamu yönetimi reform süreci ülkemizde uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte ve yönetimin yerelleşmesi AB üyelik sürecinde gündeme gelmiş bir olgudur.

“ Kamu yönetiminin reformu sürecinde kamu yönetiminin yerelleşmesi kavramının ön plana çıkmasının nedeni, yerel istek ve ihtiyaçlara odaklanan bir kamusal hizmet sunumu anlayışının ve buna uygun bir teşkilat yapısının oluşturulması ve nihayetinde kaynak kullanım yetkisinin büyük ölçüde merkezden alınıp yerleştirilmesi ile kamu hizmetlerinin ihtiyaçlara daha iyi cevap verebileceği düşüncesinin ağır basmasıdır. ”

Kamu yönetiminin reformu sürecinde kamu yönetiminin yerelleşmesi kavramının ön plana çıkmasının nedeni, yerel istek ve ihtiyaçlara odaklanan bir kamusal hizmet sunumu anlayışının ve buna uygun bir teşkilat yapısının oluşturulması ve nihayetinde kaynak kullanım yetkisinin büyük ölçüde merkezden alınıp yerleştirilmesi ile kamu hizmetlerinin ihtiyaçlara daha iyi cevap verebileceği düşüncesinin ağır basmasıdır. Kamu hizmetlerinin yerel ihtiyaçları göz önünde bulundurabilmesi için ise demokrasinin tabana yayılması bir başka deyişle demokrasinin de temsili demokrasi-den katılımcı demokrasiye geçilerek yerelleşmesi bir nevi ön şart niteliğindedir.

Demokrasiin yerelleşmesi sonucu kamu yönetiminin toplumun taleplerine karşı daha duyarlı, katılımcılığa önem veren, hedef ve öncelikleri netleşmiş, hesap veren şeffaf, daha küçük ancak daha etkin bir yapıya bürünmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda tam üyelik müzakerelerine başladığımız Avrupa Birliği de ülkemizi bir takım reformları gerçekleştirmesi için teşvik etmekte, özellikle kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarının biran önce tamamlanmasını ve

uygulamaya geçirilmesini istemektedir. Birlik yeniden yapılanma sonucunda Türk kamu yönetiminin hesap verebilir, sorumlu, denetlenebilir, yönetimde yerleşmeyi sağlamış, açık ve saydam, verimli ve etkin bir yapıya kavuşturulmasını istemektedir.¹ Ayrıca, devlet yönetiminde hesap verebilirlik anlayışının vurgulanması özellikle son yirmi yıl içerisinde gündeme gelen yönetimde yeniden yapılanma, değişim, reform, yeni kamu yönetimi ve yönetim yaklaşımları içerisinde vazgeçilmez temaların başında gelmektedir.

Tam üyelik müzakerelerine başladığımız Avrupa Birliği de yerel özerklikle ilgili çalışmalar yapmış ve üye ülkeleri bağlayıcı kılmak üzere olgunlaştırılan metin Avrupa Konseyi tarafından Haziran 1985'te kabul edilmiştir. Özerklik Şartı, Kasım 1988'de Türkiye tarafından imzalanmıştır. Mayıs 1991'de Avrupa Özerklik Şartı, TBMM tarafından Ağustos 1992'de kabul edilmiştir.

Kabul edilen özerklik şartının bazı maddelerine çekince konulmuştur.² İçeriğinde taraf olan devletleri yerel yönetimlerini idari, mali ve siyasi yapılarını geliştirici tedbirlerini almakla yükümlü

¹ Dinçer, Yılmaz, a.g.e. s.29.

² Orhan Gökçe, Erdal Bayrakçı, *Yerel Yönetimler Maliyesi Ders Notları*, Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Konya, 2002, s.16-17.

“ **Tam üyelik müzakerelerine başladığımız Avrupa Birliği de yerel özerklikle ilgili çalışmalar yapmış ve üye ülkeleri bağlayıcı kılmak üzere olgunlaştırılan metin Avrupa Konseyi tarafından Haziran 1985'te kabul edilmiştir. Özerklik Şartı, Kasım 1988'de Türkiye tarafından imzalanmıştır.** ”

kılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın getirmiş olduğu temel ilkeler aşağıdaki gibidir:³

- ❖ Özerk yerel yönetimler ilkesi, ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda anayasa ile tanınacaktır.
- ❖ Yerel yönetimlere kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde kamu hizmetlerinin önemli bir bölümü kendi sorumlulukları altında yerel halkın çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı verilmelidir.

- ❖ Bu hak doğrudan eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre oluşan meclisler tarafından kullanılacaktır.
- ❖ Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanunlarla belirlenmelidir. Başka her hangi bir makamın görevlendirilmediği konularda yerel yönetimlere tam takdir hakkı verilmelidir.
- ❖ Yerel yönetimlerin yetkilerinin kanunlarda öngörülen durumların dışında zayıflatılmayacağı veya sınırlandırılmayacağı ilkesi açıklıkla belirtilmiştir.

³ Gökçe, Bayrakçı, *Yerel Yönetimler Maliyesi Ders Notları*, s.17-20.

- ❖ Yerel yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesinde mevzuatın elverdiği durumlarda referandum yolu ile halkın görüşü alınmalıdır.
- ❖ Yerel yönetimlerin kanunların çizmiş olduğu çerçevede kendi iç örgütlenmelerini belirleyebilmelidir.
- ❖ Yerel yönetimlerin idari denetimleri ancak kanunla ve anayasa ile belirlenmiş durumlarda yapılmalı ve bu denetim esnasında hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı kalınmalıdır.
- ❖ Yerel yönetimlerin idari denetimi, korunması amaçlanan çıkarların önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmalıdır.
- ❖ Yerel yönetimlere kendi yetkileri dâhilinde serbestçe kullanabilecekleri mali kaynak sağlanmalıdır.⁴
- ❖ Yerel yönetimler kendi aralarında işbirliği yapabilmeli ve birlik kurabilmelidir.
- ❖ Yerel yönetimlere yapılacak olan hibelerin belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımamaları gerekmektedir.

“ **Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile bağlantılı olarak, sonucunda kamuoyunda büyük tartışmalara sebep olan il özel idarelerini yeniden yapılandırmaya yönelik yasa taslağı, 24 Haziran 2004 tarihinde meclis tarafından kabul edilerek 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak kanunlaştırılmıştır.** ”

- ❖ Yerel yönetimlerin sermaye yatırımlarının finansmanı için ulusal sermaye piyasalarına girebilmelidir.
- ❖ Üye devletler yerel yönetimlere çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için uluslararası birliklere üye olabilmeye ve katılmaya hakkı tanınmalıdır.

Kamu Yönetiminin Yerelleşmesine İlişkin Bazı Örnekler

1. İl Özel İdaresi Kanunu

1913 yılında çıkarılan İl Özel İdaresi Kanunu, Tanzimat'la başlayan Batı'ya dönük çalışmaların,

Osmanlı'da taşra idaresinin yapılandırılmasıyla ilgili olarak, son halkalarından birini oluşturmaktadır. Ancak, taşra idaresinin yapılandırılması çalışmaları bu kanunla sınırlı kalmamıştır.

Yakın geçmişte, ülkemizin Avrupa Konseyi'nce 1985 yılında imzaya açılan yerel yönetimleri daha özerk ve daha güçlü hale getirerek demokratik ve yerinden yönetim anlayışına dayanan bir Avrupa'yı amaçlayan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 1992 yılında dokuz maddesine çekince koyarak imzalamasıyla birlikte yapısal olarak da Şart'ın gereklerini yerine getirmesi süreci ortaya çıkmıştır.⁵

⁴ Gültekin, *Kamu Yönetimi*, s.18-19.

⁵ İsmail Çetin, "İl Özel İdareleri Yasa Tasarısı", *Kamu Yönetimi Dünyası*, Yıl:5; Sayı:17-18, Ocak Haziran 2004, s.14.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile bağlantılı olarak, sonucunda kamuoyunda büyük tartışmalara sebep olan il özel idarelerini yeniden yapılandırmaya yönelik yasa taslağı, 24 Haziran 2004 tarihinde meclis tarafından kabul edilerek 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak kanunlaştırılmıştır.

Genel olarak yasaya baktığımızda, yasanın, il özel idarelerinde birçok yenilik getirdiği görülmektedir. İl özel idarelerinin yerine getireceği görev ve hizmetlerde, yetki ve sorumluluklarında, organlarının yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarında önemli değişiklikler yapılmıştır.

İl özel idarelerinin görev ve yetki alanı coğrafi olarak belirlenmiş ve bu alandaki yerel hizmetleri yerine getirmesi hususunda il özel idareleri gerçek anlamda bir yerel yönetim kuruluşu olarak belirlenmiştir.⁶

Yasanın yerel yönetim özerkliğini, merkezi yönetimle ilişkileri bakımından değil birimlerin kendilerine ait özelliği ve bu özelliğin içeriği bakımından tanımlayarak yerel yönetimleri yerellik ilkesine göre kurduğu görülmektedir. Böylece sistemin kuruluşu merkeze ve merkezin yetkilerine göre değil yerele ve yerel alanın

“ Yeni yasada bir diğer dikkat çekici husus ise bakanlıkların yerelleştirilmesidir. İl özel idarelerinin görevleri sayılmak yerine hizmet alanları belirlenmiştir. ”

ayrıcalıklarına göre gerçekleştirilmektedir.⁷

İl özel idareleri bu kanunla birlikte idari ve mali özerkliğe sahip kılınmış ve varlıkları sınırları bakımından değil ayrıcalıkları bakımından tanımlanmıştır. İl özel idaresi kamu idaresi olma niteliğini piyasa aktörü olarak kullanacak biçimde yetkilendirilmiştir.

Bu yasayla birlikte il özel idareleri merkezin izni ve onayı olmaksızın birçok işlemi tek başına gerçekleştirebilecektir. Bunlardan en önemlileri ise şöyle sıralanabilir:

- Bütçe-kesin hesabını, personel alımını örgütsel yapılanmasını kendisi belirleyebilecektir,
- Yönetmelik çıkarabilecektir,
- İç ve dış borç alabilecek, özelleştirmeye karar verebilecektir.

İl özel idarelerinin doğrudan kendi organlarının kararlarıyla kullanabilecekleri bu yetkiler, piyasa mantığını esas alan iki önemli düzenlemeyle güçlendirilmiştir. Bu düzenlemeler il özel idaresi mallarının devlet malı sayılmaması ve haciz sisteminin tanınmasıdır.⁸

Yeni yasada bir diğer dikkat çekici husus ise bakanlıkların yerelleştirilmesidir. İl özel idarelerinin görevleri sayılmak yerine hizmet alanları

⁶ Şammas Salur, "Türkiye'de Yerel Yönetim Reformu Sorunu Üzerine Bir Analiz", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Yıl:6, Sayı:21, Mayıs-Temmuz 2004, s.24-25.

⁷ Birgül Ayman Güler, "22 Şubat 2005 Gün ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine", *Mülkiye Dergisi*, Cilt: XXXIX, Bahar 2005, s.101.

⁸ Güler, "22 Şubat 2005 Gün ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine", s.102.

belirlenmiştir. Belirlenen hizmet alanları; sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, bayındırlık ve iskân, çevre ve orman, kültür ve turizm olmak üzere altı bakanlığın yerleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra birçok kurum ve kuruluş il özel idarelerine devredilerek kısmen veya tamamen yerleştirme işlemine tabi tutulmaktadır.⁹ İl özel idarelerinin tüm il alanında hizmet görmesi yerel yönetim kademe-

leri arasında günümüze kadar görülmemiş yeni bir ilişki zemini ortaya çıkarmaktadır.¹⁰

Yeni yasa, valinin yürütme organı olarak konumunu değiştirmiştir. Kanun 'Vali'yi il özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisi olarak belirlerken valinin il özel idaresindeki konumu değişikliğe uğramıştır. Meclis başkanlığı kurumu getirilerek il genel meclisi başkanlığı validen alınmıştır. İl genel meclisi başkanının meclis tarafından kendi içinden seçileceği hükme bağlanmıştır. Meclis gündemini hazırlama yetkisi validen alınıp meclis başkanına verilmiştir.

Örgütlenme, il genel meclisi kararına bırakılmıştır. Yasal kurallar çok sınırlı bırakılmıştır ve örgütlenme yapısına ilişkin kararlarda merkezin onayına gerek görülmemiştir.

“ *Denetim açısından yasayı incelediğimizde vesayet denetiminin kaldırıldığını görmekteyiz. Yasada il özel idareleri özerkliği bakımından tanımlanmış ve özerkliğin sınırlarını belirleyen vesayet denetimine yer verilmemiştir.* ”

Personel sistemi bakımından istihdam planlaması yerel birimlere bırakılmıştır. Karar gücünün özünü oluşturan kadro ihdası, iptali ve değişikliği yetkisi il genel meclisine, bu kararın yürütülmesi anlamına gelen atama işlemi yetkisi valiye verilmiştir.

İl özel idaresinin bütçe ve kesin hesaplarının yapılması ve onaylanması meclise bırakılmıştır.

Denetim açısından yasayı incelediğimizde vesayet denetiminin kaldırıldığını görmekteyiz. Yasada il özel idareleri özerkliği bakımından tanımlanmış ve özerkliğin sınırlarını belirleyen vesayet denetimine yer verilmemiştir.

2. Belediye Kanunu

1580 Sayılı Belediye Kanunu, kamu yönetiminde yapılan reform çalışmalarından nasibini alarak yürürlükten kalkmış ve yerini en son olarak 5393 Sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır.

Buna göre belediyelere, mahalli müşterek¹¹ nitelikte olmak şartıyla imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı, çevre ve çevre sağ-

⁹ www.akparti.org.tr (12.07.2009)

¹⁰ 2011 yılında kamu kurumlarını yeniden yapılandırılması çerçevesinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerin bu yeniden yapılanmaya olacak etkisi henüz bir kesinlik kazanmamıştır.

¹¹ Mahalli Müşterek İhtiyaçlar prensibi Anayasanın 127 inci maddesinden kaynağını alan ve toplumsal bir ihtiyacın mahalli olması halinde bu ihtiyacın/hizmet yerel yönetimler tarafından yürütülmesi, ulusal nitelikte olması halinde ise 'merkezi idare veya ülke çapında faaliyet gösteren hizmet yerinden yönetim kuruluşları tarafından üstlenilmesini' ifade etmektedir. (<http://www.law.ankara.edu.tr/dosyalar/dersnotlari/deress.doc> (24.09.2011))

liği, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesine yönelik görev ve sorumluluklar verilmiştir.

İl özel idaresinde olduğu gibi belediye meclisi de her ay toplanan daimi bir meclis haline getirilmiştir.¹² Meclis kararlarının

kesinleşmesi ise belediye başkanının onayıyla olmaktadır. Belediye başkanının, kararı bir kez gerekçesiyle birlikte iade etme hakkı bulunmaktadır. İade edilen karar meclis üye tam sayısının salt çoğunluğuyla tekrar kabul edilirse kesinleşmektedir. Belediye başkanının bu kararlara karşı idari mahkemeye başvuru hakkı bulunmaktadır.¹³

Yasa belediyelerde sözleşmeli personel çalıştırılmasını norm kadroyla sınırlı kalmak şartıyla mümkün kılmakta ve özendirilmektedir.

¹² Ramazan Soydan, "5393 Sayılı Belediye Kanunu ile 5272 Sayılı Kanundan Farklı Olarak Getirilen Yenilikler", *Beklenen Mahalli İdareler Dergisi*, Sayı:132, Temmuz 2005, s.1.

¹³ Karadağ, "Belediyeler Kanunu Tasarısı", s.12.

“ Üyesi olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği’nde AB ülkelerinin kamu yönetimi alanında paylaştığı temel kurumsal düzenleme ve süreçler ile ortak standart ve değerleri belirten Avrupa Yönetim Alanı kavramı Birliğe üye olacak ülkelerin kurumsal yapılanmaya öncelik vermelerinin başlıca nedeni olmaktadır.”

Kamu Yönetiminde Yerelleşme Trendinin Kaynağı ve Türkiye’de Uygulanma Usulüne İlişkin bir Değerlendirme

1. Dünyadaki Gelişmeler

Dünya, birbirine zıtmiş gibi görünen küreselleşme ve yerelleşme gibi iki eğilimi aynı anda yaşamaktadır. Bir taraftan mahalli talep ve çıkarlar ön plana çıkarken, diğer taraftan uluslararası düzenin tek tipleştirici etkisi kendisini hissettirmektedir. Globalleşmenin mantığı gereği, günümüzde modern devlet bir taraftan otoritesini uluslararası

kuruluşlara devretmek, diğer taraftan da yerelleşme ve sivilleşme talepleri karşısında yetki ve görevlerinin bir kısmını merkezi yönetimin taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına devretmek gibi iki yönlü bir basının altındadır. Bu şartlar altında yönetimde yeniden yapılanma ihtiyacı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak Türk toplumunun gündeminde bulunan idari reform taleplerine cevap verebilmek için devletin yeniden yapılandırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi tartışılmaktadır. Bu anlamda uzun yıllardır tartışılan, zaman zaman bürokrasi ve siyasal otoriteler tarafından çeşitli şekillerde gündeme getirilen yeniden yapılanma ihtiyacı, artık ülkemizde ihtiyaç olmanın ötesine geçmiş ve bir gerekliliğe dönüşmüştür.

2. AB Kaynaklı etkiler

Üyesi olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği'nde AB ülkelerinin kamu yönetimi alanında paylaştığı temel kurumsal düzenleme ve süreçler ile ortak standart ve değerleri belirten Avrupa Yönetim Alanı kavramı Birliğe üye olacak ülkelerin kurumsal yapılanmaya öncelik vermelerinin başlıca nedeni olmaktadır. Avrupa Birliği'nde üye ülkelerin kamu yönetimlerinin örgütlenişi, hizmet sunma biçimleri ve benzeri özellikleri ile ilgili spesifik gerekler belirlenmemiştir.

Avrupa Birliği üye ve aday ülkelere kamu yönetimi alanında benimsediği temel ilkeleri kamu yönetimi sistemlerine yerleştirmelerini istemektedir. Helsinki zirvesi ile aday ülke konumuna gelen ve tam üyelik müzakerelerine başlayan Türkiye'nin de bu ilkeleri kamu yönetimi sistemine yerleştirmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Türk kamu yönetiminin AB'ye yönetsel uyumu açısından Birliğin özellikle üzerinde durduğu konu yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve merkeziyetçi yapının kırılmasıdır. Bu durum aslında Avrupa

“ Batıya yönelik olarak hazırlanan bu reformlar diğer ülkelerdeki örneklerinden bire bir alındığı için uygulamada sorunlarla karşılaşmak kaçınılmazdır. ”

Yerel Özerklik Şartı'nda yer alan hizmette yerellik ilkesinin Türk mevzuatına aktarılmasıdır.

3. Usul ve Karşılaşılan Sorunlar

Kuşkusuz oluşturulmaya çalışılan bu yeni sistemde de bazı aksaklıklar olacaktır. Bazı sorunlar yaşanacaktır. Bu aksak-

lıkların yaşanmasındaki temel neden ise yapılan reformların piramidin tepesinden tabana yayılması ve ülkemizin toplum yapısıyla tam olarak bütünleşememesidir. Batıya yönelik olarak hazırlanan bu reformlar diğer ülkelerdeki örneklerinden bire bir alındığı için uygulamada sorunlarla karşılaşmak kaçınılmazdır.

Bu sorunları önlemek için, reformların toplumsal yapıyla uyumlu duruma getirilmesi, reformların

uzun vadeli bir sürece yayılması ve yapısal değişimin yönetimi açısından toplumsal uzlaşmanın taşıdığı önemin gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Bu kapsamda reformların kısa vadede bürokratik engele orta vadede halk engeline takılmaması için yapılması gereken, yapılan çalışmaların halka ve kamu personeline anlaşılır bir dille net olarak açıklanarak öncelikle toplumun bütün kesimlerine mal edilerek mümkün olan en geniş toplumsal uzlaşmayı yaratmaktır.

“ Reformların toplumsal yapıyla uyumlu duruma getirilmesi, reformların uzun vadeli bir sürece yayılması ve yapısal değişimin yönetimi açısından toplumsal uzlaşmanın taşıdığı önemin gözden kaçırılmaması gerekmektedir. ”

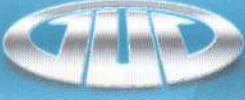
KONSİNYE İTHALAT

Recai HERGÜN | Gümrük Müşaviri

Konsinye ithalat konusunu daha iyi kavramamız için “konsinye satışı” tanımladıktan sonra, Türkiye gümrük bölgesinden konsinye satış olarak konsinye ihracatı ve konsinye olarak Türkiye gümrük bölgesine gönderilen eşyaların gümrük işlemleri ve ithal aşamasındaki vergilendirme uygulamalarını ele almamız gerekecektir. Konsinye satış, mal satışına ve dış satım söz konusu ise ihracata yönelik bir işlemdir. Dış Ticaret Müsteşarlığınca 06.06.2006 tarihli 26190 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İhracat Yönetmeliği’nin 4/h maddesinde konsinye ihracat, kesin satışı daha sonra yapılmak üzere yurt dışındaki alıcılara, komisyonculara, ihracatçının yurt dışındaki şube veya temsilcilikleri-

ne mal gönderilmesi olarak tanımlanmıştır. Aynı Yönetmeliğin 9. maddesinde ise Konsinye ihracatla ilgili prosedür belirtilmiştir. Konuyla ilgili Gümrükler Genel Müdürlüğü’nün 04.05.2009 tarihli 2009/20 sayılı Genelgesinde ise “Konsinye ihracat, ileri bir tarihte satılmak üzere dış alıcılara, komisyonculara ya da ihracatçıların dış ülkelerdeki şube ve temsilciliklerine emane-ten mal gönderilmesi olup, ihracat işlemi yapan firmalarca BİLGE sisteminde konsinye ihracatlara ilişkin beyanname tescil edildiğinde, “mal mukabili” ödeme şeklinin işaretlenmesi ve ihracat beyannamesinin 44 nolu sütununa “Konsinye İhracattır” ibaresinin konulması suretiyle işlem yapılması” hükmüne yer verilmiştir.

Konsinye satışta (ihracatta) malın ilk gönderilmesi anında malın mülkiyeti ihracatçı (konsinyatör) firmada kalmakta, ancak kesin satış yapıldığı anda mülkiyet alıcıya (konsinye) geçmektedir. Konsinye ihracatta; “daha önce bir rejime tabi tutulmamış eşyanın ihraç edildiği şekli ile geri gelmek üzere geçici ihracatı 1000 rejim kodu” kullanılır. Çünkü konsinye ihracatta nisbi aidat uygulaması bulunmaktadır. Geçici ihraç edilen eşyalarda ise 2300 rejim kullanılır. Bu eşyaların da kesin satışında “ihraç edildiği şekli ile geri gelmek üzere geçici ihraç edilen eşyanın kesin ihracatı 1023 rejim kodu” ile kesin ihracata dönüştürülür.

Konsinye ihracatla ilgili mevzuatımızda yeterli düzenlemeler bulunmakla birlikte konsinye ithalat konusunda ve gümrük işlemleri konusunda özel olarak ihracat prosedürün de olduğu gibi ayrıntılı ve özel olarak düzenlenmemiştir. Bu makalede, ihracat prosedürünü belirtmemizdeki amaç konsinye olarak Türkiye gümrük bölgesine ihracat amacıyla gönderilen eşyaların ithalat işlemleri hakkındaki prosedür alternatiflerini daha iyi anlaşılmasının sağlanmasıdır. Konuyu daha da açmak üzere;

Konsinye satış kapsamında kesin satışı daha sonra yapılacak eşyaların Türkiye gümrük bölgesine gümrük giriş işlemleri nasıl olacaktır?

Mülkiyeti yurt dışındaki alıcıya ait konsinye satış kapsamındaki eşyaların kesin satışı yapılmadan önce ithalat işlemleri sırasında ithalat vergileri ödenmesi gerekir mi?

Eşya kesin satışı gerçekleşmeden yurtdışındaki alıcılara iade edildiğinde ödenen vergiler geri alınabilir mi?

gibi hususlara değinilecektir.

a) Konsinye ihracat kapsamında Türkiye gümrük bölgesine gönderilen eşyaların Türkiye gümrük bölgesindeki alıcısı belli olmadan sevk edilmiş ise;

*Gümrük Yönetmeliği'nin 115/1-c maddesine göre; eşyayı satın alanın veya kesin satış dışındaki hallerde gönderilenin adı ve adresi, 118. maddesinde ise; (Türk Ticaret Kanuna kapsamında devredilebilir evrak olması şartıyla) taşıma belgelerinde; emre yazılı olması isteniyorsa emrine şerhi düzenlenmek kaydıyla Türkiye gümrük bölgesine gönderilen konsinye satış kapsamındaki alıcısı emre olan konşimento muhteviyatı eşyanın cirolu konşimento aranmaksızın, (genel antrepolara konulmasına yönelik olarak Gümrük Yönetmeliği'nin 330. maddesine göre) gümrük antrepolarına; satıcı veya göndericisi belli, alıcısı emre olan eşya, antrepo işleticilerinin sorumluluğu altında genel antrepolara konulabilir. Bu şekilde genel antrepoya konulan eşyanın, alıcısının belirlenmesinden sonra tamamen veya kısmen gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına izin verilmektedir. Bu kapsamda gelen eşyalar; özet beyana orijinal manifesto veya ana konşimentonun eklenmesi, ana konşimentoda da alıcının adı ve soyadı veya ticaret unvanının bulunması zorunludur. Diğer taraftan, konşimento emre muharrer ise **ciro ile devralmış şahsa** eşya teslim edilebilmekte, ayrıca konşimentoda satıcı veya göndericisi belli, alıcısı emre olan eşya, antrepo işleticilerinin sorumluluğu altında genel antrepolara konulup, alıcısı belirlendikten sonra tamamen veya kısmen gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulabilmektedir. Konşimentolar kıymetli evrak niteliğinde senetler olup uygulamada emre yazılı olarak düzenlenebilmekte ve ciro yoluyla bunların devri mümkün bulunmak-*

tadır. *Ciro yoluyla devredilmiş konşimentolarda da ciro kime yapılmışsa hak sahibi o olduğundan malın ona veya yetkili temsilcisine teslim edilmesi ve gümrük işlemlerinin de onun veya yetkili temsilcisi tarafından yapılması gerekmektedir. Konşimentoların "Emrine" veya "Emre" olarak düzenlenmesi halinde ise ciro yoluyla bir devir varsa adına ciro yapılan kişi hak sahibi olmakta, eğer ciro yoluyla bir devir yoksa ve*

konşimento "emre" olarak düzenlenmişse bu durumda Türk Ticaret Kanununun 1111/1'nci maddesine göre hak sahibi yükleten olmakta ve işlem yapma yetkisi de ona veya kanuni temsilcisine ait olmaktadır.

b) Konsinye ihracat kapsamında Türkiye gümrük bölgesine gönderilen eşyaların Türkiye gümrük bölgesindeki alıcısı Türkiye'deki Şube tarafından belirlenecek ise;

1- *Türkiye gümrük bölgesindeki şubenin işlettiği özel antrepodan devir suretiyle işlem yapılabilir. Bu durumda; Gümrük Yönetmeliğinin 333 maddesinin son fıkrası gereğince; özel antrepoda bulunan eşyanın devrine ilişkin talepler, eşyanın devrini müteakip beş iş günü içinde gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulmak suretiyle antrepodan çıkarılması şartıyla kabul edilir.*

“ Konsinye ihracat kapsamında Türkiye gümrük bölgesine gönderilen eşyaların Türkiye gümrük bölgesindeki alıcısı belli olmadan sevk edilmiş ise gümrük antrepolarına veya genel antrepolara belirli kurallar dahilinde konulması mümkündür. ”

2- *Konsinye satış kapsamında satış yapılmak suretiyle gümrük hattı satış mağazaları arasında yapılan eşya devirleri de 25.05.2010 sayılı 2010/21 sayılı genelgesinde belirtildiği üzere gümrüksüz satış mağazaları depolarından serbest bölgelere veya depolara satış suretiyle eşya devri Gümrük Kanunu'nun ve bunun uygulanmasına dair yönetmeliğin Antrepo Rejimi ve Transit Rejimi hükümleri ile belir-*

nen usul ve esaslar çerçevesinde mümkün bulunmaktadır.

3- *Türkiye gümrük bölgesinde yerleşik firma serbest bölge'de faaliyet göstermek suretiyle konsinye satışı yapılacak eşyaların buralara sevk edilmesini sağlayarak yapabilir. Bunun için faaliyetin serbest bölge için uygun görülmesine bağlıdır.*

2006/12 sayılı Dahilde İşleme Rejimi İhracat Tebliği'nin 43. maddesine göre "şartlı muafiyet sistemi çerçevesinde dahilde işleme izin belgesi/dahilde işleme izni kapsamında ithal edilen ancak belge/izin süresi içerisinde işlem görmüş ürün olarak belge/izin şartlarına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına ihracatı gerçekleştirilemeyen veya serbest bölgelere ihraç edildiği halde en geç belge/izin süresi bitiminden itibaren 3 (üç) ay içerisinde serbest bölgelerden başka bir ülkeye satışı yapılmayan ithal eşyası-

na ilişkin alınmayan vergi, bu Tebliğin 45'inci maddesi hükmüne göre tahsil edilir." hükmü bulunmaktadır. Dahilde İşleme rejimi kapsamındaki konsinye ihracatlarda süre kısıtlaması bulunmaktadır.

c) Konsinye ihracat kapsamında alıcısı Türkiye gümrük bölgesinde olmayan eşyaların Türkiye gümrük bölgesi dışındaki alıcısına satılması halinde;

Bu satış türünde de ithalat işlemleri tamamlanmamış eşya söz konusu olmalıdır. Zira, ithalat işlemi tamamlanmış eşya, İhracat Yönetmeliğinin 11. maddesi kapsamında ithal edilen eşyanın ihracı olarak işlem yapılmasını ifade eder. Transit ticaret kapsamında ise cüz'i kar olması, gönderileni ve yurtdışı alıcısı belli olması nedeniyle konsinye kapsamında yer almaz.

Yurt dışındaki ihracatçı firmaya ait 3'üncü ülkedeki müşterisi henüz belli olmayan eşyanın, satıcısı-göndericisi belli, alıcısı emre olan bir proforma fatura kapsamında göndericisi adına antrepoya alınması ve yine teminat sorumluluklarının (vergi tahakkuku) buna istinaden tespit olunmasının ve bilahare 3'üncü ülkedeki alıcı belli olduktan sonra orijinal fatura ile transitinin yapılabilmesi antrepo sahibi firmalar adına antrepolara alınması ile mümkündür. Yurt dışındaki ihracatçı firmalara ait eşyanın partiler halinde 3'üncü ülkelere gönderilmesi gerekti-

“ Konsinye ihracat kapsamında alıcısı Türkiye gümrük bölgesinde olmayan eşyaların Türkiye gümrük bölgesi dışındaki alıcısına satılması halinde satışa konu eşyanın ithalat işlemleri tamamlanmamış olması gerekir. ”

ğinde, bu işlemin transit ticaret kapsamında değil doğrudan transit rejimi kapsamında işlem yapılması yönünde Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 21.05.2002 tarihli 11009 sayılı yazısında belirtildiği üzere Gümrük Başmüfettişi Mahmut GENÇER tarafından düzenlenen 3/36 sayılı basit rapor ile ülke ekonomisine katkı sağlayacağı dolayısıyla mütalaa verilmesi üzerine bu şekilde genel antrepo-

ya alınan eşyanın yurt dışına transit edilebilmesi mevzuata kazandırılmıştır. Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 30.01.2004 tarihli 2735 tarihli yazısında ise;

Genel antrepolara alıcısı belli olmayan eşyanın gönderici adına alınması BİLGE programında mümkün olduğundan ve antrepoya alınan eşyanın vergi ve resimleri ile alınacak ceza tutarında teminatın verilmesinden antrepo işleticilerinin sorumlu bulunmasından dolayı antrepo sahibi firmalar adına antrepolara alınmak zorunda kalınan yurt dışındaki ihracatçı firmalara ait eşyanın transitini mümkün bulunmaktadır.

Türkiye'de ticari faaliyeti bulunmasa dahi, yurt dışında mukim firmaların ilgili Vergi Daireleri'nden "potansiyel vergi numarası" almalarının mümkündür. Bu itibarla, alıcısı emre olarak gelen ve geçici depolanan eşya statüsünde genel antrepolara alınan eşyanın, gönderici firma adına antrepo beyannamesi tescil edilmek istenilmesi durumunda, "potansiyel

vergi numarası" ile giriş yapmalarının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, belirtilen şekilde antrepo rejimine tabi tutulan eşyanın, yurt dışında mukim firma tarafından eşyanın alıcısının belli olmasını müteakip gönderilecek, Gümrük Yönetmeliği'nin 115. maddesine uygun olarak düzenlenmiş kesin satış faturası ile serbest

dolaşıma girmek üzere bir başka firmaya satılması durumunda 330. madde hükümlerine tabi olmaksızın işlem yapılabilmektedir.

Gümrük Yönetmeliği'nin 96 ve 333. maddeleri kapsamında; gümrük antrepolarında depolanan eşya satış suretiyle başkasına da devredilebilir. Bunun için devreden ve devralanın isteklerinin, ilgili gümrük idaresine yazılı olarak bildirilmesi gerekir. Bu devir isteğinin idarece kabulü, eşyaya ait gümrük vergileri ile para cezalarının devralan tarafından üstlenilmesine bağlıdır. Yazılı bildirim şartının aranmayacağı haller Müsteşarlıkça belirlenir. Eşyanın mülkiyeti ile ilgili olarak devri önleyici herhangi bir durumun varlığı halinde bu durum açıklığa kavuşturulmadan devir işlemi yapılamaz. Devir isteğinin uygun görülmesi halinde, antrepo stok kayıtlarında gerekli değişiklikler yapılarak devir işlemi tamamlanır. Bu durumda, eşya ile ilgili hukuki sorumluluklar devralana geçer.

Bu kapsamda; kesin alıcısına kesin satış faturası düzenlenerek devredilmek suretiyle, Türkiye gümrük bölgesindeki alıcısı tarafından gümrük işlemleri gerçekleştirilmek ve vergileri ödenmek suretiyle ithal edilebilir.

“ Gümrük Yönetmeliğinin 96 ve 333. maddeleri kapsamında gümrük antrepolarında depolanan eşya satış suretiyle başkasına da devredilebilir. ”

Gümrük Yönetmeliğinin 96 ve 333. maddesine göre devir konusu eşyalar konsinye satış kapsamında yer almadığı kanaatindeyim. Çünkü; konsinye satışlarda eşyanın mülkiyeti yurt dışı gönderici de olması nedeniyle, Türkiye gümrük bölgesindeki yerleşik firma doğrudan fiyatı belirleyemez. Bununla birlikte Türkiye gümrük

bölgesindeki firma şube olması durumunda bu konsinye satış olarak değerlendirilebilir. Diğer bir husus ise, Türkiye gümrük bölgesine gönderilen eşyaların alıcısı tarafından kabul edilmemesi halinde eşya" konsinye" durumuna düşmekte ve taşıma belgelerinin ciro yoluyla devredilebilir olması halinde 330. maddesi kapsamında işlem yapılarak devredilmesi gerekir. Konsinye satışlarda ödeme şekli faturalarında belirtildiği üzere yer alan türlerdir. İthalatı yapılan eşya daha sonra başkasına satılması veya satılmak üzere getirilmesi konsinye kapsamı içinde yer almaz.

KAYNAKLAR

- Türk Ticaret Kanununun 1111/1'nci maddesine Gümrük Yönetmeliği; 96, 115, 118, 330, 333 md.*
İhracat Yönetmeliği (06.06.2006 tarihli 26190 sayılı R.G); 4/h, 9, 11 md.
Gümrükler Genel Müdürlüğü Genelgesi; 25.05.2010 sayılı 2010/21 sayılı Genelgesi
20.05.2009 sayılı 2009/70 sayılı Genelgesi
Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 21.05.2002 tarihli 11009
Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 30.01.2004 tarihli 2735 tarihli yazısı
Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 12.12.2006 tarihli 32053 tarihli yazısı
Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 21.05.2007 tarihli 15000 tarihli yazısı

SİNEFİLİK SAÇMALIKLAR

Fahrettin ÜNLÜ

Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı
f.unlu@gumrukticaret.gov.tr

Sayın okuyucular,

Öyle bir film izlemek istiyorum ki;

Önceki sahnede gördüğüm bıçak birini yaralamasın. Karanlığın içinde, gerilimli müzik eşliğinde tedirgin yürüyen şişman çocuğun karşısına “Dannn!” diye bir şey çıkmamasın. Kafasına silah dayanan adam, kameranın uzak plana geçmesiy-le ölmesin. İmkansız aşklar

“ Öyle bir film izlemek istiyorum ki; Önceki sahnede gördüğüm bıçak birini yaralamasın. Karanlığın içinde, gerilimli müzik eşliğinde tedirgin yürüyen şişman çocuğun karşısına “Dannn!” diye bir şey çıkmamasın. ”

imkansız kalsın. Engelliler haddini bilsin...

Affedersiniz. Yazıya başlar başlamaz sinemanın klişelerine, ucuz bir jüri üyesi gibi davranarak gideri yüksek bir giriş cümlesi yazma çabam pek hoş olmadı. Hele ki bu klişelere hayat bahsetmiş olan yönetmenler aklıma gelince iyice kötü hissettim kendimi. Alfred Hitchcock, Charlie Chaplin, Orson Welles, Stanley Kubrick, Ingmar Bergman,

Godard, Coppola Ailesi, Tarantino, Kurosawa, Fellini, Wong Kar Wai, Jim Jarmusch... Pink Floyd'un unutulmaz dizeleri aklıma geldi ve bir kez daha düşündüm:

“ You are young and life is long, and there is time to kill today. ”

“You are young and life is long, and there is time to kill today.”

Şairin tarif ettiği katil gibi hissettim kendimi. Sonradan da ben kim oluyorum ki Pink Floyd benden bahsetsin dedim. Daha da sonradan, mütevazılığın dozunu kaçırdığımı anladım ve Pink Floyd kim ki diyerek kendimi ve şairi tanımaya yönelik sorular sormaya nokta koydum...

...ve bir Kore filmi olan “Memories of Murder” filmi izledim. Kore filminin başlığını ne diye İngilizce yazıyorsun diyenler için filmin orijinal adını da araştırdım: Salinui chueok. Mezkur film, IMDB (International Movie Database)'de 10 üzerinden 8,1 puan almayı başarmış bir polisiye. Her polisiyede olduğu gibi çözülmeyi bekleyen gizemli bir olay mevcut filmimizde. Ancak, zihinlerimizde yer eden bir doğallık, figürandan başrol oyuncusuna kadar emek harcanan oyunculuk, yönetmenin bakış açısı ve sadece Kore filmlerinde bulabileceğimiz türden bir gerçeklik filmin ismini anmamıza yetiyor. Bunun üzerine Zerdüş'te araya girdi ve;

- “Filmi anlamak için yönetmenin yaşadığı veya daha doğru bir ifadeyle filmin doğduğu çevreyi tanımak gerekir.”

dedi. Ben de biraz lafımın kesilmesinden biraz da Zerdüş'ün bu haddini bilmez tavırlarından

sıkıldığımdan dolayı sinirlendim ve geriye kalan üç itiraz hakkımdan birini burada kullandım:

- “Film izleyerek de filmin doğduğu çevreyi anlayabiliriz.”

dedim ve Hindistan'a doğru yola çıktım. Slumdog Billionaire'deki lağıma (kibarcası) düşen çocuğu gördüm. “Water” filminde insan yerine konmayan ay yüzlü dulla merhabalaştım. Merhaba kelimesinin ne anlama geldiğini öğrendim. “Black” filminde gözleri görmeyen, sağır ve dilsiz Michelle'in karanlık yaşamına ışık tutan öğretmeni Bay Sahai'nin ağzından çıkan kelimeleri hayranlıkla dinledim. Oralara kadar gidip de Raj Kapoor'dan bir şarkı dinlemeden dönülmez.

- “Be hey Bollywood... Bilmeyenlerin dilinde Bulgar malı pilden de adisin.”

dedim ve fantastik dünya(m)daki seyrimi bitirmeye karar verdim. Ancak bu, düşündüğüm kadar kolay olmadı. Üzerinde uyuduğum yataktan ansızın gelen seslerin ne olduğunu çözmeye çalışıyordum. Yaşadıklarımın rüya olmadığını anlayınca birden sıçradım yataktan. Çarşafın kenarını sıyırmamla Freddy'yi görmem bir oldu. Çatal bıçak takımı her zamanki gibi eksiksizdi. Can havliyle elbise dolabımın içine saklandım ve ismini Chucky koyduğum oyuncak bebeğime sarıldığımda pillerinin olmadığını fark ettim. Chucky kafasını yüzüme doğru çevirip gülümsemişinde havada birden şimşekler çakıp gök gürültüleri eşliğinde sağanak yağış koptu. Yağmurdan ıslanan gremlinlerimin hepsi birer

canavara dönüştü. Geçmişe gitmek üzere tam da Delorean'e binmişim ki, enseme şaplağı yedim... Babam kararlıydı: Parlamento sinema geceleri benim gerçeklik algımı bozuyordu.

Bu noktada konuyu bağlayacağım nokta: Sinemanın kendi gerçekliği. Yaşadığımız dünyanın gerçekliği birtakım bilimsel kurallar üzerine kurulmuştur ve bu kurallar zaman geçtikçe kendini güncelleme eylemi

içerisindedir. Sinemanın kendi gerçekliği de bundan farklı değildir. İlk film olarak kabul edilen 1895 yapımı "Bir Trenin La Ciotat Garına Gelişi" adlı Fransız filmi perdede izleyenler trenin gara gelişiyle birlikte trenden kaçmaya çalışmışlar. Birçoğu da kaçma eylemini abartıp sinema salonunun dışına kadar çıkmış. Günümüzde böyle bir olayın yaşanma ihtimalinin imkansız denecek kadar az olmasının sebebi, sinemanın kendi gerçekliği ile hayatın gerçekliği arasında çok keskin olmasa da bir ayrıma gidilmesidir. Filmler (gerçekçilik müptelası minimalistler müstesna) olayları abartılı bir dille anlatıp, hayatın gerçeklerini yönetmenin yaşam dışı süzgecinden geçirip sapkınlaştırabilir. Ancak bu eylemler sinemanın kendi gerçeklik sınırları içinde olduğu sürece izleyicinin algısında gerçektışı olmaktan uzaklaşır. Kimi zaman sinemadaki bu uydurma gerçeklik, hayatımıza da transfer olabilir. Öyle ki, "Gerçekliğin imajı mı yoksa imajın gerçekliği mi?" sorusu klasik ontolojik sorular sırala-

“ Yaşadığımız dünyanın gerçekliği birtakım bilimsel kurallar üzerine kurulmuştur ve bu kurallar zaman geçtikçe kendini güncelleme eylemi içerisindedir. Sinemanın kendi gerçekliği de bundan farklı değildir. ”

masının Top 10'undaki yerini yıllardır korumaktadır. Bazıları bunu tartışa dursun, Godard çoktan noktayı koymuştur bile: Sinema kendi dünyasını yaratmıştır.

Sinemanın kendi dünyası: Coen Biraderlerin filmlerindeki gözün görebildiğince uzayıp giden koridorlar ve başka hiçbir yerde göremeyeceğiniz *algıda gerçek* yaşam öyküleri: The Man Who Wasn't There, Barton

Fink, The Big Lebowski, O Brother Where Art Thou?, Fargo... Böyle bir dünyada Mr.Jonze'un "Being John Malkovich" filmine saçma demek ne derece mümkün? Peki ya Beterböcek? Tim Burton'ın oyun hamuru gibi istediği şekli verdiği sivri çeneli, kocaman gözlü, solgun yüzlü karakterler(Düşünsenize evlendiği kadın, Helena Bonham Carter): Edward Scissorhands, Corps Bride, Batman, Big Fish, Beetle Juice...

1st rule: You do not talk about FIGHT CLUB.

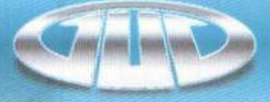
2nd rule: You DO NOT talk about FIGHT CLUB.

3rd rule: If someone says "stop" or goes limp, taps out the fight is over.

4th rule: Only two guys to a fight.

5th rule: One fight at a time.

6th rule: No shirts, no shoes.

7th rule: Fights will go on as long as they have to.

8th rule: If this is your first night at FIGHT CLUB, you HAVE to fight.

Bir de duygular var: Beyazperdeden yansıyan ışınların hormonlarımızla oyuncak gibi oynaması, mutlu etmesi, üzmesi... Özdeşleştirme: Kocaman simsiyah gözleriyle

Amelié'nin ufak şeylerden mutlu olması izleyenleri de mutlu eder. İzleyici; kadını, erkeği, çocuğu, yaşlısı, genci hepsi birer Amelié olmuştur. Cinema Paradiso'da yangın çıktı diye hüngür hüngür ağlayanları siz de duymuş veya görmüşsünüzdür. İssiz Adam'ı sinema salonunda izleyenler bilir; kahkaha ve hıçkırık seslerinden filmin sesini zor duyuyorduk. "Dancer in the Dark'ı izledin mi?" diye sormak, kızların erkeklerle uyguladığı bir tür ruh testi haline gelmiştir. Ağladıysa ruhlu, ağlamadıysa ruhsuz, bu filmde bile duygulanmadıysa, burada yazamayacağım bir büyükbaş çeşidi sonucunu veren test.

İşte tam da bu noktada, sinemayla ilgili birkaç sayfa karıştıranların imdadına Brecht'in;

"İşte gerçeği yansıtabilme (ayna olma) ereğine yönelen *ilüzyonist ve bireyci estetiğe* karşı

“ Bertolt Brecht, estetiğin güzel olanı yansıtma (ayna) anlayışına karşı çıkmış, estetiğin gerçeği ortaya çıkarması (dinamo) gerektiği üzerinde durmuştur. ”

olarak, Brecht, gerçeği dönüştürebilme (dinamo olma) amacına yönelik *eleştirel ve diyalektik estetiği* sistematize etmiştir.”

sözü yetiştirdi. Burada “ayna olmak”tan kasıt, özdeşleştirmek; “dinamo olmak”tan kasıt ise *yabancılaştırma*dır. Bertolt Brecht, estetiğin güzel olanı yansıtma (ayna)

anlayışına karşı çıkmış, estetiğin gerçeği ortaya çıkarması (dinamo) gerektiği üzerinde durmuştur. Bahsi geçen estetiğe bir örnek vermek gerekirse; izlediğiniz bir filmde önce karakterle özdeşleşiyorsunuz: Zihniniz karakterin zengin özelliklerine odaklanıyor, filmin gidişatını, karakterin bakış açısından izleyene kadar zihniniz karakterin bedeninde hayat buluyor, film nereye sürüklerse oraya gitmeye amade pasif bir izleyici oluyorsunuz. Bu aşamada, karaktere yabancılaşma sürecine giriyorsunuz: Zihniniz karakteri, zengin özellikleri ön planda olmadan bütün özellikleriyle algılamaya başlıyor ve eleştiri süzgeci devreye giriyor, sinemanın gerçekliğinden sıyrılan zihin, kendi minimalist gerçekliğini ortaya koymanın derdine düşüyor, filmin gidişatına seyirci kalmayan ve filmi sonuna odaklanmadan izleyen aktif bir seyirci oluyorsunuz...

DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİNE GENEL BAKIŞ DÖNEM: OCAK-ARALIK 2011

Hakan DALÇIK

Gümrük ve Ticaret Uzmanı
h.dalcik@gumrukticaret.gov.tr

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile TÜİK tarafından üretilip müştereken açıklanan dış ticaret istatistiklerine ilişkin olarak 2011 yılına ait bazı temel istatistiksel bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Aylık bazda ihracat ve ithalat rakamları Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1'de yer alan aylık ihracat rakamları incelendiğinde bir önceki aya göre ihracatın Mart ve Aralık ayında ciddi bir artış gösterdiği, bir önceki aya göre gerileme eğiliminde olan ayların Mayıs, Ağustos, Eylül ve Kasım ayları olduğu ancak genel olarak ihracat ivmesi 2011 yılında yukarı yönlü olmuştur.

Tablo 1: Aylık İhracat Rakamları

İHRACAT		İSTATİSTİKİ KİYMET	AYLIK YÜZDE DEĞİŞİM
		(FOB \$)	
YIL	AY		
2011	1	9.551.189.336	.
	2	10.059.447.513	5,3
	3	11.811.939.456	17,4
	4	11.873.940.921	0,5
	5	10.944.490.104	-7,8
	6	11.353.317.719	3,7
	7	11.864.909.003	4,5
	8	11.248.235.572	-5,2
	9	10.755.202.238	-4,4
	10	11.917.896.630	10,8
	11	11.090.009.048	-6,9
	12	12.483.784.031	12,6

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 2’de yer alan aylık ithalat rakamları incelendiğinde ise bir önceki aya göre Mart ayında ciddi bir artış gösterdiği, bir önceki aya göre gerileme eğiliminde olan ayların Nisan, Temmuz, Ağustos, Ekim ve Kasım ayları olduğu, genel olarak ithalat artış ivmesinin ihracata göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

İthalat ve ihracatta ilk dört başmüdürlük bazında dış ticaret istatistikleri Tablo 3 ve Tablo 4’te yer almaktadır.

Tabloda yer alan beyanname sayıları dış ticaret istatistiklerine dahil olan rejimler itibariyle yer almaktadır. Transit, Antrepo, Geçici İthalat ve Geçici İhracat kapsamında düzenlenen beyannameler ile gizli veriler bu istatistik içinde yer almamaktadır.

Tablo 2: Aylık İthalat Rakamları

İHRACAT		İSTATİSTİKİ KIYMET	AYLIK YÜZDE DEĞİŞİM
		(CİF \$)	
YIL	AY		
2011	1	16.904.711.763	.
	2	17.519.972.726	3,6
	3	21.644.058.511	17,4
	4	20.953.387.852	0,5
	5	21.105.576.445	-7,8
	6	21.604.050.423	3,7
	7	21.060.935.408	4,5
	8	19.679.262.523	-5,2
	9	21.202.698.698	-4,4
	10	19.918.953.940	10,8
	11	18.649.187.006	-6,9
	12	20.590.441.069	12,6

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 3: İhracatta İlk Dört Başmüdürlük

İHRACAT	BEYANNAME SAYISI		İSTATİSTİKİ KIYMET	
	Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi	Toplam
BAŞMÜDÜRLÜK ADI				
İSTANBUL GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	54	1.401.351	38	1.001.071.701
İZMİR GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	14	356.799	16	2.246.407.289
İZMİT GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	5	125.853	12	6.386.330.128
BURSA GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	7	185.255	12	5.757.676.625

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 4: İthalatta İlk Dört Başmüdürlük

İTHALAT	BEYANNAME SAYISI		İSTATİSTİKİ KIYMET	
	Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi	Toplam
BAŞMÜDÜRLÜK ADI				
İSTANBUL GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	64	1.366.627	34	81.189.255.173
İZMİT GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	9	192.462	17	41.311.902.179
İZMİR GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	9	184.589	10	23.924.169.607
BURSA GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	9	136.507	7	18.062.375.514

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 3 ve 4 incelendiğinde ithalat ve ihracatta gerek istatistiki kıymet gerekse beyanname sayısı itibariyle İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü ilk sırada yer almaktadır. İhracatta istatistiki kıymet açısından sırasıyla İzmir, İzmit ve Bursa Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri, ithalatta ise İzmit, İzmir ve Bursa Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri izlemektedir. Diğer taraftan, 22.12.2011 tarih ve 28150 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile 16 Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü kurulmuş olup bir sonraki sayımızda ilk 4 Bölge Müdürlüğü bazında istatistik verilecektir.

Tablo 5: İhracatta Ticaret Yapılan İlk Beş Ülke

İHRACAT	İSTATİSTİKİ KIYMET (FOB \$)	YÜZDESİ
ÜLKE ADI		
ALMANYA	13.960.905.291	10,3
IRAK	8.315.474.486	6,2
İNGİLTERE	8.158.436.445	6,0
İTALYA	7.855.730.383	5,8
FRANSA	6.808.752.927	5,0

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 6: İthalatta Ticaret Yapılan İlk Beş Ülke

İTHALAT	İSTATİSTİKİ KIYMET (CIF \$)	YÜZDESİ
ÜLKE ADI		
RUSYA FEDERASYONU	23.950.487.467	9,9
ALMANYA	22.985.295.991	9,5
ÇİN	21.692.912.302	9,0
ABD	16.033.971.816	6,7
İTALYA	13.448.990.670	5,6

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 5 ve 6'da ithalat ve ihracatta ticaret yaptığımız ilk beş ülke yer almaktadır. İhracatta tablodan da anlaşılacağı üzere ilk beşte dört tane AB üyesi ülke ve Irak yer almakta ithalatta ise ilk beş ülke sıralamasında AB üyesi iki ülkenin yanında Rusya Federasyonu, Çin ve ABD'de yer almıştır. İthalatta birinci sırayı Rusya Fede-

rasyonu % 9,9'luk bir oranla almış, ihracatta ise ticaret yaptığımız ülkeler sıralamasının en üstünde yer alan ülke % 10,3 ile Almanya olmuştur.

Tablo 7 ve Tablo 8'de fasıl düzeyinde en fazla ithalat ve ihracat yapılan ürünler yer almaktadır.

Tablo 7: İhracatta İlk Beş Fasıl

İHRACAT	İSTATİSTİKİ KIYMET (FOB \$)	
	Toplam	Yüzdesi
FASIL VE AÇIKLAMASI		
87-MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER	15.805.402.253	11,7
84-NÜKLEER REAKTÖRLER, KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR	11.563.084.793	8,6
72-DEMİR VE ÇELİK	11.234.365.583	8,3
85-ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	8.887.748.475	6,6
61-ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	8.396.136.170	6,2

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Tablo 8: İthalatta İlk Beş Fasıl

İTHALAT	İSTATİSTİKİ KIYMET (CIF \$)	
	Toplam	Yüzdesi
FASIL VE AÇIKLAMASI		
27-MINERAL YAKITLAR VE YAĞLAR	54.113.488.882	22,5
84-NÜKLEER REAKTÖRLER, KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR	27.107.211.415	11,3
72-DEMİR VE ÇELİK	20.424.246.367	8,5
87-MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER	17.184.241.497	7,1
85-ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	16.835.634.278	7,0

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Buna göre, ihracatta en yüksek ihracat kalemi % 11,7 ile 87'nci fasıl olan motorlu kara taşıtları, motosikletler, bisikletler ve bunların akşam ve parçaları olmuştur. Bu faslı sırasıyla 84, 72, 85 ve 61 nci fasıllar izlemiştir. İthalatta ise en yüksek fasıl % 22,5 ile mineral yakıtlar ve yağlar (27) olmuş ve bu faslı 84, 72, 87 ve 85'inci fasıllar izlemiştir.

Tablo 9: Faaliyet (ISIC Rev3) Bazında İstatistikler

FAALİYET ADI	İHRACAT		İTHALAT	
	İSTATİSTİKİ KIYMET (FOB \$)		İSTATİSTİKİ KIYMET (CIF \$)	
	Toplam	Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi
Balıkçılık	186.052.113			
Diğer Sosyal Toplumsal ve Kişisel Hizmet	4.846.665	0,0	48.643.980	0,0
Elektrik, Gaz ve Su	148.789.051	0,1	86.575.866	0,0
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	583.055	0,0	4.462.118	0,0
İmalat	126.006.902.393	93,4	183.921.931.736	76,4
Madencilik ve Taşocakçılığı	2.805.541.383	2,1	37.331.370.037	15,5
Tarım ve Ormancılık	5.169.471.086	3,8	8.895.259.541	3,7
Toptan ve Perakende Ticaret	632.175.825	0,5	10.496.276.561	4,4

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

Faaliyet (ISIC Rev3) bazında istatistiklerin yer aldığı Tablo 9'a göre ihracat ve ithalatta ilk sırayı % 93,4 ve % 76,4 ile imalat almaktadır. İhracatta imalatı % 3,8 ile tarım ve ormancılık, % 2,1 ile madencilik ve taşocakçılığı izlemektedir. İthalatta ise % 15,5 ile madencilik ve taşocakçılığı 2. sırada yer almakta bunu % 4,4 ile toptan ve perakende ticaret izlemektedir.

Son olarak Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (GEGS) göre dış ticaret rakamları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: GEGS Bazında İstatistikler

BEC ADI	İHRACAT		İTHALAT	
	İSTATİSTİKİ KIYMET (FOB \$)		İSTATİSTİKİ KIYMET (CIF \$)	
	Toplam	Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi
Diğerleri	554.634.981	0,4	738.559.338	0,3
Hammadde (aramaları)	67.980.892.464	50,4	173.135.208.319	71,9
Tüketim malları	52.251.779.613	38,7	29.691.710.319	12,3
Yatırım (sermaye) malları	14.167.054.513	10,5	37.267.758.388	15,5

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TÜİK

İhracatta, hammadde (ara malları) % 50,4 ile ilk sırada, %38,7 ile tüketim malları ikinci, %10,5 ile yatırım (sermaye) malları üçüncü sırada yer almaktadır. İthalatta da yine hammadde (ara malları) %71,9 ile ilk sırada yer almakla birlikte ikinci sırayı %15,5 ile yatırım (sermaye) malları almakta ve bunu % 12,3 ile tüketim malları izlemektedir.

Sayın Yetkili,

Derneğimizin yılda dört kez çıkardığı **Gümrükte Uzman Görüş** Dergisi, başta gümrük ve ticaret alanlarında çalışan kişi ve kuruluşlar olmak üzere oldukça geniş ve profesyonel bir kitleye hitap eden bir formatta hazırlanarak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı ile kamu ve özel sektörden birçok aboneye dağıtılan, süreli bir yayındır.

Derginin içeriğini, alanında önde gelen Gümrük ve Ticaret Uzmanlarının kaleme aldığı Gümrük ve Ticaret konularıyla ilgili makaleler oluşturmakla beraber zaman zaman Bakanlığımızda görevli diğer çalışma arkadaşlarımız, akademik çevreler ve meslek birliklerinin temsilcileri tarafından yazılan makalelere de yer verilmektedir. Bununla birlikte gümrük mevzuatında köklü değişimler olduğu dönemlerde mevzuat özel sayıları da çıkarılmakta, böylelikle gerek AB mevzuatına uyum çerçevesinde ulusal mevzuatta yapılan değişikliklerden gerekse yasal ticaretin kolaylaştırılması ve düzenlenmesi için getirilen yeni uygulamalardan takipçilerimizin haberdar olması da sağlanmaktadır.

Derginin basım özellikleri aşağıdaki gibidir.

Tiraj : 1.500 adet
Boyut : 20x28 cm.
Materyal : 135 gr. mat kuşe
Sayfa Sayısı : 80 (5 forma + kapak)
Baskı : **Kapak 4 renk ofset – İç Sayfalar 2 renk ofset**
Kapak : 250 gr. mat sefon kaplama parlak kuşe
Cilt : **Dikişli Amerikan Cilt**

Firmanız ve markanızı dış ticaret alanında profesyonel bir kitle nezdinde tanınır kılacak etkin ve kalıcı bir iletişim köprüsü olarak **Gümrükte Uzman Görüş**'ün ilerleyen sayılarında birlikte çalışabilmek dileğiyle, dergimizin arka kapağında, arka ve ön iç kapağında, iç sayfalarında veya dergi arası broşür - el ilanı şeklinde vereceğiniz reklam teklifleriniz için iletişim bilgilerimiz aşağıda yer almaktadır.

İlginiz için teşekkür eder, iyi çalışmalar dileriz.

E. Bilgehan DAĞKIRAN

Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Tel: 0312 306 83 41

e.dagkiran@gumrukticaret.gov.tr

Emine Sultan ÇAPAR

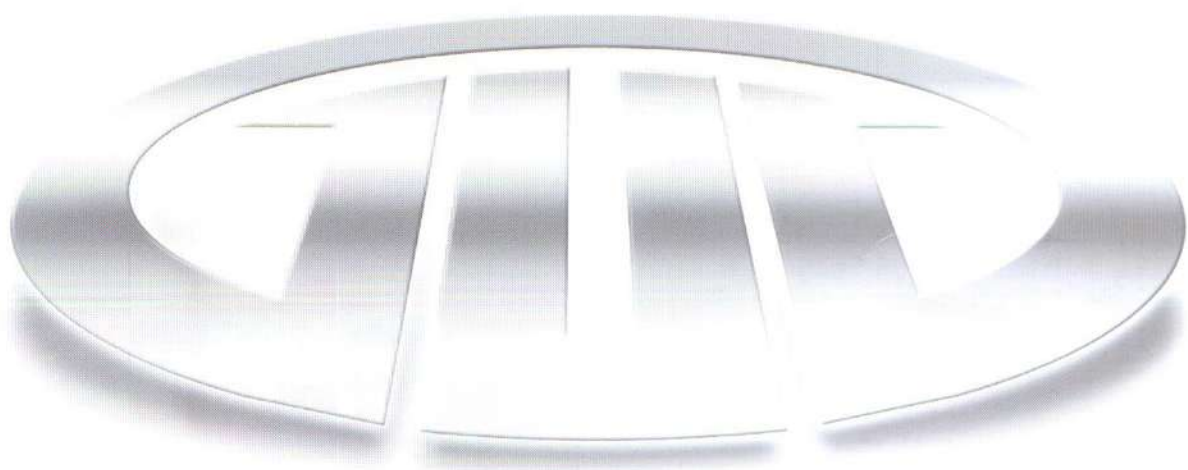
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Tel: 0312 306 83 44

e.capar@gumrukticaret.gov.tr

Not: İncelemeniz amacıyla konulan aşağıdaki link Gümrük Uzmanları Derneğinin resmi web sitesi olup, dergimizin önceki sayıları tüm içerikleri ile birlikte yayımlanmaktadır. Dolayısıyla ilgili sayı her incelendiğinde yayımlanan reklamların kalıcı etkisi artmaktadır.

<http://www.gud.org.tr/content/blogsection/4/38/>

Ünsped Gümrük Müşavirliği ve Lojistik Hizmetler A.Ş.

Mahmutbey Mahallesi Küçük Halkalı Caddesi Altuğ Sokak No:3 Bağcılar / İSTANBUL / TÜRKİYE T : (0212) 410 99 99 F : (0212) 410 23 67 www.ugl.com.tr info@ugl.com.tr